

MITROPOLIA BANATULUI

REVISTA OFICIALĂ A ARHIEPISCOPIEI
TIMIȘOAREI ȘI CARANSEBEȘULUI
ȘI A EPISCOPIEI ARADULUI

1-2

ANUL XXXIII 1983

C U P R I N S U L

* * Omagiu. — — — — —	3
-----------------------	---

STUDII

* * Bisericile Ortodoxe și viitoarea Adunare generală a Consiliului Ecumenic al Bisericilor. — — — — —	6
* * Botez, euharistie, slujire (trad. Anca Mănoilache). — —	21

INDRUMĂRI OMILETICE ȘI CATEHETICE

* * Imagini din viață. — — — — —	58
----------------------------------	----

PROBLEME PASTORALE ȘI LITURGICE

Episcop dr. VASILE COMAN: Indrumări cu privire la căsătoria tinerilor teologi. — — — — —	76
--	----

CRONICA BISERICESCĂ

Vizite ale P. F. Patriarh IUSTIN în străinătate. Alegerea și întărirea titularului Arhiepiscopiei Ortodoxe Române pentru Europa centrală și occidentală. Vizita Arhiepiscopului Olaf Sundby de Uppsala și Primat al Bisericii luterane a Suediei. Arhiepiscopul de Canterbury, paspele al Bisericii Ortodoxe Române. A 2-a Conferință panortodoxă, presinodală. Dialogul teologic, între Bisericile Ortodoxe și Biserica Romano-Catolică. Continuarea dialogului ortodox-anglican. Jubileul Bisericii siriene din India-Malabar. Seminar teologic sud-est european. Bisericile și respectarea drepturilor omului. — — — — —	87
---	----

TREPTÉ ALE DEZVOLTĂRII PATRIEI

Noi produse siderurgice. Robot industrial de concepție românească. Microprocesor pentru oțelării. Oțel inoxidabil. Motoare na-

MITROPOLIA BANATULUI

1-2

ianuarie—februarie

ANUL XXXIII 1983

EDITURA MITROPOLIEI BANATULUI

COMITETUL DE REDACȚIE :

- Președinți :** I. P. S. NICOLAE, Mitropolitul Banatului.
P. S. VISARION, Episcopul Aradului.
- Vicepreședinți :** P. S. Episcop-vicar TIMOTEI LUGOJANUL.
P. S. Arhiepiscop-vicar GHERASIM HUNEDOREANUL.
- Membri :** Preot ILIE MAIER vicar administrativ la Arhiepiscopia Timișoarei și Caransebeșului.
Preot FLOR TEODORESCU, vicar administrativ la Episcopia Aradului.
Preot PETRU DOROBANȚU, consilier la Arhiepiscopia Timișoarei și Caransebeșului.
Preot SORIN COSMA, profesor la Seminarul teologic din Caransebeș.
Preot DAN EMILIAN NICOLAU, ecleziarh la catedrala Episcopiei Aradului.
- Redactor responsabil : Arhid. dr. SILVIU ANUICHI

Redacția și Administrația : Arhiepiscopia ortodoxă română, 1900 Timișoara I, bd. Victoriei nr. 7. Cont virament BNRSR, filiala Timișoara, nr. 45.10.8.192.

OMAGIU

Împreună cu întreaga noastră țară am sărbătorit în luna ianuarie un impresionant moment istoric : aniversarea zilei de naștere și împlinirea a cinci decenii de uriașă activitate multilaterală desfășurată de cel mai iubit fiu al poporului nostru, primul Președinte al României socialiste, Domnul Nicolae Ceaușescu. Prin vastitatea, profunzimea și valențele unei opere fără egal, prin ideile și acțiunile strălucite care o definesc, personalitatea Președintelui Nicolae Ceaușescu s-a gravat în galeria celor mai iluștri bărbați plămădiți pe meleagurile românești, în suita marilor oameni politici care au jalonat istoria multimilenară a poporului nostru. Actualitatea permanentă, adâncimea și robustețea ideilor novatoare care și-au pus pecetea asupra întregii sale opere, slujirea continuă și fără răgaz a marilor idealuri de pace și progres ale întregii lumi au făcut ca personalitatea proeminentă a Președintelui Nicolae Ceaușescu să depășească fruntariile țării noastre, înscriindu-se pentru totdeauna în tezaurul marilor valori ale lumii contemporane. De aceea, ziua de 26 ianuarie este și ziua țării cu care se identifică, ziua noastră de bucurie a tuturor, prilej de popas sărbătoresc pentru toți fiii României socialiste care își exprimă în acest cadru festiv adeziunea și unitate în jurul său.

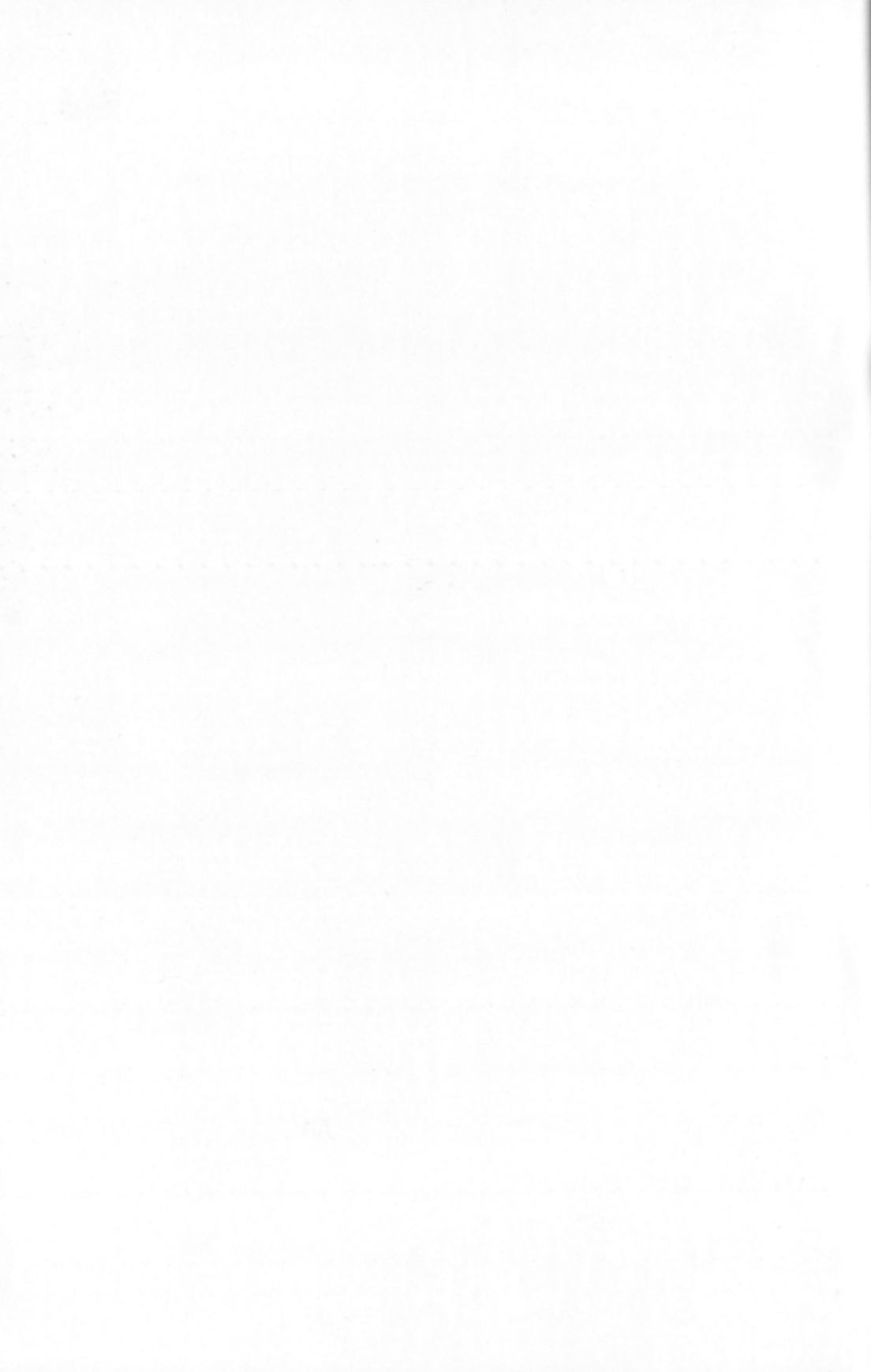
Întreaga operă de uimitoare fecunditate a Președintelui Nicolae Ceaușescu, expresie a unei strălucite gândiri teoretice și practice izvorâte din specificul realităților românești, este fundamentată pe dragostea fierbinte pentru popor, de la strămoșii cei mai îndepărtați până la cetățenii României socialiste de astăzi, care și-au închinat și își închină viața pentru fericirea și mai binele patriei. Ea ilustrează permanența noastră pe acest pământ, hotărârea și dârzenia cu care cei de altădată și-au apărât meleagurile străbune, tradițiile și obiceiurile, valorile materiale și spirituale create de înaintașii noștri. „Vicisitudinile, suferințele nu au îngenunchiat po-

porul român ; dimpotrivă l-au oțelit, i-au sporit dragostea de țară, i-au întărit hotărîrea de a nu ceda în fața nici unei greutăți, de a nu pregeta în fața nici unei jertfe pentru apărarea gliei" — spune recent Președintele țării noastre, Domnul Nicolae Ceaușescu, oferindu-ne o impresionantă lecție de cald patriotism stimulator în întreaga noastră activitate de zi cu zi. Structura definitorie a poporului nostru pașnic, care nu a nutrit niciodată gînduri de cîmpire, gravată permanent pe aspirația și dorința vie de a trăi în libertate și independență, a constituit și constituie un permanent obiectiv de referință în opera conducătorului nostru iubit, care i-a îmbogățit valențele în perspectivă internațională, întruchipînd strălucit cele mai înalte aspirații umaniste ale națiunii noastre. „Nu poate fi vorba de nici un fel de drept, cînd nu există dreptul fundamental de a fi stăpîn la tine acasă, de a fi stăpîn pe destinele tale" — subliniază strălucitul om de stat.

Grație unității de monolit dintre țara și conducătorul ei, România s-a înălțat la statura demnității ei actuale, cu o structură care-i conferă forță și dinamism, toți fiii ei avînd condiții și drepturi egale de afirmare, de împlinire a personalității și fiind antrenați deopotrivă, cu energiile lor creatoare, în cea mai grandioasă operă de construire a noii orînduiri. Președintele Nicolae Ceaușescu este un permanent exemplu luminos, insuflînd poporului încredere în forțele sale proprii, fiindu-i model de gîndire, de patriotism și acțiune, dăruită binelui obștesc, în lupta pentru progresul și dezvoltarea multilaterală a țării. Cei 50 de ani de luptă eroică au intrat în patrimoniul sacru al valorilor noastre, ca o contribuție proprie a întregului popor la afirmarea largă a celor mai nobile idealuri sociale și naționale de pace și progres continuu. Antrenată într-un minunat program de edificare a unei societăți bazate pe egalitatea în drepturi pentru toți cetățenii țării și a unor egale posibilități de afirmare a aptitudinilor și creativității proprii, pe valorificarea superioară a energiilor, poporul nostru acționează unitar răspunzînd prin exemplare acte de muncă și creație la îndemmurile și chemările conducătorului țării, spre binele și fericirea tuturor de obște.

Activitatea multilaterală a Președintelui Nicolae Ceaușescu se bucură de o mereu mai largă apreciere externă, datorită fermității cu care promovează pacea și colaborarea pe arena internațională. În concepția Președintelui Ceaușescu, pacea și prietenia din-

tre toate țările și popoarele lumii nu înseamnă o stare pasivă, ci include colaborarea activă și multilaterală, pentru dezvoltarea liberă și independentă a fiecărui popor, eliberat de amenințarea urgiei războiului și discriminărilor sociale și naționale, pentru edificarea unei lumi mai drepte și mai bune. Așa trebuie să se înțeleagă apelul repetat al Președintelui Nicolae Ceaușescu, adresat tuturor țărilor și popoarelor, pentru dezarmare și pace, apel cu largi ecouri internaționale care a făcut cunoscută România și idealurile umaniste ale poporului nostru pe toate meridianele globului.

Parte integrantă a poporului nostru, Biserica Ortodoxă Română se bucură și ea de întreaga egalitate în drepturi consfințită de țara care are în frunte pe strălucitul ei conducător. Vorbind despre bogatele tradiții ale Bisericii noastre, Președintele Nicolae Ceaușescu arăta că „în condițiile istorice actuale, când poporul român își făurește o viață nouă, în care fiecare cetățean își poate manifesta din plin personalitatea, poate participa la edificarea patriei libere, independente și fericite, Bisericii Ortodoxe Române, ca și celorlalte culte religioase îi revine îndatorirea de a sprijini cu toate puterile această măreață operă constructivă“.

Alăturându-se sentimentelor unanime de dragoste fierbinte ale întregului popor față de conducătorul țării, clerul și credincioșii ortodocși români își reafirmă deplina recunoștință față de prodigioasa activitate a Președintelui Nicolae Ceaușescu pusă în slujba bunăstării și fericirii patriei și a marilor idealuri ale omenirii contemporane.

Cu profundă stimă și respect, adresăm într-un gând celui mai iubit fiu al poporului nostru, Domnului Nicolae Ceaușescu, la împlinirea a 50 de ani de activitate închinată slujirii poporului și aniversării zilei de naștere, cele mai sincere și călduroase doriri de sănătate și viață îndelungată, spre binele și fericirea patriei noastre socialiste, a cauzei păcii și progresului în întreaga lume.

BISERICILE ORTODOXE ȘI VIITOAREA ADUNARE GENERALĂ A CONSILIULUI ECUMENIC AL BISERICILOR

Apropiata Adunare generală a Consiliului Ecumenic al Bisericilor va avea în centrul preocupărilor ei tema „Hristos, viața lumii” (hotărîrea Comitetului central Geneva, 14—22 august 1980). Această temă va fi analizată din patru puncte de vedere :

1. *Viața, dar al lui Dumnezeu.* Întreaga creație a moștenit viața. Noi mărturisim că această viață ne-a fost dată de Dumnezeu prin Hristos și că acest dar trebuie întreținut conștient la toate ființele umane și în toată creația.

2. *Viața în mijlocul morții.* Noi afirmăm acest dar al lui Dumnezeu care este viața în mijlocul forțelor păcătoase care tind spre moarte și distrugere. Luptînd contra acestor forțe, atît în lume cît și în lăuntru nostru, noi facem experiența și mărturisim biruința lui Hristos asupra păcatului și a morții.

3. *Viața în plinătatea ei.* Iisus făgăduiește viața în plinătatea ei. Această viață, astfel transformată, este cîștigată odată pentru totdeauna prin moartea și învierea lui Hristos și începe prin Duhul „hic et nun” pentru aceia care se întorc spre Domnul. Ea aduce iertarea și integralitatea, ne cheamă să lucrăm în scopul instaurării dreptății și pentru tămăduirea tuturor.

4. *Viața în unitate.* Scopul urmărit de Dumnezeu este să adune toate lucrurile la un loc. În lumea noastră împărțită, Bisericile sînt chemate să transforme într-o unitate autentică barierele dintre ele și din lume. Prin unitatea lor în Hristos, în comuniunea sfinților, ele sînt chemate să fie un semn și înainte-gustare a unității Bisericii și a întregii familii umane.

Tema și sub-temele stabilite de Comitetul central al Consiliului Ecumenic al Bisericilor (Dresda — R. D. G., 16—26 august 1981), au fost supuse dezbaterii Bisericilor membre pînă la convocarea Adunării generale, care se va ține la Vancouver — Canada în vara acestui an. Astfel Bisericile Ortodoxe și Bisericile vechi-orientale prin reprezentanții lor întruniți la Damasc între 5 și 9 februarie 1982 și-au exprimat poziția față de tema „Hristos, viața lumii” într-un text menit să reprezinte contribuția lor la pregătirile pentru Van-

couver (rev. Episkepsis, nr. 267 din 15 februarie 1982, pp. 9—13). Reproducem acest text în traducere, el oferind numeroase puncte de sprijin pentru o înțelegere ortodoxă a temei amintite :

IISUS HRISTOS, VIAȚA LUMII

I. Cine este Iisus Hristos și ce este viața lumii ?

„Așa a iubit Dumnezeu lumea...”. (Ioan 3, 16). „Piinea lui Dumnezeu este cea care se coboară din cer și care dă viață lumii”. (Ioan 6, 33). „Iar piinea pe care Eu o voi da pentru viața lumii este trupul Meu”. (Ioan 6, 51).

Ce a voit să spună Mintuitorul vorbind de „viața lumii” ? Nu este decât un alt mod de a indica viața ființelor umane sau a creștinilor ? În calitate de creștini, afirmăm că Iisus a venit în lume să mîntuiască pe păcătoși ; dar noi afirmăm și că Iisus Hristos este primul născut din întreaga creație, căci El este singurul care există de la început, El este „înainte decât toate și toate prin El sînt așezate” (Coloseni 1, 17). El este capul întregii creații, Pantocratorul. Acela care a fost răstignit nu era altul decât Domnul mării (I Corinteni 2, 8), Mielul Domnului care s-a arătat lui Moise în rugul ce ardea (Ieșirea 3, 2), și care i-a spus : „Eu sînt Dumnezeu tatălui tău, Avraam” (Ieșirea 3, 6), același care s-a arătat lui Noe, lui Avraam, lui Iacov și lui Isaia, Fiul unic al lui Dumnezeu. Părinții Bisericii au afirmat cu tărie că acesta era Fiul unic al lui Dumnezeu care s-a arătat și încă înainte de întruparea Sa (vezi de exemplu Sf. Vasile, *Respingerea apologiei lui Eunomius* II, 18 ; Sf. Atanasie, *Contra arienilor* III, 12—14 ; Grigorie al Nisei, *Contra lui Eunomiu* XI, 3).

Aceste două afirmații converg înspre a arăta că a) Iisus Hristos devenit viața lumii nu este altul decât Cel prin care toate au fost create și prin care toate subzistă și b) că Fiul lui Dumnezeu întrupat este Mintuitorul lumii întregi și nu doar a cîtorva ființe umane.

Sîntem convinși că a VI-a Adunare generală a Consiliului Ecu-menic al Bisericii de la Vancouver va trebui să pună în evidență aceste două aspecte, adică că Iisus Hristos pe care îl mărturisim nu este așa cum socoteau îndoielnicii Săi contemporani, doar omul din Nazaret, teslarul fiu al teslarului, ci Fiul unic al lui Dumnezeu și că El a venit și a luat asupra-și firea omenească, umanitatea noastră întreagă, pentru viața lumii.

Se recunoaște acum că în general mîntuirea în Hristos nu vizează doar ființele umane luate aparte, ci că se întinde asupra neamului omenesc luat în ansamblul său. Așa trebuia să fie. Dar de ce să nu se meargă încă mai departe ? Dacă universul întreg a fost atins de păcatul strămoșesc, mîntuirea în Hristos n-ar trebui să aducă

lumii întregi izbăvirea și tămăduirea? Nu este așa de vreme ce „făptura așteaptă cu nerăbdare descoperirea fiilor lui Dumnezeu” (Romani 8, 19)? Creația ea însăși n-ar trebui izbăvită din robia stricăciunii, spre a avea parte de libertatea și mărirea „fiilor lui Dumnezeu” (Romani 8, 21)?.

Vor trebui specificate diferitele niveluri la care operează mîntuirea în Hristos: acela al individului, acela al Bisericii, acela al omenirii întregi, acela al cosmosului sau al universului întreg. În acest scop distingem aici cinci niveluri:

a) viața lui Dumnezeu, care există prin El însuși, care este veșnic, fără început și fără sfîrșit, nu porcede din altceva și este izvorul a toată viața;

b) viața îngerilor care sînt creați și fără de păcat;

c) viața omenească, creată, atinsă de păcat și muritoare;

d) viața sub-umană, aceea a animalelor și plantelor, care este creată, muritoare și atinsă de păcatul omenesc într-o lume care a căzut și

e) viața puterilor răului, create bune, dar datorită voinței lor și faptelor proprii, se găsesc sub puterea răului, se opun planurilor lui Dumnezeu și denaturează viața pe pămînt.

Drama mîntuirii îmbrățișează aceste cinci niveluri și prezintă importanță pentru fiecare din ele. Intruparea Domnului duce la apariția unei vieți noi și unice, aceea a Cuvîntului (tipul a) unit cu trupul (tipul c). Aceasta este viața veșnică a lui Dumnezeu care a îmbrăcat o formă, un corp uman, viața lui Iisus Hristos.

Va trebui ca Adunarea generală de la Vancouver să reziste ispitei de a transforma în idol viața ca atare și să facă din moartea fizică problema capitală. Ceea ce proclamă Biserica nu este simplu viața biologică sau viața omenească obișnuită, ci viața Fiului lui Dumnezeu care s-a făcut om. Aceasta este viața proclamată într-o lume în care toți sîntem confrunțați cu moartea, viața care nu este simplă supraviețuire ci biruință asupra morții.

Va mai trebui ca Adunarea să mai reziste altei ispite aceea de a gândi că această viață decurge direct din cruce, ca și cînd intruparea lui Iisus s-ar fi început și sfîrșit cu răstignirea.

Este important nu numai de a nu despărți crucea de înviere, ci încă de-a nu vedea în toată viața intrupată a lui Hristos decît una și aceeași unitate. Nu este posibilă „teologia creștină a crucii” în afara bunevestiri, a nașterii, a botezului, a misiunii publice a lui Iisus care se termină cu învierea, înălțarea, rusaliile și întoarcerea Sa întru mărirea. Ar fi înșelător apoi să fie opusă „teologia mării” unei „teologii a crucii”. Pe cruce — cum se știe — Hristos a fost preamărit („Acum Fiul Omului s-a preamărit”, Ioan 13, 31). Mărirea lui Hristos s-a arătat atît în momentul cînd Iisus a spălat picioarele ucenicilor, cît și pe cruce atît în înviere, cît și în toate faptele iconomiei mîntuirii.

O a treia ispită ar consta în considerarea vieții lui Iisus Hristos ca fiind până la un punct despărțită de aceea a Sfântului Duh.

II. Viața lumii și acțiunea Sfântului Duh

Adesea creștinii sînt ispitiți să reducă activitatea lui Dumnezeu Sfântul Duh la Biserică, la inima ființei umane, la inspirația și iluminarea Bibliei.

Totuși Duhul a fost cu Hristos de la începutul creației, plutind de-asupra ei, dîndu-i viață, dînd formă și perfecțiune tuturor lucrurilor. Înainte ca să apară omul pe fața pămîntului, Duhul lucra în lume, purcezînd veșnic din Tatăl.

Biserica preamărește pe Sfântul Duh alături de Tatăl și de Fiul, căci Duhul este creator, dătător de viață și început al desăvîrșirii. El este cu Hristos pentru totdeauna. Duhul Domnului este acela care este peste Iisus la botîz și care îi dă ungerea spre a anunța vestea cea bună (Luca 4, 18—19). Duhul este acela care dă viață (Ioan 6, 63), pentru că El este Duhul aceluia care l-a înviat pe Iisus din morți (Romani 8, 11). Duhul tinde spre viață și spre pace (Romani 8, 6).

Cît privește acțiunea Sfântului Duh, este important să afirmăm aceste cinci elemente:

a) Întreaga operă mintuitoare a lui Hristos nu se poate despărți de acțiunea Sfântului Duh iar afirmațiile hristologice și pneumatologice trebuie indisolubil legate și așezate într-un context absolut trinitar.

b) Acțiunea Sfântului Duh, dătător de viață și început al desăvîrșirii, trebuie concepută în dimensiune cosmică iar nu doar în dimensiunea îngustă a Bisericii sau individului. Duhul este acela care face toate lucrurile noi, Duhul noii creațiuni.

c) Plînea vieții devine prin invocarea Sfântului Duh trupul și singele Domnului. Sfântul Duh nu este o forță impersonală, ci Duhul viu al lui Dumnezeu care este și Duhul comuniunii, Duhul care desăvîrșește și incunună toate tainele sacramentale ale Bisericii.

d) Mintuirea lumii ar trebui considerată ca un „program” al Duhului Sfînt pentru întreaga creație. Împărătia lui Dumnezeu este mișcarea interioară și scopul ultim nu numai al oricărei aventuri umane, ci al întregii dinamici a universului. Viața adevărată este viața în Duhul Sfînt, în Hristos prin Duhul care vine de la Tatăl și tinde către Tatăl.

e) Fiul lui Dumnezeu a îmbrăcat condiția noastră umană în întregul ei; astfel, El a tămăduit și a restaurat umanitatea așezînd-o în El iar după ce a plecat în Sfînta Treime. Aceasta este marea taină a desăvîrșitei unități dintre uman și divin, care devine izvorul vieții noi a lumii. Făcînd din Hristos centrul întregii concepții teo-

logice, va trebui în același timp să veghem asupra menținerii permanente a unității între aspectele trinitare ale vieții noi și aspectele privind întruparea, dar într-un fel hristocentric, nu hristomanist,

III. *Viața lumii așa cum este, cum a fost și cum va fi*

Viața lumii ca și cea a umanității este suspin și geamăt, imagine a suferinței și păcatului. Este o lume deformată și desfigurată, pradă deznădejzii, stricăciunii și miniei, furiei și autodistrugerii. Este o lume înnebunită, dezechilibrată, pornită să facă rău și să se urască pe sine. Este o lume peste care se poate înălța oricând ciuperca atomică a judecății din urmă. Este o lume flămândă nu numai de hrană pămîntească ci și de demnitate umană și de puțină nădejde, flămîndă de cunoașterea dragostei adevărate și a bucuriei profunde. Este o lume a opresiunii și exploatarei, a torturii și persecuției, o lume de singurătate și un deșert fără iubire, apăsată de întunecimile răului, hărțuită de durerile iadului. Este o lume în luptă cu păcatul.

Și totuși acesta nu este întregul adevăr. Avem destule motive pentru a mulțumi atât în interiorul, cît și în afara Bisericii: paharul de apă rece dat celui însetat, dragostea care suferă și se jertfește, bucuria căminului, pacea păcătosului iertat, capacitatea de a intra profund în suferința și în bucuria altora, voioșia unui adevărat cult, mîngîierile unei vieți de rugăciune, dulceața liturghiei profunde a inimii, pămîntul care ne dă roadele sale, un spirit capabil să cunoască și să savureze, arta și imaginația creatoare, științele și tehnicile (cu toate ambiguitățile lor), sănătatea și sfințenia, foamea și setea de dreptate, miriadele de alte daruri ce revarsă asupra noastră minile iubitoare ale lui Dumnezeu.

Lumea nu este rea de la natură. Ființele umane nu sînt rele din fire. Oamenii și femeile, întocmai lumii în care trăiesc, sînt intrinsec buni, căci astfel au fost creați. Prin harul creației, ființele umane au într-insele întreg potențialul de încredere și de sacrificiu, de libertate și de pace, de dragoste și de comuniune. Prin măreția și frumusețea sa, natura fizică poate manifesta mărirea lui Dumnezeu. Iisus Hristos este viața lumii: El reinnoiește și rezumă toate lucrurile, umanitatea, istoria și creația.

Din cauza prezenței răului și păcatului, există în lume inși care offensează vestea bună a morții și învierii lui Hristos. Limbajul crucii este poticnire și nebulie pentru aceia care pier (I Corinteni 1, 18—23). De asemenea creștinii nu pot presupune că toți și toate sînt gata oricînd să primească viața aceluia care a fost răstignit și care a înviat pentru viața lumii. Dimpotrivă căutînd să aducă lumii viața lui Hristos, creștinii întîmpină adesea opoziție și ostilitate. Aceasta se întîmplă adesea în pofida celei mai mari sfințenii și fidelități. Astfel, în calitate de creștini, va trebui să fim gata să ne justificăm

credința și să mărturisim cu curaj pe Hristos înaintea lumii (Matei 10, 26—33).

Forțe demonice lucrează în lume. A le identifica este primul pas înspre a le alunga. Sfânta Scriptură și tradiția ortodoxă întreagă ne reamintesc veșnicul conflict dintre lumină și întunec. Crucea și învierea constituie punctul culminant al acestui conflict și indică victoria luminii asupra întunericului.

Acest conflict se continuă și în zilele noastre. Nu putem proclama că Iisus este viața lumii fără a gândi la milioanele de ființe umane care suferă din cauza sărăciei și neajunsurilor, a opresiunii și exploatării, a persecuției, ignoranței și nedreptății a torturei și detenției fără judecată, a caznelor la care sînt supuși și a drepturilor ce le sînt încălcate. Trebuie să asociem proclamarea lui Hristos tuturor manifestărilor luptei contra acestor rele, mișcărilor care au drept scop liberarea oprimaților, îmbunătățirea sănătății milioanele de ființe umane, eliminarea ignoranței și nedreptății.

Iată lumea așa cum este: un cîmp unde grîul și neghina cresc împreună, unde binele și răul se amestecă. Nu așa a fost însă la început. Cînd a creat-o, Dumnezeu a văzut că lumea era bună. Păcatul este un intrus. Păcatul nu este adevărata natură a lumii. Destinul lumii este de a fi una și armonizată în Hristos, fără amestecul păcatului și al morții.

Această lume eshatologică așa cum va fi (căci Iisus Hristos s-a întrupat în ea și a răscumpărat-o prin moartea și învierea Sa) este aceea pe care trebuie s-o afirmăm la Adunarea generală de la Vancouver. Și o vom face nu pentru a scăpa de această lume așa cum este, ci pentru a arăta ce posibilitate imbie lumii de azi harul lui Dumnezeu, după care criteriu trebuie să fie judecată astăzi și spre care scop trebuie să se străduiască a tinde astăzi.

Va trebui ca la Adunare concepția noastră despre Iisus Hristos, Despre Sfîntul Duh, despre mîntuire, despre viața Bisericii, despre misiunea și slujirea sa, să fie ferm reasezată în această viziune eshatologică cu privire la lume.

Este evident că lumea așa cum va fi nu trebuie despărțită de „descoperirea fiilor lui Dumnezeu” (Romani 8, 19), dar împlinirea eshatologică a fiilor și fiicelor lui Dumnezeu nu va fi nici ea despărțită de mîntuirea lumii întregi, adică a întregii umanități, a întregii vieți, a întregii istorii și a întregului cosmos. Lucrările pregătitoare pentru Aduhare vor trebui să pună în lumină faptul că lucrarea lui Hristos și a Duhului îmbrățișează lumea întreagă, atît prin viața Bisericii, cît și prin alte mijloace.

„Viața lumii” înglobează întreaga creație, dar are umanitatea drept centru. Toluși mîntuirea umanității înglobează mîntuirea lumii însăși. Mîntuirea noastră se va manifesta în plenitudinea ei în momentul învierii noastre. Întreaga creație va fi atunci și ea re-

constituită. Precum trupurile noastre muritoare se vor transforma în trupuri nemuritoare înviațe, tot astfel alcătuirea lumii fizice se va transforma complet pînă la a nu mai fi supusă îmbătrînirii și descompunerii. Proclamînd pe Iisus Hristos, viața lumii, este important să vestim această participare a lumii ca atare la mîntuirea înfăptuită de Hristos.

IV. Viața lumii și viața Bisericii

Lumea este bolnavă. Domnul a venit s-o tămăduiască. Biserica este implantată în lume ca toți să fie tămăduiți. Nu trebuie să vedem în Biserică doar o barcă a lui Noe menită să salveze unele specii ale umanității condamnate să piară. În ziua Rusaliilor, Sfîntul Duh a coborît asupra micii comunități din Ierusalim pentru ca prin ea și prin aceia care, datorită cuvîntului său, urmau să creadă în Hristos (Ioan 17, 20), lumea să fie tămăduită și izbăvită.

Dacă voim să afirmăm la Adunarea generală de la Vancouver că Iisus Hristos este viața lumii, va trebui să arătăm lumii că viața Bisericii transmite această viață unei lumi sfîșiată de certuri și disensiuni, umbrîită de rău și păcat, puțin mai deznădăjduită în fiecare zi, unei lumi în care cuvintele „dragoste”, „bucurie” și „pace” au fost golite de substanță și nu mai reprezintă nimic concret, în care sărăcia distruge milioane de ființe umane în care lipsa de umanitate a omului față de om strigă dreptate.

O parte foarte importantă a lucrărilor pregătitoare va consta în aceea de a arăta că Biserica trebuie să mijlocească între Iisus Hristos și lume și să ofere lumii viața lui Iisus pentru ca aceasta să aibă viață. În acest scop este necesară nu numai o cunoaștere profundă a bolii de care suferă lumea, ci încă să dobîndească atîta pricepere încît să poată declanșa forțele vindecării. Altfel zis trebuie bine diagnosticată boala spre a i se aplica tratamentul potrivit.

Lumea se străduiește să alunge suferința și să aibe parte de confort, ea vrea securitate fără credință; ea caută plăcerea nădăjduind să găsească bucuria; ea nu știe să depășească asprimea singurătății nici să facă suferința creatoare. Ea desfășoară eforturi imense spre a poseda bani, putere, bunuri pămîntești, gîndind să dobîndească astfel bogăția și fericirea.

A spune că pîinea vieții care a coborît din cer este trupul și singele lui Hristos, este a spune totul pentru un credincios; dar pentru lume aceasta nu înseamnă practic nimic. Cum poate fi transmisă pîinea euharistică a vieții și aceasta astfel încît să hrănească viața lumii? Ce diformări a suferit trupul lui Hristos astfel încît această viață nouă să nu poată atinge lumea, atunci cînd Hristos a venit în lume ca ea să aibe viață?

Se poate pune întrebarea în ce fel viața adevărată a comunității euharistice și rugăciunea inimii pe care o fac creștinii pot contribui,

direct sau indirect, la viața lumii. Contribuția aceasta ținea de stilul vieții particulare? Înțelegerea de către noi a planurilor lui Dumnezeu, a vieții Bisericii și a modului cum euharistia trebuie să modeleze viața noastră, a suferit ea deformări care împiedică cursul vieții să se răspîndească în lume? Ortodocșii, în mod deosebit, au să-și facă destule reproșuri în această privință și ar face bine să întreprindă o meditație creatoare asupra felului în care viața euharistică poate cu adevărat să hrănească viața lumii în diferitele ei componente.

Este evident că de-a lungul istoriei, creștinii au păcătuit prin necredință și au împiedicat lucrarea lui Dumnezeu în lume. Dumnezeu, în Hristos, a încărcat Biserica cu toate darurile Duhului necesare edificării și slujirii acesteia; euharistia și celelalte sfinte taine ale bisericii ca de altfel și episcopii, preoții și diaconii s-au dat în acest scop. Posturile și sărbătorile, calendarul și serviciile liturgice, Bisericile (părohiile) și mănăstirile, diferitele feluri de a sfînti anumite perioade și locuri, prezența crescîndă a sfinților în Biserică urmăresc toate tămăduirea creștinilor și transmiterea acestei vieți noi lumii. Grație bogatei sale tradiții, iconografia face posibilă prezența fizică în Biserică a lumii nevăzute a sfinților și evenimentelor istoriei sfinte.

În pofida defecțiunilor creștinilor, Duhul lui Dumnezeu lucrează în Biserică. Cei care au Duhul pot desluși în Biserică și în lume lucrarea pe care o împlinește Duhul cu toată puținătatea credinței și neascultarea proprii firi omenești. Duhul n-a părăsit nici Biserica, nici lumea. Mărturisind credința noastră în Dumnezeu - Sfîntul Duh, noi mărturisim totodată credința noastră în Biserica una, sfîntă, sobornicească și aposiolească.

În pofida defecțiunilor — iar ele sînt numeroase — Dumnezeu nu doarme. Aici însă nu e loc pentru un optimism prostesc. Aceasta nu înseamnă nici că trebuie să ne justificăm defecțiunile. Lipsa noastră de dragoste este nu o piedică pe care o opunem Duhului. Lipsa noastră de disciplină întristează pe Dumnezeu. Din cauza puținței noastre credințe, Dumnezeu nu împlinește marea lucrare pe care a împlinit-o Hristos atunci cînd exista credința și cînd a vindecat pe cei bolnavi, a curățit pe cei leproși, a deschis ochii orbilor.

Astfel, pentru a transmite efectiv lumii viața lui Hristos, trebuie să începem prin a ne pocăi și a duce o viață de credință reînnoită și de disciplină în supunere față de voința lui Dumnezeu. Pentru a tămădui pe alții, creștinii trebuie să fie tămăduitori disciplinați. Trebuie să ucidem pe vechiul Adam care persistă în noi și să îmbrăcăm omul nou în Hristos. Toți creștinii, că trăiesc sau nu într-o mănăstire, trebuie să practice această profundă asceză sau disciplină spirituală care constă în a muri în fiecare zi pentru sine spre a renaște în Hristos prin Duhul. *Indumnezeirea* (theosis) este o stare perpetuă de adorare, de rugăciune, de mulțumire, de cult și de mij-

locire, de meditație și de contemplare a lui Dumnezeu Treimea și a dragostei sale infinite. Această viață de participare la viața și cultul Bisericii și la această „liturghie profundă a inimii” reprezintă pentru orice creștin aflat pe drumul vieții o anticipare a *îndumnezeirii* (theosis). „Nu te apropia și să știi că eu sînt Dumnezeu” spune Domnul. Trebuie să practicăm această profundă tăcere a Duhului pentru a primi viața lui Dumnezeu și s-o transmitem lumii. De asemenea trebuie „să luăm armătura lui Dumnezeu căci lupta noastră nu este împotriva omului, ci împotriva domniilor, împotriva stăpînilor, împotriva stăpînitorilor întunecului acestui veac, împotriva duhurilor răutății care sînt răspîndite în văzduhuri” (Efeseni 6, 10—16).

Viața lui Hristos nu poate fi oferită lumii decît prin mijlocirea comunităților creștine disciplinate. Adevărata mărturie este *martyria*, acest martiriu care constă în a muri pentru sine, a trăi în Hristos și a sluji lumea. O parte componentă este și proclamarea prin cuvînt și prin faptă, dar ea presupune de asemenea o viață de *asceză* sau de formare spirituală. Hristos însuși a postit patruzeci de zile și s-a rugat o noapte întreagă. Membrele trupului său n-ar putea proceda într-altfel.

Dar atotputernicia lui Dumnezeu nu este astfel încît să poată împlini totul fără sprijinul nostru? Răspunsul la această întrebare comportă patru aspecte :

a) *Intruparea* : Dumnezeu poate face totdeauna orice. Iar Dumnezeu a voit ca persoana doua a Sfintei Treimi să-și însușească condiția umană. În Iisus Hristos, Dumnezeu și omul sînt uniți pînă într-atît încît nu poate fi vorba de două voințe sau de două persoane diferite. Cînd Hristos face ceva, Dumnezeu întrupat este Acela care acționează. Faptul mîntuirii este o lucrare teandrică. Umanitatea a fost aleasă să participe din plin la lucrările lui Dumnezeu în lume.

b) *Duhul Sfînt* : Duhul Sfînt prin care Dumnezeu Cuvîntul s-a făcut om, acționează prin intermediul ființelor umane, dar în așa fel încît, deși Dumnezeu este acela care lucrează, subiectivitatea ființelor umane nu este anulată. Dumnezeu Duhul Sfînt poate să se unească în măsură atît de mare cu spiritul uman încît ființa umană să poată acționa în unitatea Duhului. Deși ființa umană va fi aceea care va acționa, se poate spune la fel de corect că Dumnezeu este acela care acționează.

c) *Trupul lui Hristos* : Biserica a devenit trupul lui Hristos. Trupurile noastre sînt deci membrele trupului lui Hristos (I Corinteni 6, 15) „Cel care alipește de Domnul este un singur duh cu El” (I Corinteni 6, 17). Noi nu ne mai aparținem. Noi trebuie să preamărim pe Dumnezeu prin trupurile noastre care au devenit trupul lui Hristos (I Corinteni 6, 20). Cînd sîntem uniți cu Hristos, faptele noastre devin faptele lui Hristos, în consecință teandrice. Aici nu este de fel vorba de a coopera cu Dumnezeu pe picior de egalitate, nici de mîntuire prin fapte.

d) *Sinergia*. Avem de-a face aici cu temeiul profund al învățaturii patristice privitoare la mîntuire. Nu este ca și cum am fi partenerii și egalii lui Dumnezeu, sau ca și cum Dumnezeu n-ar fi putut să lucreze independent de noi. *Sinergia* înseamnă că Dumnezeu a decis să lucreze prin mijlocirea noastră. Dumnezeu ne cheamă să ne predăm lui Hristos ca El să poată să se unească cu noi și să lucreze prin noi mărind libertatea noastră și fără să suprime în vreun fel subiectivitatea noastră personală.

Trupul nostru este slab, dar această slăbiciune nu trebuie să ne descurajeze căci Cuvîntul lui Dumnezeu s-a făcut trup. Viața lui Iisus Hristos atinge atît trupul cît și sufletul nostru, voința și toate facultățile noastre umane.

Tocmai în slăbiciunea noastră s-a manifestat puterea lui Dumnezeu. Duhul ne ajută în slăbiciunea noastră. Cînd recunoaștem cu umilință și pocăință limitele naturii noastre, Dumnezeu ne ia și împlinește prin noi voința Sa atotputernică. Acolo unde există credință, Dumnezeu lucrează prin mijlocirea celor slabi și fără putere. Apostolii n-au fost aleși pentru înțelepciunea sau cunoștințele lor, pentru averea sau puterea lor. Poporul lui Israel a fost ales atunci cînd era în robie în Egipt. Puțini creștini au fost aleși pentru înțelepciunea sau puterea lor.

Totuși, cînd pocăința sau credința lipsesc, slăbiciunea rămîne slăbiciune. Astăzi sîntem atît de preocupați de eșecurile noastre trecute și de neputința noastră prezentă încît nu știm cum să ne punem de acord duhul nostru cu Duhul lui Dumnezeu care este înțelepciune și putere. Atîta timp cît ne vom mîndri cu înțelepciunea și posibilitățile noastre proprii, Duhul lui Dumnezeu nu va împlini pentru noi voința Sa atotputernică. „Dar această comoară o purtăm în vase de lut astfel încît această putere covârșitoare să se învedereze că este de la Dumnezeu și nu de la noi” (II Corinteni 4, 7). Această putere covârșitoare nu este restrînsă de limitele noastre, dar nu așteaptă decît pocăința și credința noastră spre a se da lor.

Indumnezeirea (theosis), acest nesfîrșit proces prin care Duhul lui Dumnezeu ne transformă și transfigurează, făcînd să strălucească peste noi mărirea lui Hristos, începe încă de aici, atunci cînd sîntem în trupul nostru muritor, în toată slăbiciunea noastră. Acest proces este viața adevărată și condiția prealabilă necesară pentru ca Biserica să poată transmite lumii viața lui Hristos.

Nu e vorba doar de a trăi, ci de a trăi în Dumnezeu, axați pe Dumnezeu. Trăind astfel în Dumnezeu uniți cu Hristos în Duhul, putem să transmitem lumii viața lui Hristos.

Va trebui să explicăm mai pe larg legătura dintre iconomia mîntuirii și viața creștinului, viața ființei umane în general. Dumnezeu Sfîntul Duh transformă viața noastră păcătoasă și dezordonată într-o viață ordonată și sfîntă, în armonie cu „omul nou” în Hristos, creat cu sfințenie și dreptate.

Euharistia dă viață morților și restaurează în integritatea lor ființele umane deșirate, dându-le acces la o viață care crește în Hristos prin Duhul. Imnografia ortodoxă descrie taina euharistiei calificând-o „dătătoare de viață” (*zoopoion*) și „pline vie” (*artos zoes*). Ființele umane deșirate văd viața lor mîntuită și restaurată în Biserică; viața fizică primește în profunzimea ei sămînța vieții veșnice; ființele omenești sînt mîntuite de tirania păcatului, de moarte și corupere. În comuniune cu Dumnezeu în Hristos, Duhul dă viață, alimentează și hrănește, devine El însuși garanția și înainte-gustarea vieții veșnice.

Totuși aceasta nu vrea să spună că, înainte de a putea transmite lumii viața lui Dumnezeu, trebuie, să atingem desăvîrșirea. Transmițînd lumii viața lui Iisus Hristos, propria noastră viață este transfigurată și noi ne angajăm pe drumul *îndumnezeirii* (*theosis*), devenind tot mai asemănători lui Hristos și deci asemănători lui Hristos. De aceea adevărata mărturie creștină face parte integrantă din viața nouă în Hristos și nu poate fi despărțită de ea.

V. *Dialectica deschiderii și comunității*

Pentru ca Iisus Hristos să devină viața lumii, trebuie ca noi să fim deschiși atît puterii lui Dumnezeu care tămăduiește și mîntuiește, cît și lumii ei înșiși.

Noi trebuie să fim complet deschiși lumii, să-i încercăm suferințele și bucuriile, împărtășindu-le cu adevărată „compasiune” creștină. Noi luăm asupra noastră durerea și suferința lumii cînd ne identificăm cu lumea prin fapte inspirate de dragoste și de dăruire de sine. De vreme ce trăim în această dublă deschidere spre Dumnezeu și spre lume, puterile împărăției acționează în noi și ne transformă.

Spre a menține această deschidere spre lume nu este de ajuns să dai banii fără să-ți deschizi inima. A suferi cu lumea — compasiunea — înseamnă a înțelege și a respecta persoanele diferite de tine, diferite ca neam ori stare, sex ori poziție, convingeri sau credință, religie sau limbă, obiceiuri și comportament.

Euharistia este oferită totdeauna și pretutindeni, nu doar Bisericii ci întregii creații și în numele ei. Deschiderea spre umanitate și întreaga creație, aceasta este semnul distinctiv al spiritualității euharistice autentice.

Și totuși deschiderea noastră euharistică spre lumea întreagă nu înseamnă că comunitatea euharistică își pierde identitatea de trup ales al lui Hristos. Dacă comunitatea euharistică însăși depășește toate barierele de stare și neam, dacă în ea nu vor mai fi nici iudei nici păgîni, nici robi nici slobozi, ea are totuși integritatea ei proprie, iar celor nebotezați (inclusiv catehumenilor) nu le este îngă-

duită participarea la euharstie. Euharistia este actul comunității care a fost integrată în Hristos prin botez și mirungere. Comunitatea își deschide porțile lumii în momentul când este propovăduit cuvîntul lui Dumnezeu, dar le închide înainte de a intra în prezența Atotputernicului, acolo unde Hristos stă de-a dreapta lui Dumnezeu și unde jertfa euharistică este oferită veșnic de Hristos, — marele preot.

Această dialectică a porților care se deschid și se închid alternativ (cele ale Bisericii și nu ale inimii noastre), este taina centrală a identității Bisericii și nu suferă nici un compromis. Masa este a Domnului, dar aceasta nu înseamnă că oricine se poate împărtăși, fără deosebire cu trupul și sîngele Domnului. Euharistia este pentru comunitate; roada vieții euharistice este pentru lume. Jertfa euharistică este oficiată în numele întregii creații, însă numai mădularele trupului lui Hristos, integrate în Hristos prin botez și mirungere și trăind viața lor în Hristos, pot să ia parte la sfintele taine. Nici unul nu sîntem vrednici s-o facem, dar Dumnezeu, în nesfîrșita Sa milă, ne îngăduie să ne împărtășim cu taina euharistiei.

Viața comunității euharistice își are deci identitatea ei euharistică. Această identitate este *anamneză* sau conștiința faptului că viața noastră vine de la Dumnezeu Creatorul și că noi am fost răscumpărați prin moartea și învierea lui Hristos. *Anamneza* liturgică reînnoiește neîncetat identitatea noastră de mădulare ale trupului lui Hristos. Dacă lumea este bolnavă, aceasta e în parte pentru că ea refuză să-și reamintească și să recunoască izvorul și temeiul vieții noastre.

Comunitatea care trăiește din această *anamneză* liturgică continuă a creației și a mîntuirii mărturisește pe Iisus Hristos prin liturgia ei zilnică de rugăciuni și mijlocire pentru lume și prin dragostea cu care slujește această lume. Ortodoxia sau dreapta preamărire a lui Dumnezeu în serviciul euharistic, duce, atît înșii aparte, cît și grupurile și comunitățile religioase, la orthopraxie, adică la viața de rugăcune și de slujire.

Terapia pe care o experimentează Biserica în euharistie și în celelate taine ale Bisericii va trebui să ducă la o terapie a lumii bolnave. Prin aceasta nu înțelegem un sistem de etică socială pe care Biserica ar trebui s-o prescrie membrilor-ei, ci va trebui să gîndim mai degrabă la un serviciu de tămăduire axat nu numai pe indivizi, ci la fel pe viața socio-economică și politică a lumii. Mila pe care o resimte Biserica față de întreaga creație se exprimă în lupta dusă contra stăpînitorilor acestei lumi a întunericului, contra nedreptății și opresiunii, contra refuzului de a acorda tuturor libertatea și demnitatea, contra torturei și detenției fără judecată, contra eliminării minorităților, contra violării drepturilor omului. De asemenea ea oferă Bisericii posibilitatea să aducă servicii pozitive umanității, bunăoară în domeniul educației și sănătății, să lucreze în favoarea comunităților umane sănătoase și echilibrate, cu o dezvoltare econo-

mică justă și echitabilă, a unei familii puternice și stabile, să se străduiască ca fiecare să poată trăi o viață demnă de o ființă umană.

Forma și conținutul real al acestei *philantropia* și acestei *dia-konia* vor varia de la o țară la alta și de la o generație la alta. Dar totdeauna și pretutindeni Biserica trebuie să dovedească discernământ, sensibilitate și imaginație creatoare pentru a adapta *diaconia* la nevoile obștești.

VI. Unitatea Bisericii și unitatea Bisericii

Biserica ortodoxă își mărturisește credința în Biserica una. De aceea nu există Biserici (la plural) decât în măsura în care sînt manifestarea adevăratei Biserici una. Unitatea Bisericii implică crearea unei organizații mondiale, ceea ce se numește adesea unitatea structurală. La Biserica una nu se va ajunge adunînd toate Bisericile locale și denominațiile individuale într-o structură mondială.

Unitatea Bisericii este unitatea în Hristos, prin Duhul, cu Dumnezeu Treimea. Biserica este trupul lui Hristos și, după cum nu există decât un singur Hristos și un singur Duh, tot astfel nu există decât un singur trup. Biserica este deci această mare taină în care Hristos unește cu Sine prin Sfîntul Duh pe toți aceia pe care i-a ales Dumnezeu. Toate generațiile care s-au succedat de la Adam și Eva pînă azi și pînă la creștinătatea care trăiește astăzi nu formează decât o mică parte a acestei realități care îmbrățișează toate epocile și unește cerul cu pămîntul. Astfel unitatea Bisericii înseamnă a fi unit cu această mare și tainică realitate transcendentă. Aceasta este Biserica ce se manifestă în plenitudinea ei universală (catolică) în fiecare Biserică locală. Nu trebuie să vedem în Biserica locală un element al acestei alte realități care se numește Biserica universală, care indică adesea adunarea tuturor Bisericii locale.

Unitatea Bisericii nu este deci doar un articol de credință pe care îl mărturisim în Simbol; o cunoaștem și în Biserica locală sub forma comunității euharistice condusă de episcop cu preoții și diaconii săi.

Făgăduințele și asigurările din cuvîntarea și rugăciunea lui Hristos reproduse de Sfîntul Ioan (13, 31—17, 27), inclusiv făgăduința că „atunci cînd va veni Duhul adevărului vă va descoperi adevărul întreg” (16, 13), s-au împlinit la Cincizecime. Hristos a venit în Duhul și a adunat pe toți care credeau în El pentru a forma trupul Lui, Biserica. Astfel Cincizecimea este totodată ziua nașterii Bisericii și experiența permanentă de-a lungul istoriei pe care au făcut-o cei ce de atunci se alătură comuniunii acelor care sînt iluminați și preamăriți în Hristos. Astfel rugăciunea lui Hristos pentru unitate (Ioan 17, 11) s-a împlinit și, este pe cale de a se împlini iar adevărul întreg este gata să se descopere.

Este de asemenea o unitate care se va împlini și se va manifesta atunci cînd Hristos va apare în toată mărirea Sa. Biserica va fi atunci fără pată, fără păcat, complet unită cu capul trupului, Hristos, și va avea parte de viața lui Dumnezeu Treimea. „Pentru ca să fie una, precum noi sîntem una” (Ioan 17, 11). Această unitate în Dumnezeu Treimea, cu Hristos în noi și noi în Hristos, Hristos în Tatăl și Tatăl în Fiul prin Duhul este, ca realitate eshatologică, criteriul și norma Bisericii astăzi. Această Biserică care este „plenitudinea lui Hristos”, n-o putem judeca căci Hristos cu Biserica Sa judecă lumea. Putem fi siguri că întrebuintarea cuvîntului „Biserică” va atrage după sine o mare confuzie la Adunarea generală de la Vancouver unde ortodocșii, dar și alți participanți, îl vor utiliza în acest sens, cît și în sensul de structuri instituționale ale Bisericilor locale.

Dacă acest dar al lui Dumnezeu care este unitatea Bisericii este de asemenea o făgăduință dumnezeiască, nu urmează — totuși — că ortodocșii pot să se dezintereseze de unitatea tuturor Bisericilor, unitate al cărei instrument privilegiat este Consiliul Ecumenic al Bisericilor. Împărțirea creștinilor este un scandal care împiedică unitatea mărturiei Bisericii. Bisericile ar putea exercita față de lumea căreia îi este foame de viață, o slujire mai eficace dacă ele ar fi toate unite. Dar această unitate a Bisericilor trebuie să se întemeieze pe unitatea lor cu Biserica una, trupul lui Hristos. Strădaniile pe care le desfășurăm în vederea unității tuturor Bisericilor va trebui să se întemeieze pe norma și criteriul care constituie unitatea eshatologică, dată de Dumnezeu, a Bisericii una, sfîntă, sobornicească și apostolească a lui Iisus Hristos în Dumnezeu Treime, această Biserică pe care o mărturisim în Simbol și pe care o cunoaștem în istorie.

Pentru participanții ortodocși va fi de asemenea o invitație să nu cedeze la concepțiile minimalizate ale unității creștine și, pornind de aici, la „intercomuniune”. Noi recunoaștem toți pe Domnul Iisus Hristos ca Dumnezeu și Mîntuitor, sîntem toți hotărîți să trăim pentru mărirea lui Dumnezeu Treimea, Tatăl, Fiul și Duhul. Noi recunoaștem toți autoritatea unică și primordială a Sfintelor Scripturi care sînt pentru noi cuvîntul lui Dumnezeu. Aceasta este baza recunoscută a colaborării noastre în sinul Consiliului Ecumenic al Bisericilor. Totuși ortodocșii cred profund că ei aduc ceva esențial la bogăția comunității ecumenice. Noi trăim potrivit unei credințe și unei tradiții care ne vine de la Hristos și de la Apostoli. Noi dorim ca această tradiție să rămînă accesibilă criticilor celorlalți frați și surori în Hristos; sîntem dispuși să ne corectăm ignoranța; dorim să schimbăm ce este fals sau potrivnic tradiției autentice. Dar va trebui să nu ne grăbim să fim necredincioși față de această tradiție în numele unor argumente la aparență raționale sau întemeiate pe Sfînta Scriptură. Avem memorie lungă și ne aducem aminte că ne-am

rătăcit folosind argumente care păreau raționale și că se întemeiază pe Sfinta Scriptură.

Trebuie să lărgim baza comunității noastre ecumenice; este o necesitate comună. Trebuie să supunem unei noi înțelegeri cuprinsul esențial al acestei tradiții neîntrerupte a Bisericii pe care ortodocșii se străduiesc s-o mărturisească.

Nădăjduim că Adunarea generală de la Vancouver va marca o nouă etapă în deschiderea, respectul, înțelegerea mutuală dintre Bisericile Ortodoxe și celelate Biserici. Acest document face parte din strădaniile pe care le desfășurăm pentru a contribui la această deschidere și la această înțelegere mutuală.

Desigur este evident că Adunarea generală de la Vancouver va fi prilejul unui adevărat potop de vorbe. Să nădăjduim că deși umbrită de diviziunile noastre, această experiență va fi aceea a unei adevărate deschideri ecumenice spre Dumnezeu și spre lume.

Această deschidere este grea, penibilă pentru noi toți. Ea depășește slabele noastre forțe. Îndată însă ce mărturisim că ne depășește forțele, incomparabila putere a Duhului va pune stăpânire pe noi și ne va conduce unde vrea, adică mai aproape de acest dar al lui Dumnezeu care este unitatea noastră în Dumnezeu Treimea, Tatăl, Fiul și Sfântul Duh.

BOTEZ, EUHARISTIE, SLUJIRE *

B O T E Z

I. INSTITUIREA BOTEZULUI

1. Botezul creștin își are temeiul în slujirea lui Iisus din Nazaret, în moartea Lui și în învierea Lui. El este încorporare în Hristos, Domnul răstignit și înviat; el a intrat în Noul Legământ dintre Dumnezeu și poporul Său. Botezul este un dar al lui Dumnezeu și se conferă în numele Tatălui, al Fiului și al Sfântului Duh. Sfântul Matei relatează că Domnul înviat, trimițând pe ucenicii Săi în lume, le-a poruncit să boteze (Matei 28, 18—20). Practicarea universală a botezului de către Biserica apostolică, chiar din primele zile, este atestată în scrisorile Noului Testament, în Faptele Apostolilor și scrierile Părinților. Bisericile continuă astăzi această practică drept un rit al angajării față de Domnul, care-Și răspîndește harul peste poporul Său.

II. SEMNIFICAȚIA BOTEZULUI

2. Botezul este semnul vieții noi în Iisus Hristos. El unește pe cel botezat cu Hristos și poporul Lui. Scrierile Noului Testament și slujbele Bisericii dezvoltă semnificația botezului, folosind diferite imagini, exprimând bogățiile lui Hristos și darurile mîntuirii Lui. Aceste imagini sînt uneori în legătură cu folosirea simbolică a apei în Vechiul Testament. Botezul este participare la moartea și la învierea lui Hristos (Romani 6, 3—5; Coloseni 2, 12); curățire de păcat (I Corinteni 6, 11); o nouă naștere (Ioan 3, 5); luminare prin Hristos (Efeseni 5, 14); schimbare a îmbrăcăminte în Hristos (Galateni 3, 27); înnoire prin Duhul (Tit 3, 5); experiență a eliberării prin vâlurile distrugerii (I Petru 3, 20—21); ieșire din robie (I Corinteni 10,

* Text adoptat la întrunirea Comisiei „Credință și Constituție” ținută la Lima — Peru între 3—15 ianuarie 1982 (vezi rev. Mitropolia Banatului, nr. 4—6/1982, p. 358).

1—2); slobozire în vederea unei noi umanități, în care s-au depășit barierele dintre sexe, rase și stări sociale (Galateni 3, 27—28; I Corinteni 12; 13). Imaginile sînt numeroase, dar realitatea este una.

A. Participare la moartea și învierea lui Hristos.

3. Botezul înseamnă o participare la viața, la moartea și la învierea lui Iisus Hristos. Iisus a coborît în Iordan și a fost botezat, în solidaritate cu cei păcătoși, pentru a împlini toată dreptatea (Matei 3, 15). Acest botez a condus pe Iisus pe drumul Robului îndurerat, manifestat prin pătimirea Sa, prin moartea și învierea Sa (Marcu 10, 38—40; 45). Prin botez creștinii se cufundă în moartea eliberatoare a lui Hristos, în care au fost îngropate păcatele lor, și în care „vechiul Adam” este răstignit împreună cu Hristos și în care puterea păcatului, s-a sfărîmat. Astfel, cei botezați nu mai sînt robi păcatului, ci liberi. Asimilați cu totul morții lui Hristos, ei sînt îngropați cu El și renasc — aici și acum — într-o viață nouă prin puterea învierii lui Iisus Hristos, încrezători că vor fi într-o zi uniți cu El și într-o înviere asemenea cu a Lui (Romani 6, 3—11; Coloseni 2, 13; 3, 1; Efeseni 2, 5—6).

B. Pocăință, iertare, curățire

4. Botezul, care face pe creștini să participe la taina morții și a învierii lui Hristos, implică mărturisirea păcatelor și pocăința. Chiar botezul lui Ioan era un botez de pocăință întru iertarea păcatelor (Marcu 1, 4). Noul Testament subliniază implicațiile etice ale botezului, reprezentîndu-l ca pe o spălare care curăță trupul cu o apă curată, o curățire a inimii de orice păcat și un act de îndreptare (Evrei 10, 22; I Petru 3, 21; Faptele Apostolilor 22, 16; I Corinteni 6, 11). Astfel, cei botezați sînt iertați, curățiți și sfințiți de Hristos; ei primesc o nouă orientare etică, sub diriguirea Duhului Sfînt, care face parte din experiența lor baptismală.

C. Dar al Duhului

5. Sfîntul Duh lucrează în viața dinainte, din timpul și de după botez. Același este Duhul care a revelat pe Iisus ca fiind Fiul (Marcu 1, 10—11) și care a dat puterea Sa ucenicilor, ca și unitatea, la Cincizecime (Fapte, 2). Dumnezeu împarte asupra fiecăruia din cei botezați ungerea Sfîntului Duh promis, îi însemnează cu pecetea Sa și pune în inima lor arvuna moștenirii de copii ai lui Dumnezeu. Sfîntul Duh hrănește credința în inima lor, pînă la dezrobirea finală cînd ei își vor primi moștenirea, spre lauda măririi lui Dumnezeu (II Corinteni 1, 21—22; Efeseni 1, 13—14).

D. *Încorporare în trupul lui Hristos*

6. Celebrat în ascultarea față de Domnul nostru, botezul este un semn și o pecetluire a angajării noastre comune ca ucenici. Prin propriul lor botez, creștinii sînt conduși la unirea, cu Hristos, cu fiecare din ceilalți creștini și cu Biserica din toate timpurile și din toate locurile. Botezul nostru comun, care ne unește cu Hristos în credință, este astfel o legătură fundamentală de unitate. Noi sîntem un singur popor și sîntem chemați să mărturisim și să slujim pe un singur Domn, în orice loc și în întreaga lume. Unirea cu Hristos de care noi ne împărășim prin botez are implicații importante pentru unitatea creștină: „Este un singur botez, un singur Dumnezeu și Tată al tuturor...” (Efeseni 4, 4—6). Cînd unitatea baptismală este realizată în Biserica cea una, sfîntă, sobornicească și apostolească, se poate da o mărturie creștină autentică iubirii lui Dumnezeu care vindecă și împacă. De aceea, botezul nostru unic în Hristos constituie o chemare către Biserică, pentru ca ele să-și depășească separarea și să-și manifeste vizibil comuniunea.

Comentariu

Cînd Bisericile nu sînt capabile a recunoaște că diferitele lor practici ale botezului sînt o participare la unicul botez și cînd rămîn separate chiar recunoscîndu-și reciproc botezul, ele oferă imaginea dramatică a unei mărturisiri împărțite a Bisericii. Atunci cînd Bisericile acceptă, în unele locuri și timpuri, că diferențele de sex, de rasă, de stare socială, împart Trupul lui Hristos, aceasta pune în discuție autenticitatea unității baptismale a comunității creștine (Galateni 3, 27—28) și le compromite în mod serios mărturia. Nevoia de a regăsi unitatea baptismală stă la inima activității ecumenice; ea este de asemenea vitală pentru a trăi o comuniune autentică în sinul comunităților creștine.

E. *Semn al Împărăției*

7. Botezul ne dă acces la realitatea vieții celei noi, dată în această lume. Prin el participăm la comunitatea Sfîntului Duh. El este un semn al Împărăției lui Dumnezeu și al vieții lumii viitoare. Datorită darurilor credinței, nădejzii și dragostei, botezul deține un dinamism care atinge întreaga viață, cuprinde toate popoarele și anticipează ziua în care fiecare glas va mărturisi că Iisus Hristos este Domnul întru mărirea lui Dumnezeu-Tatăl.

III. BOTEZUL ȘI CREDINȚA

8. Botezul este în același timp darul lui Dumnezeu și răspunsul nostru omenesc la acest dar. El tinde la creșterea spre vîrsta adultă

— măsura deplinătății lui Hristos (Efeseni 4, 13). Toate Bisericele recunosc necesitatea credinței pentru primirea mântuirii implicate și manifestate în botez. Angajarea personală este necesară pentru a fi un membru responsabil în Trupul lui Hristos.

9. Botezul nu constă numai într-o experiență de moment, ci privește creșterea unei întregi vieți în comuninea lui Hristos. Cei botezați sînt chemați să oglindească slava Domnului, să fie chiar transfigurați în acest chip din slavă, prin puterea Duhului Sfînt (II Corinteni 3, 18). Viața creștinului este în mod necesar o continuă luptă, dar și o continuă experiență a harului. În această nouă relație, cei botezați trăiesc pentru Hristos, pentru Biserica Lui și lumea pe care o iubește El, așteptînd întru nădejde manifestarea noii făpturi a lui Dumnezeu și a vremii în care Dumnezeu va fi toate în toți (Romani 8, 18—24; I Corinteni 15, 22—28; 49—57).

10. Sporînd în viețuirea credinței, credincioșii botezați arată că omenirea poate fi regenerată și eliberată. Ei au răspunderea comună, aici și acum, de a mărturisi împreună Evanghelia lui Hristos, eliberatorul tuturor făpturilor omenești. Contextul acestei mărturisiri comune este Biserica și Lumea. În această comuniune de mărturisire și de slujire, creștinii descoperă întreaga semnificație a unicului botez ca dar al lui Dumnezeu către tot poporul Său. Ei recunosc de asemenea că botezul în moartea lui Hristos are implicații etice care nu numai cheamă la sfințirea personală, ci și angajează pe creștini să lupte pentru ca voia lui Dumnezeu să se realizeze în toate domeniile de viață (Romani 6, 9 urm.; Galateni 3, 26—28; I Petru 2, 21—46).

IV. PRACTICA BOTEZULUI

A. Botezul adulților și botezul pruncilor

11. Este posibil ca botezul copiilor să se fi practicat în perioada apostolică, dar botezarea după o mărturisire de credință personală este forma cel mai clar atestată în documentele Noului Testament. În decursul istoriei, practicarea botezului s-a dezvoltat sub diferite forme. Unele Biserici botează copiii aduși de părinți sau de responsabili pregătiți să-i crească, în și cu Biserica, potrivit credinței creștine. Alte Biserici practică numai botezul credincioșilor în stare să facă o mărturisire personală. Dintre aceste Biserici, unele recomandă ca nou-născuții sau copiii să fie aduși și binecuvîntați în cursul unei slujbe care cuprinde obișnuit o mulțumire pentru darul copilului, cum și un angajament al mamei și al tatălui că vor fi părinți creștini. Bisericile botează credincioși care — provenind din alte religii sau din necredință — acceptă credința creștină și participă la o instruire catehetică,

12. Botezul adulților și botezul copiilor au loc — și unul și celălalt — în lăuntrul Bisericii ca comunitate de credință. Atunci cînd un credincios responsabil se botează, o mărturisire de credință personală va face parte integrantă din serviciul baptismal. Atunci cînd se botează un copil, răspunsul său personal va fi prezentat mai tîrziu în viață. În ambele cazuri, cel botezat va avea să crească în aprofundarea credinței. În cazul botezaților care mărturisesc personal credința, se impune mereu cerința unei continue sporiri a răspunsului personal în credință. În cazul copiilor, mărturisirea de credință personală se așteaptă pentru mai tîrziu; educația creștină se orientează către dezvoltarea acestei mărturisiri. Orice botez se întemeiază pe credințioșia lui Hristos pînă la moarte și proclamă această credincioșie. El se plasează în centrul vieții și credinței Bisericii și revelează credințioșia lui Dumnezeu — temei al oricărei vieți de credință. Cu fiecare botez, întreaga comunitate își reafirmă credința în Dumnezeu și se angajează să pună la dispoziția celui botezat o ambianță de slujire și mărturisire. De aceea botezul ar trebui să fie totdeauna celebrat și desfășurat în cadrul comunității creștine.

Comentariu

Atunci cînd se folosesc expresiile „botezul copiilor” și „botezul adulților”, trebuie reținut că distincția se face între cei care botează la orice vîrstă și cei care botează numai credincioșii capabili să pronunțe singuri mărturisirea de credință. O mai mică diferență se face între botezul copiilor și botezul adulților, cînd se recunoaște că ambele forme de botez implică inițiativa lui Dumnezeu în Hristos și exprimă un răspuns al credinței în lăuntrul comunității credincioase.

Practica botezului copiilor insistă asupra credinței comunitare și a credinței pe care copilul o împărtășește cu părinții lui. Copilul s-a născut într-o lume sfărîmată și el împărtășește această ruptură. Prin botez, făgăduința și chemarea Evangheliei sînt depozitate în copil. Credința personală a celui botezat și participarea sa fidelă la viața Bisericii sînt esențiale pentru ca botezul să-și aducă toate roadele.

Practica botezului adulților subliniază mărturisirea expresă a persoanei care răspunde la harul lui Dumnezeu, în și prin comunitatea de credință, și care solicită botezarea. Ambele forme de botez cer o atitudine răspunzătoare identică privind educarea creștină. Redescoperirea unui caracter permanent în educația creștină poate facilita acceptarea reciprocă a diferitelor practici de inițiere.

În unele Biserici care practică ambele tradiții, a botezului copiilor și a botezului adulților a fost posibil să se considere ca fiind echivalente alternativele, pentru a se intra în Biserică, de o parte, forma în care botezul din copilărie este urmat mai tîrziu de o mărturisire de credință, și, pe de altă parte, forma în care botezul adul-

tilor se petrece în urma unei prezentări și binecuvîntări din copilărie. Acest exemplu invită alte Biserici să hotărască dacă și ele nu ar putea recunoaște unele alternative echivalente în relațiile lor reciproce și în tratativele de unire dintre Biserici.

13. Botezul este un act care nu poate fi repetat. Trebuie să se evite orice practică ce ar putea fi interpretată ca o „re-botezare”.

Comentariu

Unele Biserici, care au insistat asupra unei anume forme de botez sau care au avut probleme serioase în privința autenticității Tainelor și a slujirilor celorlalte Biserici, au cerut uneori persoanelor care veneau din alte tradiții ecleziale, să fie botezați înainte de a deveni membri deplin care să se poată împărtăși. Dat fiind că Bisericile ajung la o înțelegere reciprocă mai mare și se acceptă reciproc, dat fiind că ele intră în relații mai strînse de mărturisire și de slujire — se vor abține de la orice practică ce ar putea pune în discuție integritatea sacramentală a altor Biserici sau ar atenua faptul că Taina botezului nu poate fi repetată.

B. Botez — Ungere — Confirmare

14. În lucrarea lui Dumnezeu pentru mîntuire, misterul pascal al morții și al învierii lui Hristos este legat inseparabil de darul de la Cincizecime al Duhului Sfînt. De asemenea, participarea la moartea și la învierea lui Hristos este legată inseparabil de primirea Duhului. Botezul, în sensul lui plinar, semnifică și îndeplinește și una și cealaltă.

Creștinii diferă în înțelegerea lor asupra locului pe care-l ocupă semnul darului Duhului. Transmiterea Duhului a fost asociată unor diferite gesturi. Pentru unii, este însuși ritualul apei. Pentru alții, este ungerea cu mir (sau) punerea mîinilor pe care multe Biserici o numesc confirmare. Iar pentru alții, sînt toate trei, căci ei consideră că Duhul lucrează prin întreaga ceremonie. Toți sînt de acord să spună că botezul creștin este un botez în apă și în Duhul Sfînt.

COMENTARIU

a) În unele tradiții, se dă explicația că — așa cum botezul ne face conformi lui Hristos cel răstignit, îngropat și înviat —, astfel, prin mirungere creștinii primesc darul Duhului Cincizecimii, din partea Fiului, care a primit ungerea.

b) Dacă botezul, ca incorporare la Trupul lui Hristos, tinde, prin însăși natura lui, la împărtășirea euhafistică cu trupul și sîngele lui Hristos, se pune problema să vedem pentru ce un rit separat poate să fie adăugat între botez și primirea la împărtășire. Bisericile

care botează copiii, dar le refuză participarea la euharistie înaintea unui asemenea ritual, ar trebui să se întrebe dacă ele au cântărit bine și au acceptat consecințele botezului.

c) Botezul trebuie reafirmat fără încetare. Forma cea mai fi-rească a unei asemenea reafirmări este celebrarea euharistiei. Re-innoirea promisiunilor făcute la botez, poate de asemenea să aibă loc la unele ocazii, ca de pildă la celebrarea anuală a misterului pascal sau cu ocazia botezării altor persoane.

C. Pentru o recunoaștere reciprocă a botezului

15. Bisericile sînt din ce în ce mai capabile să recunoască — unele, altora — botezul, ca unicul botez al lui Hristos, în măsura în care Iisus Hristos a fost mărturisit de candidat ca Domnul, sau, în cazul unui botez de copil, în măsura în care această mărturisire a fost făcută de Biserică (părinți, responsabili, nași, nașe și comunitatea) și apoi afirmată prin credința personală și prin angajament. Recunoașterea reciprocă a botezului este, evident, un semn important și un mijloc de exprimare a unității baptismale date în Hristos. Pretutindeni unde este posibil, Bisericile ar trebui să exprime în mod explicit recunoașterea reciprocă a botezului lor.

16. Pentru a depăși diferențele lor, cei care practică botezul adulților și cei care botează copii ar trebui să reconsidere unele aspecte ale modului în care o fac. Cei dintii ar trebui să exprime mai vizibil faptul că copiii se află sub protecția harului lui Dumnezeu. Ceilalți ar trebui să se ferească de a practica botezul, aparent, fără o deliberare prealabilă și să ia mai în serios răspunderea pe care o au în educarea copiilor botezați în vederea unui angajament adult față de Hristos.

V. CELEBRAREA BOTEZULUI

17. Botezul se celebrează cu apă, în numele Tatălui, al Fiului și al Sfîntului Duh.

18. În celebrarea botezului, valoarea simbolică a apei ar trebui luată în serios și să nu fie minimalizată. Actul cufundării poate exprima în mod concret faptul că, în botez, creștinul participă la moartea, la îngroparea și la învierea lui Hristos.

Comentariu

În unele tradiții teologice, folosirea apei, toate asocierile ei pozitive cu viața și cu binecuvîntarea, semnifică continuitatea între vechea și noua făptură, manifestînd astfel o semnificație a botezului nu numai pentru făptura omenească, ci și pentru întregul univers. În același timp, folosirea apei reprezintă o curățire a făpturii,

o moarte față de tot ceea ce este negativ și distrugător în lume : cei care sînt botezați în Trupul lui Hristos sînt făcuți participanți la o nouă existență.

19. Așa cum a fost cazul în primele veacuri, darul Duhului la botez poate fi arătat în moduri diferite : de exemplu, prin semnul punerii mîinilor și prin ungere sau mirungere. Semnul crucii evocă însemnarea cu pecetea Duhului făgăduit, semn eshatologic și arvună a moștenirii finale din Împărăția lui Dumnezeu (Efeseni 1, 13—14). Redescoperirea unor asemenea semne concrete poate adînci cere-monია.

20. Într-o slujbă completă a botezului, ar trebui să se găsească măcar următoarele elemente : o invocare a Sfîntului Duh ; o renunțare la rău ; o mărturisire de credință lui Hristos și Sfintei Treimi ; folosirea apei ; o declarație că persoanele botezate au dobîndit o nouă identitate ca fii și fiice ai lui Dumnezeu, și ca membri ai Bisericii consideră că inițierea creștină nu este deplină fără pecetea Duhului Sfînt dăruit celui botezat și participarea la împărtășanie.

21. Ar fi nimerit ca — în cadrul slujbei botezului — să se dea o explicație a sensului botezului, potrivit Scripturii : participare la moartea și învierea lui Hristos, pocăință, iertare și curățire, dar al Duhului, incorporare în Trupul lui Hristos și semn al Împărăției.

Comentariu

Unele discuții recente arată că ar trebui să se acorde mai multă atenție unor greșite înțelegeri, întreținute de contextul socio-cultural în care se situează botezul.

a) În unele părți ale lumii, obiceiul ca în cursul slujbei botezului să se dea un prenume celui botezat, a condus la o confuzie între botez și obiceiuri locale de atribuire a unui nume. Această confuzie este deosebit de regretabilă dacă — în unele culturi cu predominanță ne-creștină — cei botezați trebuie să primească prenume creștine care nu sînt înrădăcinate în tradiția lor culturală. În elaborarea disciplinei lor privind botezul, Bisericele ar trebui să fie atente să pună accentul pe adevărata semnificație a botezului, pentru a evita o inutilă îndepărtare a celor botezați, de cultura locală, prin atribuirea unor nume străine. Un prenume primit din propria lui cultură de origine înrădăcește pe botezat în această cultură și, în același timp, evidențiază universalitatea botezului, incorporarea în Biserica cea una, sfîntă, sobornicească și apostolească, ce se întinde la toate popoarele pămîntului.

b) În multe Biserici multitudiniste europene și nord-americane, se practică adesea botezul copiilor aparent fără nici o discriminare. Aceasta contribuie la lipsa de grabă a Bisericilor care practică botezul adulților, în a recunoaște validitatea acestui botez ; acest fapt ar trebui să conducă la o reflexiune mai critică privind semnificația botezului înăuntrul chiar al Bisericilor multitudiniste.

c) Unele Biserici africane practică botezul Duhului Sfânt, fără apă, prin punerea miinilor, deși recunosc botezul celorlalte Biserici. Este necesar un studiu în privința acestei practici și a relației ei cu botezul cu apă.

22. În mod obișnuit botezul este celebrat de către un slujitor instituit, deși în unele împrejurări-sînt și alții autorizați să boteze.

23. Dat fiind că botezul este strîns legat de viața comunitară și de cultul Bisericii, ar trebui să fie celebrat în timpul unui serviciu liturgic public, astfel încît membrii comunității să-și amintească de propriul lor botez, să primească pe cei botezați în comuniunea lor frățească și să se angajeze să-i formeze în credința creștină. Așa ca în practica Bisericii primare, marile sărbători ale Paștelui, ale Cincizecimii și ale Bobotezei sînt potrivite pentru celebrarea botezului.

EUHARISTIE

I. INSTITUIREA EUHARISTIEI

1. Biserica primește euharistia ca pe un dar din partea Domnului. Sfîntul Pavel scria: „Iată ce am primit de la Domnul și ce v-am transmis: Domnul Iisus, în noaptea în care a fost vîndut, a luat pline și, mulțumind, a frînt-o și a zis: „Acesta este trupul Meu, care e pentru voi. Aceasta să faceți spre pomenirea (*anamnesis*) Mea“, Asemenea a făcut și cu paharul, după cină, zicînd: „Acest pahar este legea cea nouă întru sîngele Meu. Aceasta să faceți ori de cîte ori veți bea, spre pomenirea Mea“ (I Corinteni 11, 23—25; cf. Matei 26, 26—29; Marcu 12, 22—25; Luca 22, 14—20).

Cinele la care Iisus a participat în decursul slujirii Sale pămîntești, și a căror relatare ni s-a păstrat, proclamă și pun în acțiune Împărăția care este aproape: înmulțirea pîinilor este un astfel de semn. Cu ocazia ultimei Sale cîne, comuniunea Împărăției a fost pusă în legătură cu perspectiva patimilor lui Iisus. După învierea Sa, Domnul Și-a manifestat prezența și S-a făcut cunoscut ucenicilor Săi prin frîngerea pîinii. Astfel, euharistia se află în continuitate cu aceste cîne ale lui Iisus în timpul vieții Sale pămîntești și după învierea Sa, care sînt și ele semne ale Împărăției. Creștinii consideră că euharistia este prefigurată prin memorialul dezrobirii, în Paștele lui Israel — eliberare a țării din înrobire — și prin cîna Legămîntului de pe muntele Sinai (Ieșirea 24). Ea este noua cînă pascală a Bisericii, cîna Noului Legămînt, pe care Hristos a dat-o ucenicilor Lui întru pomenirea (*anamnesis*) morții și a învierii Sale, ca anticipare a ospătului Mielului (Apocalipsa 19, 9); Hristos a poruncit ucenicilor Lui să-L pomenească și să-L întilnească astfel, în această cînă sacramentală, ca popor al lui Dumnezeu, călător pînă la întoarcerea Sa.

Ultima cină oficiată de Iisus a fost o cină liturgică utilizând cuvinte și gesturi simbolice. În consecință, euharistia este o cină sacramentală care, prin semne văzute, ne comunică iubirea lui Dumnezeu în Iisus Hristos, iubirea cu care Iisus i-a iubit pe ai Lui „pînă la sfîrșit” (Ioan 13, 1). I s-au dat diferite denumiri, ca de pildă: cina Domnului, frîngerea pîinii, sfînta cină, sfînta împărtășanie, sfînta slujbă, liturghie (messa). Oficierea ei este totdeauna, actul central al cultului Bisericii.

II. SEMNIFICAȚIA EUHARISTIEI

2. Euharistia este în primul rînd Taina darului pe care Dumnezeu ni-l face în Hristos prin puterea Duhului Sfînt. Fiecare creștin primește acest dar al mîntuirii prin împărtășirea cu trupul și cu sîngele lui Hristos. În cina euharistică, în actul de a mîncă pîinea și a bea vinul, Hristos acordă pătășia cu El. Dumnezeu însuși lucrează în euharistie dînd viață Trupului lui Hristos și reînnoind pe fiecare membru al acestui trup. După cum a făgăduit Hristos, fiecare botezat, membru al Trupului lui Hristos, primește în euharistie asigurarea iertării păcatelor (Matei 26, 28) și chează viații veșnice (Ioan 6, 51—58). Deși euharistia este, în esență, un întreg, se va examina aici sub aspectele următoare: ca mulțumire adusă Tatălui, ca pomenire a lui Hristos, ca invocare a Duhului, ca împărtășanie a credincioșilor, ca cină a Împărăției.

A. Euharistia ca mulțumire adusă Tatălui

3. Euharistia, care conține totdeauna, în același timp, și cuvînt și Taină, este o proclamare și o celebrare a lucrării lui Dumnezeu. Euharistia este marea mulțumire adusă lui Dumnezeu pentru tot ceea ce El a săvîrșit în creație, răscumpărare și sfîntire, pentru tot ceea ce El săvîrșește acum în Biserică și în lume, în pofida păcatului oamenilor, pentru tot ceea ce va săvîrși, conducînd la împlinire Împărăția Sa. Astfel, euharistia este binecuvîntarea (*berakah*) prin care Biserica își exprimă recunoștința față de Dumnezeu, pentru toate binefacerile Lui.

4. Euharistia este marea jertfă de laudă, prin care Biserica vorbește în numele a toată făptura. Într-adevăr, lumea pe care Dumnezeu a împăcat-o cu El însuși este prezentă în fiecare euharistie: în pîine și vin, în persoana credincioșilor și în rugăciunile pe care ei le înalță pentru ei înșiși și pentru toți oamenii. Hristos unește pe credincioși cu persoana Sa, și rugăciunile lor, cu propria Sa mijlocire, astfel încît credincioșii sînt transfigurați, iar rugăciunile lor, primite. Această jertfă de laudă nu este posibilă decît prin Hristos, cu El și în El. Pîinea și vinul, roadele pămîntului și ale muncii oamenilor, sînt aduse Tatălui în credință și cu mulțumire. Astfel, euharistia relevă

lumii ceea ce ea trebuie să devină: un dar și o laudă Creatorului, o comuniune universală în Trupul lui Hristos, o împărăție a dreptății, a iubirii și a păcii în Duhul Sfânt.

B. Euharistia ca anamneză sau pomenire (memorial) al lui Hristos

5. Euharistia este pomenirea (memorialul) lui Hristos cel răstignit și înviat, adică semnul viu și eficace al jertfei Sale, săvârșită odată pentru totdeauna pe cruce, lucrând fără încetare în folosul întregii omeniri. Concepția biblică a pomenirii (memorial) aplicată euharistiei exprimă această eficacitate actuală a lucrării lui Dumnezeu, când ea este oficiată de poporul Său, sub formă de slujbă bisericească.

6. Însuși Hristos, cu tot ceea ce a săvârșit El pentru noi și pentru toată făptura (în întruparea Sa, în condiția Sa de rob, în slujirea Sa, în învățătura Sa, în suferința, jertfa, învierea, înălțarea Sa și trimiterea Duhului Sfânt) este prezent în această pomenire (memorial): El ne acordă părtășia cu El. Euharistia este de asemenea pregtustarea reîntoarcerii Sale și a Împărăției celei veșnice.

7. Pomenirea (memorialul), în care Hristos lucrează prin celebrarea plină de bucurie a Bisericii Sale, este deci în același timp reprezentare și anticipare. Pomenirea (memorialul) este nu numai o amintire a trecutului sau a semnificației lui, ci este proclamarea eficace de către Biserică a mării opere a lui Dumnezeu și a făgăduințelor Sale.

8. Pomenirea (memorialul), ca reprezentare și anticipare, se săvârșește sub forma mulțumirii și a rugăciunii. Proclamând înaintea lui Dumnezeu, când se aduce mulțumită, marea operă de răscumpărare, Biserică îl roagă să acorde întregii făpturi binefacerile acestei eliberări. În această mulțumită și rugăciune, Biserica este unită cu Fiul, Marele Său Preot și Mijlocitor (Romani 8, 34; Evrei 7, 25). Euharistia este Taina jertfei unice a lui Hristos, veșnic viu pentru a mijloci în favoarea noastră. Ea este aducerea-aminte (memorial) a tot ceea ce a făcut Dumnezeu pentru mântuirea lumii. Ceea ce Dumnezeu a voit să săvârșească prin întruparea, viețuirea, moartea, învierea și înălțarea lui Hristos, nu le mai face odată; aceste evenimente sînt unice, ele nu pot fi nici repetate, nici prelungite. Dar, în pomenirea euharistică, Biserica oferă rugăciunile sale, în părtășie cu Hristos, Marele nostru Preot.

Comentariu

În lumina acestui înțeles al euharistiei ca mijlocire, se pot înțelege referințele la euharistie ca „jertfă de ispășire” din teologia catolică. Nu există decît o singură ispășire, aceea a jertfei unice a crucii, făcută lucrătoare în euharistie și adusă Tatălui prin mijlocirea lui Hristos și a Bisericii pentru toată omenirea. În lumina con-

cepției biblice a pomenirii (memorial), toate Bisericile ar putea să revadă vechile controverse în privința concepției de „jertfă” și să-și adâncească înțelegerea motivelor pentru care alte tradiții au folosit sau au respins acest termen.

9. Pomenirea (memorialul) lui Hristos este temeiul și izvorul oricărei rugăciuni creștine. Rugăciunea noastră se bazează pe mijlocirea continuă a Domnului înviat, fiind unită cu această mijlocire. În euharistie, Hristos ne dă puterea să trăim împreună cu El; de a suferi cu El și de a ne ruga cu El, ca niște păcătoși îndreptați care împlinesc cu libertate și cu bucurie voia Lui.

10. În Hristos ne oferim noi înșine în jertfă vie și sfântă în viața noastră cea de toate zilele (Romani 12, 1; I Petru 2, 5); această slujbă duhovnicească plăcută lui Dumnezeu se hrănește din euharistie, în care noi sîntem sfințiți și împăcați în iubire, ca să fim lucrători ai împăcării în lume.

11. Uniți cu Domnul nostru și în comuniune cu toți sfinții și martirii, sîntem reinnoiți în legămîntul pecetluit cu sîngele lui Hristos.

12. Întrucît pomenirea (anamneza) lui Hristos este adevăratul conținut al cuvîntului proclamat, după cum este și esența cinei euharistice una o întărește pe cealaltă. Celebrarea euharistiei implică în mod normal proclamarea cuvîntului.

13. Cuvintele și gesturile lui Hristos în instituirea euharistiei sînt în centrul oficierei: cina euharistică este Taina trupului și sîngelui lui Hristos, Taina prezenței Sale reale. Hristos săvîrșește în multe feluri făgăduința Sa de a fi cu ai Săi mereu pînă la sfîrșitul lumii. Dar modul prezenței lui Hristos în euharistie este unic. Hristos a spus asupra pîinii și vinului euharistiei: „Acesta este trupul Meu... Acesta este sîngele Meu...”. Ceea ce a spus Hristos este adevărul și se săvîrșește de fiecare dată cînd se oficiază euharistia. Biserica mărturisește prezența reală, vie și lucrătoare a lui Hristos în euharistie. Cu toate că prezența reală a lui Hristos în euharistie nu depinde de credința persoanelor, toți sînt de acord să spună că pentru a distinge trupul și sîngele lui Hristos, se cere credință.

Comentariu

Credința multor Biserici este că prin înseși cuvintele lui Iisus și prin puterea Duhului Sfînt, pîinea și vinul euharistiei devin, într-un mod real și în taină, trupul și sîngele lui Hristos cel înviat, adică ale lui Hristos trăind prezent, în toată plinătatea Sa. Sub semnele pîinii și vinului, realitatea adîncă este ființa totală a lui Hristos, Care vine la noi ca să ne hrănească și să ne transforme întreaga ființă. Alte Biserici, chiar dacă afirmă prezența reală a lui Hristos în euharistie, nu leagă atît de definit această prezență de

semnele pîinii și vinului. Bisericile sînt ținute să hotărască dacă această diferență poate coexista cu convergența formulată în textul însuși.

C. Euharistia ca invocare a Duhului

14. Duhul Sfînt face ca Hristos cel răstignit și înviat să fie prezent în mod real pentru noi în cina euharistică, îndeplinindu-și făgăduința cuprinsă în cuvintele de instituire. Este evident că euharistia este centrată pe prezența lui Hristos și, deci că făgăduința cuprinsă în cuvintele de instituire este fundamentală pentru oficiere. Totuși, Tatăl este originea primă și împlinirea finală a evenimentului euharistic. Fiul lui Dumnezeu făcut om, prin care, cu care și în care acesta se îndeplinește, este centrul viu. Sfîntul Duh este puterea iubirii fără de margini care îl săvîrșește și care continuă să facă eficace acest eveniment. Această legătură dintre oficierea euharistică și taina lui Dumnezeu-Treime situează rolul Duhului Sfînt ca fiind cel care actualizează și dă viață cuvintelor istorice ale lui Hristos. Fiind sigură că este ascultată, în virtutea făgăduinței lui Iisus din cuvintele instituirii, Biserica cere Tatălui Duhul Sfînt, ca El să săvîrșească evenimentul euharistic: prezența reală a lui Hristos cel răstignit și înviat, dîndu-și viața pentru întreaga omenire.

Comentariu

Nu este vorba de o spiritualizare a prezenței euharistice a lui Hristos, ci de afirmarea unei uniri indisolubile între Fiul și Duhul. Această unire arată că euharistia nu este un act magic și automat, ci că ea este o rugăciune care se adresează Tatălui, subliniind totala dependență a Bisericii în raport cu El. Cuvintele de instituire — făgăduință a lui Hristos, și epicleza — invocare a Duhului sînt așadar în strînsă legătură în liturghie. Epicleza se situează diferit, față de cuvintele de instituire, în variatele tradiții liturgice. În liturghiile primare, întreaga „rugăciune euharistică” era concepută ca aducînd realitatea făgăduită de Hristos. Invocarea Duhului se făcea în același timp asupra comunității și asupra elementelor pîinii și vinului. Regăsind această concepție, am putea depăși dificultățile noastre privind un moment special al sfințirii.

15. Pîinea și vinul devin semnele sacramentale ale trupului și singelui lui Hristos, prin cuvîntul viu al lui Hristos și prin puterea Sfîntului Duh. Și rămîn astfel în vederea împărtășirii.

Comentariu

În istoria Bisericii au avut loc diferite încercări pentru a se înțelege taina prezenței reale unice a lui Hristos în euharistie. Unii se

mărginesc pur și simplu la afirmarea acestei prezențe, fără a voi să o explice. Alții consideră necesară afirmarea unei schimbări săvârșite de Duhul Sfânt și de cuvintele lui Hristos, prin care nu se mai află o piine și un vin obișnuite, ci trupul și sîngele lui Hristos. Iar alții au elaborat o explicație a prezenței reale, care nu pretinde să epuizeze semnificația tainei, ci vrea să o protejeze împotriva interpretărilor dăunătoare.

16. Întreaga oficiere a euharistiei are un caracter „epiclectic”, adică ea este dependentă de lucrarea Sfintului Duh. Acest aspect al euharistiei găsește o exprimare variată în cuvintele liturghiei.

17. Biserica, fiind comunitate a Noului Legământ, invocă Duhul cu încredere, ca să fie sfințită și înnoită, condusă în toată dreptatea, adevărul și unitatea, și întărită în vederea îndeplinirii misiunii ei în lume.

18. Sfintul Duh dă, prin euharistie, o pregustare a Împărăției lui Dumnezeu; Biserica primește viața noii făpturi și asigurarea revenirii Domnului.

D. Euharistia — comuniune a credincioșilor

19. Comuniunea euharistică cu Hristos prezent, care hrănește viața Bisericii, este în același timp comuniune în Trupul lui Hristos care este Biserica. Împărțirea aceleiași piini și a potirului comun, într-un loc dat, manifestă și îndeplinește unitatea participanților cu Hristos și a tuturor părtaşilor, din toate timpurile și din toate locurile. În euharistie, comunitatea poporului lui Dumnezeu este manifestată plenar. Celebrările euharistice sînt totdeauna în relație cu întreaga Biserică și întreaga Biserică este implicată în fiecare celebrare euharistică. În măsura în care o Biserică pretinde că este o manifestare a Bisericii universale, ea ar trebui să aibă grijă a-și rîndui viața pe niște căi care iau în serios interesele și preocupările Bisericilor-surori.

Comentariu

De la început, botezul a fost înțeles ca Taina prin care credincioșii sînt incorporați Trupului lui Hristos și devin sălaș al Duhului Sfânt. Așadar, dacă o Biserică, slujitorii și credincioșii ei, contestă altor Biserici, celor botezați și slujitorilor lor, dreptul de a participa la euharistie sau de a o prezida, universalitatea euharistiei este mai puțin manifestată. În multe Biserici se face astăzi discuție în privința admiterii copiilor botezați la împărțirea euharistică.

20. Euharistia îmbrățișează toate aspectele vieții. Ea este un act reprezentativ de mulțumire și de ofrandă în numele întregii lumi. Celebrarea euharistică presupune împăcarea și părtășia cu toți, considerați ca frați și surori ai unicei familii a lui Dumnezeu; ea este

un continuu imbold pentru căutarea unor relații normale înăuntrul vieții sociale, economice și politice (Matei 5, 23 urm.; I Corinteni 10, 16 urm.; I Corinteni 11, 20—22; Galateni 3, 28). Orice formă de nedreptate, de rasism, de separare și absență a libertății este neavenită atunci când sîntem părtași la trupul și sîngele lui Hristos. Prin euharistie, harul lui Dumnezeu care înnoiește totul pătrunde și restaurează persoana omenească și demnitatea ei. Euharistia atrage pe credincios în evenimentul central al istoriei lumii. Ca participanți la euharistie, ne arătăm așadar inconsecvenți dacă nu participăm activ la această continuă restaurare a situației lumii și a condiției umane. Euharistia ne arată că atitudinea noastră este neînțeleasă față de prezența reconciliatoare a lui Dumnezeu în istoria omenească: rămînem mereu plasați sub judecată prin persistența unor relații nedrepte de tot felul în societatea noastră, prin numeroasele diviziuni datorate orgoliului omenesc, interesului material și oricărei politici a puterii și — în sfîrșit — din îndărătnicia unor opoziții confesionale ce nu se pot justifica înăuntrul Trupului lui Hristos.

21. Solidaritatea în Trupul lui Hristos, afirmată prin comuniunea euharistică, cum și răspunderea creștinilor — a unora față de alții și față de lume —, găsesc o expresie specială în ceremoniile religioase: iertarea reciprocă a păcatelor, semnul păcii, rugăciunile pentru toți, actul de a minca și a bea împreună, ducerea elementelor euharistice celor bolnavi și celor închiși sau oficierea euharistiei împreună cu ei. Toate aceste indicii de dragoste frățească în euharistie sînt direct legate de însăși mărturisirea lui Hristos, că rob: creștinii participă ei înșiși la condiția Sa de rob. În Hristos, Dumnezeu a intrat în condiția umană; astfel, slujba euharistiei este aproape de situațiile concrete și speciale ale bărbaților și femeilor. În Biserica primară, slujirea diaconilor și diaconițelor era răspunzătoare tocmai cu manifestarea acestui aspect al euharistiei. Practicarea unei astfel de slujiri între Masă (Altar) și mizeria omenească, exprimă concret prezența dezrobitoare a lui Hristos în lume.

E. Euharistia ca cină a Împărăției

22. Euharistia dă acces la viziunea Împărăției lui Dumnezeu, făgăduită ca înnoire finală a creației, fiind astfel pregustarea acesteia. Semne ale acestei reînnoiri sînt prezente în lume pretutindeni unde harul lui Dumnezeu se manifestă și unde ființa omenească lucrează întru dreptate, iubire și pace. Euharistia este sărbătoarea în care Biserica aduce mulțumită lui Dumnezeu pentru aceste semne, celebrează și anticipează în bucurie venirea Împărăției lui Hristos (I Corinteni 11, 26; Matei 26, 29).

23. Lumea făgăduită reînnoirii este prezentă în toată slujba euharistică. Lumea este prezentă în mulțumita adusă Tatălui, în care Biserica vorbește în numele întregii creații; lumea este pre-

zentă în timpul pomenirii (memorial) lui Hristos, cînd Biserica este unită cu Marele ei Preot și Mijlocitor, în rugăciunea sa pentru toată omenirea; lumea este prezentă în momentul invocării darului Duhului, cînd Biserica aspiră la sfințire și la înnoita creație.

24. Împăcați în euharistie, membrii Trupului lui Hristos sînt chemați să fie lucrători ai împăcării printre bărbați și femei, și martori ai bucuriei al cărei izvor este învierea. Așa cum Iisus mergea în întîmpinarea vameșilor și a păcătoșilor și participa la cîna lor în timpul slujirii Lui pămîntești, tot astfel sînt chemați creștinii, în euharistie, să fie solidari cu cei din marginea vieții și să devină semne ale iubirii lui Hristos, care a trăit și S-a jertfit pentru toți și care acum Se dă însuși în euharistie.

25. Oficierea euharistiei este un moment în care Biserica participă la misiunea lui Dumnezeu în lume. Această participare are loc zilnic în propovăduirea Evangheliei, ajutorarea aproapelui și prezența fidelă în lume.

26. Dăruire totală a lui Dumnezeu, euharistia oferă realitatea cea nouă care transformă viața creștinilor, ca ei să fie după chipul lui Hristos și să devină martorii Săi lucrători. Astfel, euharistia este o hrană de preț pentru misionari, pîinea și vinul pelerinilor, în vederea ieșirii lor apostolice în lume. Comunitatea euharistică este astfel hrănită, ca ea să poată mărturisi în vorbă și în faptă că Iisus Hristos este Domnul care Și-a dat viața pentru mîntuirea lumii. Devenind un singur popor împrejurul unei unice cîne, adunarea euharistică trebuie să aibă neapărat grijă de a aduna pe cei care se află dincolo de marginile ei văzute, căci Hristos este Cel care a invitat la ospățul Său pe toți cei pentru care a murit El. Faptul că creștinii nu se pot aduna într-o deplină comuniune la aceeași masă, pentru a mîncea aceeași pîine și a bea din aceeași cupă, constituie o slăbire a mărturiei lor misionare, individuale sau comune.

III. CELEBRAREA EUHARISTIEI

27. Slujba euharistică este în esență un tot, implicînd următoarele elemente istorice, care se pot prezenta într-o ordine diferită și a căror importanță nu e egală:

- cîntarea de laudă;
- actul de pocăință;
- exprimarea iertării;
- propovăduirea Cuvîntului lui Dumnezeu, în diferite feluri;
- mărturisirea credinței (crezul);
- rugăciune pentru toată Biserica și pentru lume;
- pregătirea pîinii și a vinului;
- mulțumita adusă Tatălui pentru minunile creației, ale răscumpărării și ale sfințirii (a căror origine este *berakah* din tradiția iudaică);

- cuvintele lui Hristos pentru instituirea Tainei, după tradiția nouetamentară;
- pomenirea sau anamneza (memorial) marilor acte ale răscumpărării: pătimire, moarte, înviere, înălțare a lui Hristos și Cincizecimea care a adus la existență Biserica;
- invocarea Sfântului Duh asupra comunității și asupra elementelor pîinii și vinului (epicleză — fie înaintea cuvintelor de instituire, fie după pomenire (memorial) sau și una și alta, sau o altă referință la Duhul Sfânt care să exprime adecvat caracterul „epiclectic” al euharistiei);
- afierosirea credincioșilor, lui Dumnezeu;
- amintirea comuniunii sfinților;
- rugăciune pentru venirea Domnului și manifestarea definitivă a Împărăției Sale;
- acordul (amin!) întregii comunități;
- predica duminicală;
- semnul împăcării și al păcii;
- frîngerea pîinii;
- se mănîncă și se bea împreună cu Hristos și cu fiecare membru al Bisericii;
- laudele finale;
- binecuvîntarea și trimiterea în misiune.

28. Cea mai bună cale spre unitatea în celebrarea euharistică și comuniune este însăși înnoirea euharistiei în diferite Biserici, la nivelul învățămîntului și oficiilor. Bisericile ar trebui să-și reexamineze oficiile, în lumina acordului euharistic în creștere. Mișcarea pentru reforma liturgică a apropiat Bisericile în felul lor de a oficia euharistia. Totuși, o anume diversitate liturgică, dar compatibilă cu credința comună euharistică, este recunoscută ca o realitate sănătoasă care îmbogățește. Afirmarea unei credințe comune în privința euharistiei nu implică uniformitatea cultului și a practicării ei.

Comentariu

Din perioada Noului Testament, Biserica acordă o foarte mare importanță folosirii continue a elementelor pline și vin pe care Iisus le-a întrebuințat la Cina cea de Taină. În unele părți ale lumii, unde pîinea și vinul nu se obțin ușor, se pretinde uneori astăzi că hrana și băutura locului ajută mai mult înrădăcinării euharistiei în viața de toate zilele. Se impune un studiu ulterior pentru a cunoaște care sînt acele aspecte ale Cinei de Taină care nu se pot schimba, dată fiind instituirea de către Iisus, și care aspecte pot depinde de competența și hotărîrea Bisericii.

29. În oficierea euharistiei, Hristos strînge, învață și hrănește Biserica, Hristos este cel care invită și prezidează cina. El este Păs-

torul care conduce Poporul lui Dumnezeu, Profetul care anunță cuvântul lui Dumnezeu, Preotul care celebrează Taina lui Dumnezeu. În cea mai mare parte dintre Biserici, această președinție a lui Hristos are ca semn pe cea a unui slujitor instituit. Cel care prezidează celebrarea euharistică în numele lui Hristos arată că adunarea nu este proprietatea gestului pe care ea îl săvârșește, că ea nu este stăpîna euharistiei: ci că ea o primește ca pe un dar al lui Hristos cel viu în Biserica Sa. Slujitorul euharistiei este trimisul care reprezintă inițiativa lui Dumnezeu și exprimă legătura comunității locale cu celelalte comunități din Biserica universală.

30. Credința creștină se adîncește în celebrarea euharistiei. Așadar, euharistia ar trebui să se celebreze des. Multe diferențe teologice, liturgice și de practică sînt legate de frecvența celebrării euharistice.

31. Pentru că euharistia celebrează învierea lui Hristos, ar fi normal ca ea să aibă loc cel puțin în fiecare Duminică. Pentru că ea este noua Cină de Taină a poporului lui Dumnezeu, fiecare creștin ar trebui să fie încurajat să se împărtășească des.

32. Unele Biserici insistă asupra duratei prezenței lui Hristos în elementele sfințite ale euharistiei, după slujire; altele, pun accentul major pe actul însuși al oficerii și consumarea elementelor în împărtășire. Felul în care se tratează elementele cere o atenție deosebită. În ceea ce privește păstrarea elementelor, fiecare Biserică ar trebui să respecte practica și evlavia celorlalte. Dată fiind diferența dintre Biserici și ținînd seama de asemenea și de situația prezentă a dezvoltării convergențelor, este necesar să sugerăm:

- ca, pe de o parte, să se amintească mai ales în cateheză și practică faptul că intenția principală a păstrării elementelor este administrarea lor bolnavilor și celor absenți;
- și că, pe de altă parte, să se recunoască faptul că cel mai bun mod de a mărturisi respectul datorat elementelor care au servit la celebrarea euharistică, este consumarea lor, fără a se exclude folosirea lor pentru împărtășirea bolnavilor.

33. Crescînd înțelegere reciprocă exprimată în prezentul document poate permite unor Biserici să ajungă la un mai înalt grad de comuniune euharistică între ele și să apropie astfel ziua în care poporul lui Hristos împărțit va fi reunit vizibil împrejurul Mesei Domnului.

SLUJIRE

1. VOCAȚIA ÎNREGII OBȘTI CREDINCIOASE

1. Într-o lume sfîșiată, Dumnezeu cheamă întreaga omenire să devină poporul Său. În acest scop El a ales pe Israel, apoi a vorbit

într-un mod unic și hotărîtor în Iisus Hristos. Fiu al lui Dumnezeu, Iisus Și-a făcut ale Sale firea, condiția și cauza neamului omenesc în întregime, dîndu-Se El însuși jertfă pentru toți. Viața Sa de slujire, moartea și învierea Sa sînt temelia unei noi comunități care este continuu zidită prin vestea cea bună a Evangheliei și prin darul Tainelor. Sfîntul Duh unește într-un singur Trup pe cei care urmează lui Iisus Hristos și El îi trimite ca martori în lume. A aparține Bisericii înseamnă a trăi în comuniune cu Dumnezeu prin Iisus Hristos în Duhul Sfînt.

2. Viața Bisericii se întemeiază pe biruința lui Hristos împotriva puterilor răului și a morții, îndeplinite odată pentru totdeauna. Hristos oferă iertarea, invită la pocăință și eliberează de distrugere. El dă puterea întoarcerii spre Dumnezeu lăudîndu-L, și spre aproapele, slujindu-l. El este izvorul vieții noi în libertate, iertare reciprocă și iubire. El conduce inimile și sufletele către desăvîrșirea Împărăției, în care biruința Sa se va vădi și unde toate vor fi înnoite. Scopul lui Dumnezeu este ca, în Iisus Hristos, toți să poată fi părtași la această comuniune.

3. Biserica trăiește prin puterea eliberatoare și regeneratoare a Duhului Sfînt. Iisus a primit ungerea Sfîntului Duh odată cu botezul Său și, după învierea Lui, același Duh a fost dat celor care credeau în Domnul cel înviat, ca să facă din ei Trupul lui Hristos. Duhul cheamă la credință, sfințește prin numeroasele Lui daruri, și dă puterea de a mărturisi Evanghelia și de a sluji în nădejde și dragoste. El păzește Biserica întru adevăr și o conduce, cu toată slăbiciunea ei.

4. Biserica este chemată să propovăduiască și să preînchipuie Împărăția lui Dumnezeu, vestiind lumii Evanghelia și viețuind ca trup al lui Hristos. În Iisus, Împărăția lui Dumnezeu a venit printre noi. El a oferit păcătoșilor mîntuirea. A adus săracilor vestea cea bună, eliberarea celor robiți, vederea celor orbi, scăparea celor asupriți (Luca 4, 18). Hristos a dat din nou acces la Tatăl. Viețuind în această comuniune cu Dumnezeu, toți membrii Bisericii sînt chemați să-și mărturisească credința și să dea seamă de nădejdea pe care o au. Ei împărtășesc cu toți bucurii și suferințe, caută să dovedească fiecăruia o iubire plină de înțelegere. Membrii Trupului lui Hristos vor lupta alături de cei asupriți, în virtutea acelei libertăți și demnități făgăduite la venirea Împărăției. Această misiune trebuie să fie îndeplinită în diferitele contexte politice, sociale și culturale. În vederea unei fidele împliniri a misiunii lor, ei vor căuta forma potrivită mărturiei și slujirii în orice situație. În felul acesta, ei vor aduce în lume o pregustare a bucuriei și a măririi lui Dumnezeu.

5. Sfîntul Duh acordă comunității daruri diferite și complementare. Acestea sînt date pentru binele comun al întregului popor și se manifestă în fapte de slujire înăuntrul comunității și pentru

lume. Ele pot fi daruri de transmitere a Evangheliei în cuvînt sau în faptă, daruri de vindecare, de rugăciune, de învățătură și de primire a mărturisirii necazurilor, daruri de ajutorare, de conducere sau de ascultare, de inspirație sau de viziune. Toți membrii sînt chemați să descopere, cu ajutorul comunității, darurile pe care le-au primit și să le folosească pentru zidirea Bisericii și în serviciul lumii către care Biserica este trimisă.

6. Deși Bisericele sînt de acord în înțelegerea generală a vocației poporului lui Dumnezeu, ele diferă în felul lor de a concepe structura vieții Bisericii. În special, sînt diferențe în privința locului și a formelor slujirii instituite. Angajîndu-se în efortul de a depăși diferențele, este necesar ca Bisericele să ia ca punct de plecare vocația întregului popor al lui Dumnezeu. Bisericele trebuie să găsească un răspuns comun la următoarea întrebare: în ce fel trebuie concepută și structurată viața Bisericii, după voia lui Dumnezeu și sub călăuzirea Duhului, în așa fel ca Evanghelia să se poată răspîndi și comunitatea să fie zidită pe iubire?

II. BISERICA ȘI SLUJIREA INSTITUITĂ

7. Diferențele de terminologie fac parte din dezbateri. Pentru a evita confuzia în discutarea slujirii instituite în Biserică, este necesar să se precizeze clar care este sensul în care sînt folosiți diferiți termeni în cursul paragrafelor care urmează.

- Cuvîntul *harismă* se referă la darurile acordate de Sfîntul Duh fiecărui membru al Trupului lui Hristos, în vederea zidirii comunității și a împlinirii vocației sale.
- Cuvîntul *slujire*, în sens larg se referă la slujirea pe care întreg poporul lui Dumnezeu este chemat să o îndeplinească, fie prin persoane, fie prin comunitatea locală, fie ca Biserică universală; *slujire* sau *slujiri* poate de asemenea să se refere la forme instituționale speciale pe care le îmbracă această slujire.
- Termenul *slujire instituită* se referă la persoanele care au primit o harismă și pe care Biserica le instituie pentru o slujire prin instituire, prin invocarea Duhului și punerea mîinilor.
- Multe Biserici folosesc cuvîntul *preot* pentru a desemna pe unii slujitori instituiți. Dat fiind că acest obicei nu este universal, documentul acesta va aborda chestiunea de fond la paragraful 17.

A. Slujirea instituită

8. Pentru a-și îndeplini misiunea, Biserica are nevoie de persoane care să aibă o răspundere publică și permanentă ca să pună

în evidență dependența ei fundamentală față de Iisus Hristos și care să constituie — în mulțimea de daruri — un focar al unității ei. Slujirea unor astfel de persoane care, din vremuri foarte îndepărtate, au fost instituite, este constitutivă pentru viața și mărturia Bisericii.

9. Biserica nu a existat niciodată fără persoane care să fi deținut o autoritate și o răspundere specifică. Iisus a ales și a trimis pe ucenici ca să fie martori ai Impărăției (Matei 10, 1—18). Cei Doisprezece au primit făgăduința că vor sta pe tronuri și vor judeca semințiile lui Israel (Luca 22, 30). S-a atribuit un rol special Celor Doisprezece în comunitățile primei generații. Ei sînt martori ai vieții și ai învierii Domnului (Faptele Apostolilor 1, 21—26), călăuzitori ai comunității în rugăciune, în învățatură, în frîngerea pîinii, în propovăduire și în slujire (Faptele Apostolilor 2, 42—47; 6, 2—6; etc.). Însăși existența Celor Doisprezece și a celorlalți apostoli arată că, încă de la început, existau roluri diferențiate înăuntrul comunității.

Comentariu

În Noul Testament, termenul „apostol” este folosit în sensuri diferite. Este folosit pentru Cei Doisprezece, dar și pentru un cerc mai larg de ucenici. El se aplică lui Pavel și celorlalți în măsura în care ei sînt trimiși de Hristos cel înviat pentru ca să propovăduiască Evanghelia. Rolul apostolilor se întinde în același timp la punerea temeliei și la misiune.

10. Iisus a chemat pe Cei Doisprezece ca să fie reprezentanți ai noului Israel. În acest moment ei reprezentau întregul popor al lui Dumnezeu și în același timp ei exercitau un rol deosebit în centrul comunității. După înviere, ei sînt printre călăuzitorii comunității. Se poate spune deci că apostolii prefigurează în același timp întreaga Biserică, fiind și persoanele însărcinate cu o autoritate și răspundere specifică în Biserică. Rolul apostolilor ca martori ai învierii lui Hristos este unic și nu poate fi repetat. Există deci o diferență între apostoli și slujitorii instituți, ale căror slujiri se întemeiază pe cele ale apostolilor.

11. Hristos, care a ales și a trimis pe apostoli, continuă, prin Duhul Sfînt, să aleagă și să cheme persoane în vederea slujirii instituite. Ca emisari și ambasadori, slujitorii instituți reprezintă pe Iisus Hristos pentru comunitate și propovăduiesc mesajul Lui de împăcare. În calitatea lor de călăuze și învățători, ei cheamă comunitatea să se supună autorității lui Iisus Hristos, Stăpînul și Profetul, în care s-au împlinit legea și proorocii. Ca păstori, sub autoritatea lui Iisus Hristos — Marele Păstor — ei adună și conduc poporul împrăștiat al lui Dumnezeu, în așteptarea Impărăției care vine.

Comentariu

Realitatea fundamentală a unei slujiri instituite exista de la început (v. paragraf 8). Formele actuale ale instituirii și ale slujirii instituite au evoluat totuși în cursul unei desfășurări istorice complicate (v. paragraf 19). Așadar Bisericile trebuie să se rețină de a atribui formele lor speciale de slujire instituită, direct voii și instituirii lui Iisus Hristos însuși.

12. Toți membrii comunității de credincioși, instituți sau laici, sînt strîns legați între ei. Pe de o parte, comunitatea are nevoie de slujitori instituți. Prezența lor amintește comunității inițiativa divină și dependența Bisericii față de Iisus Hristos, care este izvorul misiunii ei și temelia unității ei. Ei sînt în slujba zidirii comunității în Hristos și a întăririi mărturiei Lui. În ei, Biserica vrea să dea un exemplu de sfințenie și milostivire. Pe de altă parte, slujirea instituită nu poate fi considerată în izolare față de comunitate. Slujitorii instituți nu-și pot îndeplini vocația decît în și pentru comunitate. Ei nu se pot lipsi de recunoștința, de susținerea și de încurajarea comunității.

13. Funcția specifică a slujirii instituite este de a strînge și de a zidi Trupul lui Hristos, prin propovăduire și învățarea cuvîntului lui Dumnezeu, prin celebrarea Tainelor și prin călăuzirea vieții comunității în oficiile religioase, în misiunea și diaconia sa.

Comentariu

Aceste funcțiuni nu sînt îndeplinite în mod exclusiv de slujitorul instituit. Dat fiind că slujirea instituită și comunitatea sînt strîns legate toți membrii participă la îndeplinirea acestor funcții. De fapt, orice harismă servește la strîngerea și zidirea Trupului lui Hristos. Orice membru al Trupului poate participa la propovăduirea și la învățarea cuvîntului lui Dumnezeu, poate contribui la viața sacramentală a Trupului. Slujitorul instituit îndeplinește aceste funcții în mod reprezentativ, constituind focarul de unitate al vieții și al mărturiei comunității.

14. Mai ales în oficierea euharistiei, slujirea instituită este focarul văzut al adîncii comuniuni care unește pe Hristos cu membrii Trupului Său și care cuprinde întreaga realitate. În oficierea euharistiei, Hristos adună, învață și hrănește Biserica. Hristos este cel care invită la cină și o prezidează. În cele mai multe Biserici, această prezidare a lui Hristos are ca semn pe aceea a unui slujitor instituit, care o reprezintă.

Comentariu

Noul Testament vorbește prea puțin despre rînduiala euharistiei. Nu există o indicație explicită privind prezidarea euharistiei. Foarte

de timpuriu, este clar că un slujitor instituit avea funcția de a prezida celebrarea. Dacă este adevărat că slujirea instituită constituia un focar de unitate a vieții și mărturiei Bisericii, este firesc să se dea unui slujitor instituit această sarcină de a prezida euharistia. Ea este strins legată de răspunderea conducerii comunității, adică de a veghea asupra vieții ei (*episcopè*) și de a-i întări grija în ceea ce privește adevărul mesajului apostolic și în legătură cu venirea Împărăției.

B. Slujire instituită și autoritate

15. Autoritatea slujirii instituite își are rădăcinile în Iisus Hristos, Care a primit-o de la Tatăl (Matei 28, 18) și Care o dă în Sfântul Duh prin actul instituirii. Acest act se petrece într-o comunitate care acordă o recunoaștere publică unei persoane. Pentru că Iisus a venit ca cel care slujește (Marcu 10, 45; Luca 22, 27), a fi desemnat pentru slujirea instituită înseamnă a fi sfințit pentru slujire. Pentru că instituirea este în mod esențial o desemnare, cu rugăciune către Sfântul Duh, autoritatea slujirii instituite nu poate fi înțeleasă ca o proprietate a persoanei instituite, ci ca un dar pentru continua zidire a Trupului în care și pentru care slujitorul a fost instituit. Autoritatea are caracterul unei răspunderi față de Dumnezeu și se exercită cu participarea întregii comunități.

16. De aceea, slujitorii instituiți nu trebuie să fie niște autocați sau funcționari impersonali. Cu toate că sînt chemați să exercite o funcție de conducere, în înțelepciune și dragoste, pe temeiul cuvîntului lui Dumnezeu, ei sînt legați de credincioși într-o anumită interdependență și reciprocitate. Numai dacă ei cercetează cu adevărat reacțiile și acordul comunității, autoritatea lor poate fi păzită de devierile izolării și ale dominării. Ei manifestă și exercită autoritatea lui Hristos în felul în care Hristos însuși a revelat lumii autoritatea Tatălui: punîndu-și viața lor pentru comunitate. Autoritatea lui Hristos este unică. „El îi învăța ca unul care are autoritate (*exousia*) și nu cum îi învățau cărturarii lor” (Matei 7, 29). Autoritatea Lui este o autoritate dominată de iubirea pentru „oile care nu au păstor” (Matei 9, 36). Ea este confirmată prin viața Lui de slujire și, în cele din urmă, prin moartea și învierea Lui. Autoritatea în Biserică nu poate fi autentică decît dacă ea va căuta să se conformeze acestui model.

Comentariu

Aici trebuie să se evite două primejdii. Pe de o parte, autoritatea nu poate fi exercitată fără respect față de comunitate. Apostolii erau atenți la experiența și la opinia credincioșilor. Pe de altă parte, autoritatea slujitorilor instituiți nu trebuie să fie redusă în așa mă-

sură încît să-i facă dependenți de opinia comună a comunității. Autoritatea lor se sprijină pe răspunderea pe care o au de a aminti comunității voia lui Dumnezeu.

C. Slujire instituită și sacerdoțiu

17. Iisus Hristos este unicul Preot al Noului Legământ. El Și-a dat viața ca jertfă pentru toți. Prin derivare, întreaga Biserică poate fi descrisă ca un sacerdoțiu. Toți membrii sînt chemați să-și ofere ființa „ca sacrificiu viu” și să se roage pentru Biserică și pentru mîntuirea lumii. Slujitorii instituiți participă, ca toți creștinii, în același timp la sacerdoțiul lui Hristos și la sacerdoțiul Bisericii. Dar ei pot fi numiți preoți propriu-zis, fiindcă ei îndeplinesc o slujire sacerdotală specială întărind și construind sacerdoțiul împărătesc și profetic al credincioșilor, prin cuvînt și prin Taine, prin rugăciunile lor de cerere și cîrmuirea pastorală a comunității.

Comentariu

Noul Testament nu folosește niciodată termenii de „sacerdoțiu” sau „preot” (*hierevs*) pentru a desemna slujirea instituită sau pe slujitorul instituit. În Noul Testament acești termeni sînt rezervați, pe de o parte, unicului sacerdoțiu al lui Iisus Hristos și, pe de altă parte, sacerdoțiului împărătesc și profetic al tuturor celor botezați. Sacerdoțiul lui Hristos și sacerdoțiul celor botezați — fiecare în felul lui — sînt o funcție de jertfă și de rugăciune. Așa cum Hristos S-a dat El însuși, creștinii își dau ființa „în jertfă vie”. Așa cum Hristos Se roagă față de Tatăl, creștinii se roagă pentru Biserică și mîntuirea lumii. Totuși, deosebirile între aceste două feluri de sacerdoțiu nu pot fi subestimate. În timp ce Hristos S-a oferit El însuși într-un sacrificiu unic, odată pentru totdeauna, pentru mîntuirea lumii, credincioșii primesc ca un dar al lui Dumnezeu ceea ce Hristos a făcut pentru ei.

În Biserica veche termenii „sacerdoțiu” și „preot” au început să fie folosiți pentru a desemna slujirea instituită și pe slujitorul care prezida euharistia. Ei subliniază faptul că slujirea instituită se află în legătură cu realitatea sacerdotală a lui Iisus Hristos și a comunității. Atunci cînd termenii sînt folosiți în legătură cu slujirea instituită, ei au un înțeles diferit decît atunci cînd sînt aplicați sacerdoțiului sacrificial din Vechiul Testament, unicului sacerdoțiu răscum-părător al lui Hristos și sacerdoțiului comun al poporului lui Dumnezeu. Sfîntul Pavel caracterizează astfel slujirea sa: „Eu sînt slujitor al lui Hristos la neamuri, îndeplinind o funcție de preot prin Evanghelia lui Dumnezeu, pentru ca darul neamurilor să fie bine-plăcut, sfințit în Duhul Sfînt” (Romani 15, 16).

D. Slujirea bărbaților și femeilor în Biserică

18. Acolo unde este prezent Hristos, barierele omenești s-au sfărâmat. Biserica este chemată să arate lumii chipul unei noi umanități. În Hristos nu este nici bărbat, nici femeie. Bărbați și femei trebuie să-și descopere împreună contribuția fiecăruia la slujirea lui Hristos în Biserică. Biserica trebuie să descopere slujirile ce pot fi îndeplinite de femei tot atât de bine ca și cele ce pot fi îndeplinite de bărbați. Trebuie să se manifeste în viața Bisericii o mai largă înțelegere a întinderii slujirii care reflectă interdependența bărbaților și femeilor.

Chiar dacă sînt de acord asupra necesității acestei reflecții, Bisericile trag concluzii diferite în ceea ce privește admiterea femeilor la slujirea instituită. Un număr din ce în ce mai mare de Biserici au hotărît că nu există o motivare scripturistică sau teologică împotriva instituirii femeilor și multe dintre ele o practică. Cu toate acestea, multe Biserici afirmă că tradiția Bisericii în această privință nu trebuie schimbată.

Comentariu

Bisericile care practică instituirea femeilor o fac în funcție de modul cum înțeleg Evanghelia și slujirea. Aceasta se bazează, pentru ele, pe convingerea teologică profundă că slujirea instituită a Bisericii este lipsită de deplinătatea ei dacă este limitată la un singur sex. Această convingere teologică a fost întărită prin experiența anilor în care ele au inclus femei în slujirea instituită. Ele au descoperit că darurile femeilor sînt tot atât de mari și variate ca și cele ale bărbaților și că slujirea lor este tot atât de deplin binecuvîntată de Sfîntul Duh ca și slujirea bărbaților. Niciuna din ele nu a găsit vreun motiv ca să revină asupra hotărîrii luate.

Bisericile care nu practică instituirea femeilor consideră că puterea celor nouăsprezece secole de tradiție potrivnică acestei instituiți nu trebuie lăsată de-o parte. Ele cred că nu se poate renunța la această tradiție, ca la una care ar reprezenta o lipsă de respect pentru rolul femeii în Biserică. Ele cred că sînt unele probleme teologice, privind natura umană și privind hristologia, care sînt legate de esența convingerilor lor și a modului cum ele înțeleg rolul femeilor în Biserică.

Discutarea acestor probleme practice și teologice din diferitele Biserici și tradiții creștine ar trebui să fie completate printr-un studiu și o reflexiune comună în lăuntrul comuniunii ecumenice a tuturor Bisericilor.

III. FORMELE SLUJIRII INSTITUITE

A. Episcopi, presbiteri și diaconi

19. Noul Testament nu descrie o unică formă de slujire care ar trebui să servească drept schiță sau normă durabilă pentru orice viitoare slujire din Biserică. În Noul Testament apare mai curînd o varietate de forme care existau în diferite locuri și timpuri. În timp ce Sfîntul Duh continua să conducă viața, cultul și misiunea Bisericii, unele elemente din această varietate primară s-au dezvoltat și fixat apoi într-o formă de slujire mai universală. În timpul secolelor II și III, s-a stabilit o triplă formă, cu episcop, presbiter și diacon, ca formă a slujirii instituite de către Biserică. În următoarele secole, slujirile episcopului, ale presbiterului și ale diaconului au cunoscut schimbări considerabile în realizarea lor practică. În unele momente critice din istoria Bisericii, funcțiile durabile ale slujirii au fost distribuite, în unele locuri și comunități, după alte structuri decît forma triplă predominantă. Uneori s-a făcut apel la Noul Testament pentru justificarea acestor forme. În alte cazuri, s-a susținut că restructurarea slujirii aparținea competenței Bisericii, în efortul ei de adaptare la schimbarea împrejurărilor.

20. Este important să se privească cu atenție schimbările pe care tripla slujire le-a suferit în istoria Bisericii. Cele mai vechi indicații privind tripla slujire constituie forma slujirii instituite în comunitatea euharistică locală. Episcopul era șeful comunității. El era instituit și instalat pentru a propovădui cuvîntul și a prezida celebrarea euharistiei. Era înconjurat de un colegiu de presbiteri și de diaconi care îl ajutau în sarcinile sale. În acest context, slujirea episcopului era focarul de unitate al întregii comunități.

21. Totuși, destul de devreme, funcțiile s-au modificat. Episcopii au început să-și exercite din ce în ce mai mult supravegherea (*episcopè*) asupra mai multor comunități locale în același timp. În prima generație, apostolii exercitaseră supravegherea (*episcopè*) în Biserică în sens mai larg. Mai tîrziu se menționează că Timotei și Tit au îndeplinit o funcție de supraveghere într-o anumită regiune. Și mai tîrziu, această funcție apostolică se exercită de episcopi într-un nou mod. Ei constituie un focar de unitate a vieții și a mărturiei în regiuni cuprinzînd mai multe comunități euharistice. În consecință, noi roluri sînt atribuite presbiterilor și diaconilor. Presbiterii devin conducătorii unei comunități euharistice locale, iar diaconii, ca ajutători ai episcopilor, primesc răspunderi într-o regiune mai mare.

Comentariu

Chiar de la începuturile ei, Biserica a cunoscut atît slujirea itinerantă a misionarilor ca Pavel, cît și slujirea locală, de conducere în acele părți în care se primise Evanghelia. Faptele Apostolilor men-

ționează pentru Ierusalim pe „Cei Doisprezece” și pe „Cei Șapte”, iar mai târziu, pe Iacov și (pe cei) bătrînii, pentru Antiohia, pe profeți și pe didascali (Faptele Apostolilor 6, 1—6; 15, 13—22; 13, 1). Scrisorile către corinteni vorbesc despre apostoli, despre profeți și despre didascali (I Corinteni 12, 28); de asemenea, scrisoarea către romani, care vorbește și despre diaconi sau asistenți (Romani 16, 1). La Filipi, termenii laici de *episcopi* și *diaconoi* erau ambii folosiți pentru slujitori creștini (Filipeni 1, 1). Multe din aceste slujiri sînt atribuite și femeilor și bărbaților. În timp ce unele erau desemnate prin punerea mîinilor, nu se află vreo indicație a acestei proceduri în alte cazuri. Oricare ar fi fost denumirea, aceste slujirii aveau de scop propovăduirea cuvîntului lui Dumnezeu, transmiterea și păzirea conținutului original al Evangheliei, alimentarea și întărirea credinței, disciplina și slujirea comunităților creștine, apărarea și stimularea unității din lăuntru lor și dintre ele. Aceste roluri ale slujirii au fost constante în decursul dezvoltării și crizelor istoriei creștine.

22. Chiar dacă nu va fi fost decît o singură formă de slujire, potrivit Noului Testament, chiar dacă Duhul va fi călăuzit Biserica pentru a-și adapta slujirile la nevoile unui context istoric și chiar dacă alte forme ale slujirii instituite vor fi fost binecuvîntate prin darurile Duhului, totuși, tripla slujire a episcopului, presbiterului și diaconului poate servi astăzi ca expresie pentru unitatea pe care o căutăm și ca mijloc pentru a ajunge la ea. Din punct de vedere istoric, este drept că tripla slujire a devenit forma generală acceptată în Biserica primelor secole și că încă azi ea s-a păstrat în multe Biserici. Pentru a-și îndeplini misiunea și slujirea, Bisericile au nevoie de persoane care — în diferite feluri — să exprime și să îndeplinească rolurile slujirii instituite în forma și funcția ei diaconală, presbiterială și episcopală.

23. Biserica — Trup al lui Hristos și popor eshatologic al lui Dumnezeu — este constituită de Duhul Sfînt printr-o diversitate de daruri și de slujiri. Printre aceste daruri, este necesară o slujire episcopală (*episcopè*) pentru a exprima și a păstra unitatea Trupului. Fiecare Biserică are nevoie de această unitate, într-o anume formă, ca să fie Biserică a lui Dumnezeu, Unicul Trup al lui Hristos, semn al unității tuturor în Împărăție.

24. Tripla formă a slujirii are, în mod sigur, nevoie de o reformă. În unele Biserici, dimensiunea colegială a prezidării în lăuntru comunității euharistice a suferit o diminuare. În alte cazuri, funcția diaconilor a fost redusă la un rol de asistenți la oficierea slujbei: ei au încetat să îndeplinească o funcție oarecare legată de mărturia diaconală (slujitoare) a Bisericii. În general, relația dintre presbiteriu și slujirea episcopală a fost discutată de-a lungul secolelor și măsura în care presbiteriul participă la slujirea episcopală este încă pentru mulți o problemă nerezolvată și de o mare importanță ecumenică. În

anumite cazuri, Biserici care nu au păstrat în mod explicit forma triplă a slujirii au menținut în fapt câteva din intențiile ei de origine.

25. Forma triplă tradițională a slujirii ridică astfel probleme pentru toate Bisericile. Acele Biserici care mențin forma triplă ar trebui să se întrebe în ce fel s-ar putea dezvolta în mod deplin ceea ce ele au în potență, în vederea celei mai eficace mărturii a Bisericii în lume. Acele Biserici care nu au tripla formă a slujirii ar trebui și ele să participe la această acțiune. Apoi ele vor trebui să se întrebe dacă nu este o chemare puternică pentru ele să accepte tripla formă a slujirii astfel dezvoltată.

B. Principii conducătoare privind exercitarea slujirii instituite în Biserică

26. Sînt trei considerente importante în această privință. Slujirea instituită ar trebui să fie exercitată într-un mod personal, colegial și comunitar. Slujirea instituită trebuie să se exercite într-un mod *personal*. O persoană instituită pentru a propovădui Evanghelia și a chema comunitatea să slujească Domnului în unitatea viețuirii și a mărturiei, manifestă în modul cel mai eficace prezența lui Hristos în mijlocul poporului Său. Slujirea instituită trebuie să se exercite într-un mod *colegial*; aceasta înseamnă că un colegiu de slujitori instituiți trebuie să împărtășească funcția de a reprezenta preocupările comunității. În cele din urmă, relația strînsă dintre slujirea instituită și comunitate trebuie să-și găsească expresia într-o dimensiune *comunitară*, adică exercitarea slujirii instituite trebuie să fie înrădăcinată în viața comunității și trebuie să aibă o participare efectivă în cercetarea voinței lui Dumnezeu și a rînduiei Duhului.

Comentariu

Este necesar ca cele trei aspecte să lucreze împreună. În unele Biserici, un aspect a fost dezvoltat în mod exagerat în detrimentul celorlalte. În alte Biserici, dimensiunea personală a slujirii instituite tinde să micșoreze dimensiunea colegială și cea comunitară. Iar în altele, dimensiunea colegială și cea comunitară iau un loc atât de important încît slujirea instituită își pierde dimensiunea personală. Fiecare Biserică trebuie să se întrebe în ce anume a avut de suferit, în decursul istoriei, slujirea instituită în lăuntrul său.

Recunoașterea acestor trei dimensiuni stă la baza unei recomandări făcute de prima conferință mondială a Comisiei „Credință și Constituție”, la Lausanne, în 1927 (raportul Comisiei, acte, Paris, 1928, p. 531): „În constituția Bisericii primare, regăsim atît funcția episcopală, cît și Sfaturile de bătrîni și Comunitatea credincioșilor. Fiecare din aceste trei sisteme de organizare bisericească (episco-

palianism, presbiterianism și congregaționalism) a fost acceptat în trecut timp de secole și este practicat încă și astăzi de importante fracțiuni ale creștinătății. Fiecare din acestea este considerat, de cei care-l practică, a fi esențial pentru buna întocmire a Bisericii. În consecință, noi credem că — adăugind precizarea unor condiții — acestea ar trebui să-și găsească simultan locul în organizarea Bisericii unificate".

27. Slujirea instituită trebuie să fie organizată constituțional sau canonic și exercitată în Biserică în așa fel încât fiecare din aceste trei dimensiuni să-și poată găsi expresia potrivită. La nivelul comunității euharistice locale, este necesar un slujitor instituit care să activeze într-un colegiu. Ar trebui să se pună un puternic accent pe participarea activă a tuturor membrilor în viața și la hotărârile comunității. La nivelul unei regiuni, mai trebuie și un slujitor instituit exercitând o funcție a unității. Dimensiunea colegială și comunitară își vor găsi expresia în adunări sinodale reprezentative și ordinare.

C. Funcția de episcop, de presbiter și de diacon

28. Care sînt funcțiile episcopilor, presbiterilor și diaconilor? Pentru recunoașterea reciprocă a slujirii instituite nu este nevoie de un răspuns uniform la această întrebare. De aceea, considerațiile care urmează sînt prezentate numai ca exemple.

29. *Episcopii* predică cuvîntul, prezidează oficierea Tainelor, administrează disciplina astfel încît ei să fie slujitorii pastorală și reprezentativi ai supravegherii, ai continuității și ai unității în Biserică. Ei au supravegherea pastorală a regiunii în care sînt chemați. Ei sînt slujitorii apostolicității și ai unității învățămîntului, cultului și vieții sacramentale a Bisericii. Ei au o răspundere în conducerea misiunii Bisericii. Ei sînt cei care pun în legătură comunitatea creștină din regiunea lor, cu Biserica în sens mai larg, cum și Biserica universală, cu comunitatea lor. În comuniune cu presbiterii, diaconii și întreaga comunitate, ei sînt răspunzători de transmiterea continuă a autorității de slujire în Biserică.

30. *Presbiterii* activează ca slujitori pastorală ai cuvîntului și ai Tainelor, într-o comunitate euharistică locală. Ei sînt predicatori și învățători ai credinței, se îngrijesc de starea sufletească a credincioșilor și poartă răspunderea disciplinei comunității, pentru ca lumea să creadă și ca toți membrii Bisericii să se înnoiască, să se întărească și să fie pregătiți pentru slujire. Presbiterii au o răspundere specială în pregătirea membrilor Bisericii pentru viața creștină și pentru slujire.

31. *Diaconii* reprezintă înălăuntrul Bisericii vocația ei de servire în lume. Ducînd o luptă în numele lui Hristos printre nenumăratele nevoi ale societății și persoanelor, diaconii sînt exemplul interdependenței dintre cult și slujire în viața Bisericii. Ei au o

anumită răspundere în cultul comunității. De exemplu, ei fac lectura Scripturilor, predică și conduc credincioșii în rugăciune... Participă la învățarea comunității. Îndeplinesc acolo o slujire de milostenie. Îndeplinesc unele funcții administrative și pot fi aleși în funcții de conducere.

Comentariu

Azi, în multe Biserici există o incertitudine accentuată privind necesitatea, sensul, statutul și funcțiunile diaconilor. În ce sens poate diaconatul să fie considerat ca o parte din slujirea instituită? Ce anume o deosebește de alte slujiri în Biserică (cateheți, cîntăreți, etc.)? De ce diaconii trebuie să fie instituți, în timp ce celelalte slujiri nu sînt? Dacă ei sînt instituți, primesc ei instituirea în înțelesul deplin al cuvîntului, sau instituirea lor este doar o primă treaptă către cea de presbiter? Există azi în multe Biserici tendința de a restaura diaconatul ca o slujire instituită, avînd propria sa demnitate, considerată ca urmînd a fi exercitată pe viață. Acum, cînd Bisericile se apropie, ar putea să fie reunite în această funcție diaconală slujirile care există azi sub diverse denumiri. Deosebirea în rînduirea slujirii diaconale nu ar trebui să fie privită ca o piedică în recunoașterea reciprocă a slujirilor instituite.

D. Varietatea harismelor

32. Comunitatea care viețuiește din puterea Duhului se caracterizează printr-o varietate de harisme. Duhul este distribuitorul darurilor felurite care îmbogățesc viața comunității. Pentru a le face mai folositoare, comunitatea recunoaște unele din aceste daruri în mod public. Unele din aceste funcții îndeplinesc servicii permanente în viața comunității, în timp ce altele vor fi temporare. Bărbați și femei îndeplinesc în comunități de ordine monahale o slujire care este de o importanță deosebită pentru viața Bisericii. Slujirea instituită, care ea însăși este o harismă, nu trebuie să devină o piedică pentru varietatea harismelor. Dimpotrivă, el va trebui să ajute comunitatea în a-și descoperi darurile răspîndite asupra ei de Sfîntul Duh și va trebui să pregătească pe membrii Trupului pentru a servi în felurite feluri.

33. În istoria Bisericii au fost perioade în care adevărul Evangheliei nu s-a putut păstra decît datorită personalităților profetice și harismatice. Adeseori, unele încercări nu și-au putut face drum în viața Bisericii decît într-un mod neobișnuit. Uneori anumite reforme au cerut o slujire specială. Slujitorii instituți și întreaga comunitate vor trebui să fie atenți la îndemnul exercitat de asemenea slujiri speciale.

IV. SUCEESIUNEA ÎN TRADIȚIA APOSTOLICA

A. Tradiția apostolică în Biserică

34. În Crez, Biserica mărturisește că ea este apostolică. Biserica trăiește în continuitate cu apostolii și cu propovăduirea lor. Același Domn a trimis pe apostoli în misiune și continuă să fie prezent în Biserică. Duhul păstrează Biserica în tradiția apostolică, până în ziua în care istoria își va găsi împlinirea în Împărăția lui Dumnezeu. Tradiția apostolică implică în Biserică permanența continuității a ceea ce are caracteristic Biserica apostolicilor: mărturisirea credinței apostolice, propovăduirea și interpretarea înnoită a Evangheliei, celebrarea botezului și euharistiei, transmiterea răspunderilor privind slujirea, comuniunea în rugăciune, în iubire, în bucurie și suferință, ajutorarea celor aflați în boală sau nevoi, unitatea Bisericilor locale și împărțirea bunurilor pe care Domnul le-a dăruit fiecăruia.

Comentariu

Apostolii — martori ai vieții și învierii lui Hristos și trimiși de El — stau la originea transmiterii Evangheliei, a tradiției cuvintelor și gesturilor mântuitoare ale lui Iisus Hristos, care constituie viața Bisericii. Această tradiție apostolică se prelungește de-a lungul istoriei și stabilește legătura între Biserică și originile ei în Hristos și în colegiul apostolicilor. În lăuntru al acestei tradiții apostolice există o succesiune apostolică a slujirii, care este în serviciul continuității Bisericii, al vieții ei în Hristos și al credincioșiei ei față de cuvintele și gesturile lui Iisus transmise de apostoli. Slujitorii așezați de apostoli, apoi episcopii Bisericilor, au fost primii păzitori ai acestei transmiteri a tradiției apostolice; ei au fost martori ai succesiunii apostolice a slujirii care s-a continuat prin episcopii vechii Biserici, în comuniune colegială cu presbiterii și diaconii, în lăuntru al comunității creștine. Este deci indicat să se facă o distincție între tradiția apostolică a întregii Biserici și succesiunea slujirii apostolice.

B. Succesiunea slujirii apostolice

35. Prima manifestare a succesiunii apostolice își are locul în tradiția apostolică a întregii Biserici. Succesiunea este o expresie a permanenței și deci a continuității misiunii însăși a lui Hristos, la care Biserica participă. În Biserică, slujirea instituită are un rol special în păstrarea și actualizarea credinței apostolice. Transmiterea continuă a slujirii instituite este astfel o expresie puternică a continuității Bisericii de-a lungul istoriei; ea subliniază în aceeași măsură vocația slujitorului instituit ca păstrător al credinței. Atunci

cînd unele Biserici neglijează importanța transmiterii continue a slujirii instituite, ele trebuie să se întrebe dacă nu e cazul să-și modifice concepția privind continuitatea tradiției apostolice. Pe de altă parte, atunci cînd slujirea instituită nu servește după cuviință propovăduirea credinței apostolice, Bisericile trebuie să se întrebe dacă structurile slujirilor lor nu au nevoie de o reformă.

36. Ținînd seama de împrejurările istorice deosebite ale Bisericii în creștere din primele secole, succesiunea episcopilor a devenit unul din modurile în care — alături de transmiterea Evangheliei și de viața comunității — s-a exprimat tradiția apostolică a Bisericii. Această succesiune a fost înțeleasă ca servind, simbolizînd și păstrînd continuitatea credinței și a comuniunii apostolice.

Comentariu

În vechea Biserică, relația între episcopat și comunitatea apostolică a fost înțeleasă în două feluri. Clement al Romei face legătura între misiunea episcopului și trimiterea lui Hristos de către Tatăl și între trimiterea episcopilor de către Hristos (Corinteni 42, 44). Aceasta făcea din episcop un succesor al apostolilor, asigurînd permanența misiunii apostolice în Biserică. Clement ține seama mai ales de mijlocul prin care continuitatea *istorică* a prezenței lui Hristos este asigurată în Biserică: succesiunea apostolică. Pentru Ignatie de Antiohia (Magn., 6, 1; 3, 1—2; Trall., 3, 1), în persoana episcopului înconjurat de presbiteri, în Biserică, este Hristos înconjurat de Cei Doisprezece, care este permanent prezent în Biserică. În comunitatea creștină adunată în jurul episcopului din mijlocul presbiterilor și diaconilor, Ignatie vede manifestarea *actuală* în Duhul comunității apostolice. Astfel deci, semnul succesiunii apostolice nu pune în evidență numai continuitatea *istorică*, ci el manifestă și o realitate spirituală *actuală*.

37. Bisericile care au succesiunea prin episcopat recunosc din ce în ce mai mult că o continuitate în credința apostolică, în cult și în misiune s-a păstrat de Bisericile care nu au menținut forma episcopatului istoric. Această recunoaștere este ușurată și de faptul că realitatea și funcția slujirii episcopale au fost menținute în multe din aceste Biserici, cu sau fără titlul de episcop. Instituirea, de exemplu, este totdeauna săvîrșită de către persoane în care Biserica recunoaște autoritatea de a transmite mandatul slujirii.

38. Aceste considerații nu micșorează importanța slujirii episcopale. Dimpotrivă, ele ajută Bisericile care nu au păstrat episcopatul, să considere succesiunea episcopală ca pe un semn — chiar dacă nu e o garanție — de continuitate și de unitate a Bisericii. Astăzi, unele Biserici, între care sînt cele angajate în tratative de unire, își exprimă voința de a accepta succesiunea episcopală ca

pe un semn de apostolicitate a întregii Biserici. Totuși ele nu pot să accepte nici o sugestie potrivit căreia slujirea exercitată în propria lor tradiție nu ar fi validă pînă în momentul în care aceasta ar intra într-o descendență de succesiune episcopală. Acceptarea de către ei a succesiunii episcopale va contribui la unitatea întregii Biserici în modul cel mai pozitiv, dacă ea face parte dintr-un proces mai larg în care și Bisericile episcopale își regăsesc ele-insele unitatea pierdută.

V. INSTITUIREA

A. Semnificația instituirii

39. Biserica instituie pe unii dintre membrii săi cu slujirea, în numele lui Hristos, prin invocarea Duhului și punerea mîinilor (I Timotei 4, 14; II Timotei 1, 6); făcînd aceasta, ea caută să continue misiunea apostolilor și să rămînă credincioasă învățaturii lor. Actul de instituire de către cei care au sarcina acestei slujiri atestă că Biserica este legată de Iisus Hristos și de mărturia apostolică; el amintește că adevăratul celebrant al investirii și cel care acordă darul slujirii este Domnul cel înviat. Investind, Biserica veghează, sub conducerea Duhului Sfînt, la propovăduirea fidelă a Evangheliei și la umila slujire în numele lui Hristos. Punerea mîinilor este semnul darului Duhului, care face vizibil faptul că slujirea a fost instituită prin revelația împlinită în Hristos, și care amintește Bisericii să privească la El ca la izvorul misiunii ei. Această instituire poate implica totuși diferite intenții, în raport cu funcțiile specifice ale episcopilor, ale presbiterilor și ale diaconilor, potrivit cu ceea ce se indică în slujba respectivei instituirii.

Comentariu

Este limpede că Bisericile practică diferit instituirea și că ar fi fals să se privilegieze una dintre acestea ca fiind singura validă. Pe de altă parte, dacă Bisericile sînt dispuse să se recunoască reciproc în semnul succesiunii apostolice, așa cum este el descris mai sus, ar urma că vechea tradiție după care episcopul este cel care instituie, cu participarea comunității, să fie în aceeași măsură recunoscută și respectată.

40. Propriu-zis, instituirea exprimă deci o acțiune săvîrșită de Dumnezeu și de comunitate, în care persoanele instituite sînt întărite de Duhul, în vederea îndeplinirii rolului lor, și susținute prin recunoașterea și rugăciunile comunității.

Comentariu

Termenii originali ai Noului Testament pentru desemnarea instituirii sînt simpli și descriptivi. Se menționează faptul unei desem-

nări. Este indicată punerea mâinilor. Are loc o rugăciune în vederea darului Duhului. Diferitele tradiții au construit variate interpretări pe baza acestor date.

Evident că există o diferență între situațiile culturale redată prin cuvîntul grec *heiotonein* și cuvintele latinești *ordo* și *ordinare*. Folosirea nouetamentară a primului termen este încărcată de semnificația laică inițială, de „desemnare” (Faptele Apostolilor 14, 23; II Corinteni 8, 19), care derivă la rîndul ei din sensul original de „a întinde mîna”, fie pentru a desemna o persoană, fie pentru a exprima un vot. Unii savanți văd în *heiotonein* o referire la actul puterii mîinilor, prin faptul că există o indicație literală a acestei acțiuni în cazuri aparent paralele, ca: Faptele Apostolilor 6, 6; 8, 17; 13, 3; 19, 6; I Timotei 4, 14; II Timotei 1, 6. Pe de altă parte, *ordo* și *ordinare* sînt termeni derivați din legea romană și transmit ideea de statut special al unui grup care se deosebea de plebe; așa, de pildă, expresia *ordo clarissimus* desemna senatul roman. Punctul de plecare al oricărei construcții conceptuale care ar folosi acești termeni va influența puternic ceea ce, în cuvîntul și acțiunea care decurg din aceasta, este considerat drept cîștigat.

B. Actul instituirii

41. O lungă și veche tradiție creștină așează instituirea în contextul cultului, în special, al euharistiei. Un astfel de loc pentru celebrarea instituirii pune în evidență semnificația ei de act al întregii comunități și nu ca un gest al vreunei anumite rînduiri interioare a comunității sau ca demers al celui care este instituit. Actul instituirii prin punerea mîinilor celor ce au slujirea este în același timp: invocare a Sfîntului Duh (*epiclesis*), semn sacramental, recunoaștere a darurilor și angajare.

42. (a) Instituirea este o invocare adresată lui Dumnezeu, pentru ca noul slujitor să primească puterea Sfîntului Duh, în noua relație stabilită între acest slujitor și comunitatea creștină locală, între acest slujitor și Biserica universală, după intenția exprimată. Altruismul inițiativei divine, al cărui semn este slujirea instituită, este recunoscută aici în însuși actul instituirii. „Duhul suflă unde vrea” (Ioan 3, 3): invocarea Duhului implică faptul că împlinirea rugăciunilor Bisericii depinde totalmente de Dumnezeu. Aceasta înseamnă că Duhul poate să pună în mișcare noi puteri și să deschidă noi posibilități „cu mult mai presus decît tot ceea ce noi cerem sau gîndim” (Efeseni 3, 20).

43. (b) Instituirea este un semn de împlinire a acestei rugăciuni de către Domnul, care acordă darul slujirii. Cu toate că împlinirea invocării Bisericii depinde de libertatea lui Dumnezeu, Biserica instituie fiind convinsă că Dumnezeu, credincios făgăduinței Sale în Hristos, intră în mod sacramental în formele contingente și istorice

ale relațiilor omenesti și că le folosește în scopurile Lui. Instituirea este un semn împlinit în credința că această anumită relație spirituală este prezentă în, cu și prin cuvintele exprimate, gesturile săvârșite și formele folosite.

44. (c) Instituirea este o recunoaștere de către Biserică a darurilor Duhului la cel care este instituit și, în același timp, un angajament al Bisericii și al celui care primește instituirea în noua lor relație. Primind pe noul slujitor prin actul instituirii, comunitatea recunoaște darurile acestui slujitor și se angajează să-și ia răspunderea unei atitudini de deschidere față de aceste daruri. În același fel, cei care au primit instituirea își oferă darurile lor Bisericii și se angajează ei înșiși să facă față sarcinilor și posibilităților care le revin printr-o nouă autoritate și o nouă răspundere. În același timp, ei intră într-o relație colegială cu ceilalți slujitori instituiți.

C. Condiții pentru instituire

45. Între credincioși, sint unii chemați la slujirea instituită, pe diferite căi. Există trezirea la certitudinea personală a unei chemări a Domnului pentru a se consacra slujirii instituite. Se poate surprinde această chemare în rugăciunea personală și în meditație, dar și din niște sugestii, exemple, încurajări, din influențe pornind de la familie, de la preoți sau de la parohie, de la profesori sau de la alte autorități ale Bisericii. Această chemare trebuie să fie autenticată prin recunoașterea bisericească a darurilor și harurilor unei persoane, acordate prin fire și prin Duh, necesare slujirii ce urmează a fi îndeplinită. Pentru slujirea instituită, Dumnezeu Se poate servi tot așa de bine de persoane care trăiesc în celibat, cât și de oameni căsătoriți.

46. Persoanele instituite pot fi slujitori cu normă întreagă, în cazul cînd primesc retribuția de la Biserică. Biserica poate institui de asemenea oameni care rămîn în alte servicii sau ocupații.

47. Candidații la slujirea instituită au nevoie de o pregătire adecvată, prin studierea Scripturii și a Teologiei, prin rugăciune și viață spirituală, familiarizîndu-se de asemenea cu realitățile sociale și umane ale lumii contemporane. În unele cazuri, această pregătire ar putea lua și o altă formă decît aceea a studiilor academice prelungite. Perioada de formare va constitui ocazia de a se încerca vocația candidatului, de a o stimula și de a o consolida, sau de a o modifica în concepția sa.

48. Angajamentul inițial la slujirea instituită va trebui să fie, în mod normal, îndeplinită fără rezerve sau limită de timp. Totuși, un concediu în funcție de serviciu nu este incompatibil cu instituirea slujirii. Reluarea unei slujiri instituite cere acordul Bisericii, dar nu o re-instituire. Dat fiind harisma slujirii date de Dumnezeu, instituirea în fiecare din slujirile instituite nu se repetă niciodată,

49. Disciplina privind condițiile necesare instituirii într-o anumită Biserică nu trebuie neapărat să fie universal aplicabilă și folosită ca un motiv pentru a nu recunoaște slujirile celorlalte Biserici.

50. Bisericele trebuie să-și reevalueze practicile, dacă ele refuză să considere pe unii drept candidați la slujirea instituită, din cauza unui handicap sau a apartenenței la o rasă, sau la un grup social deosebit, de exemplu. Această reevaluare este deosebit de importantă azi, din cauza numeroaselor experiențe ale unor noi forme de slujire prin care Bisericele iau contact cu societatea modernă.

VI. SPRE RECUNOAȘTEREA RECIPROCĂ A SLUJIRILOR INSTITUITE

51. Pentru a progresa către recunoașterea reciprocă a slujirilor, trebuie să se facă eforturi comune. Toate Bisericele trebuie să examineze formele de slujire instituite și măsura fidelității lor față de intențiile originare. Bisericele trebuie să fie pregătite să-și înnoiască înțelegerea și practica slujirii instituite.

52. Printre punctele care trebuie să fie studiate, în timp ce Bisericele înaintează spre recunoașterea reciprocă a slujirilor, este de o importanță deosebită acela al succesiunii apostolice. Unele Biserici, partenere în dialogul ecumenic, își pot recunoaște reciproc slujirile instituite, dacă fiecare din ele este asigurată de intenția celeilalte de a transmite slujirea cuvântului și a Tainelor în continuitate cu vremurile apostolice. Actul transmiterii ar trebui să se îndeplinească în conformitate cu tradiția apostolică ce include invocarea Duhului și punerea mîinilor.

53. În scopul de a se ajunge la recunoașterea reciprocă a slujirilor, Bisericele au de depășit etape diferite. De exemplu :

(a) Acele Biserici care au păstrat succesiunea episcopală au a recunoaște conținutul apostolic al slujirii instituite aflat în Bisericele care nu au păstrat această succesiune și, de asemenea, existența în aceste Biserici a unei slujiri de *episcop* sub diferite forme.

(b) Bisericele fără succesiunea episcopală și trăind în continuitate fidelă cu credința și misiunea apostolică, au o slujire a cuvântului și Taine, după cum o arată credința, practica și viața acestor Biserici. Ele trebuie să înțeleagă că acea continuitate cu Biserica apostolică își găsește o expresie profundă în succedarea punerii mîinilor de către episcopi și că, chiar dacă ele nu sînt lipsite de continuitate în tradiția apostolică, acest semn va adînci această continuitate. Ele vor avea de redescoperit semnul succesiunii episcopale.

54. Unele Biserici instituie bărbați și femei ; altele nu instituie decît bărbați. Aceste diferențe creează obstacole în cea ce privește recunoașterea reciprocă a slujirilor. Dar aceste obstacole nu trebuie să fie privite ca piedici hotărîtoare pentru alte eforturi către

recunoașterea reciprocă. Deschiderea reciprocă implică posibilitatea ca Duhul să vorbească unei Biserici prin luminile altuia. Considerațiile ecumenice ar trebui deci să încurajeze și nicidecum să frîneze efortul de a privi în față această problemă.

55. Recunoașterea reciprocă a Bisericilor și a slujirilor lor presupune o hotărîre din partea autorităților și un act liturgic, ca bază a manifestării publice a unității. S-au propus mai multe forme ale acestui act public: reciproca punere a mîinilor, concelebrarea euharistică, un cult solemn fără vreun rit special de recunoaștere, citirea unui text de unire în cursul unei celebrări. Nu se cere nici o formă de serviciu religios, dar în orice caz este necesar să se anunțe în mod public realizarea recunoașterii reciproce. Celebrarea comună a euharistiei va fi desigur locul unui asemenea act.

Traducere de:

ANCA MANOLACHE

IMAGINI DIN VIAȚĂ

Pregătirile pentru a VI-a Adunare generală a Consiliului Ecumenic al Bisericii (Vancouver — Canada, iulie—august 1983), nu mai puțin ordinea de zi însăși a acesteia, includ între altele „studii biblice” în jurul temei majore care este „*Iisus Hristos, viața lumii*”. O broșură cuprinzând 7 (șapte) atari studii biblice a fost publicată de Consiliul Ecumenic al Bisericii sub titlul „*Imagini din viață*”. Fiecare studiu reprezintă o adevărată meditație, cateheză sau chiar predică cu următoarele subiecte: drumul vieții, nașterea, casa pietrelor vii, plinea vieții, comoara vieții, cununa vieții și apa vieții.

Ideea generală este că viața e darul lui Dumnezeu. Dumnezeu a creat, mântuit și reînnoit viața. În Iisus Hristos noi avem izvorul vieții și împlinirea ei.

Studiile biblice în cauză aprofundează tema viitoarei Adunări generale a Consiliului Ecumenic al Bisericii sub mai multe aspecte. Prezentând traducerea lor vrem pe de-o parte să contribuim la pregătirile ce se fac în toate Bisericile pentru importanta întrunire de la Vancouver, pe de altă parte să oferim preoților noștri material pentru subiectele propuse care pot sta la baza tot atîtor predici adresate credincioșilor din parohiile pe care le păstoresc.

1. Drumul vieții

Imaginea „drumului”. În toate tradițiile, imaginea „drumului”, căii” este importantă.

1. Cînd auzim acest termen de „drum”, „cale”, ce imagine ne sugerează?

2. Fiecare avem o anumită experiență de viață legată de căutarea unui drum care poate fi un drum propriu-zis care să ne ducă, dintr-un loc într-altul, sau un drum luat în sens figurat care să însemneze fel de viață sau direcție a vieții.

3. Ce s-a întîmplat cu noi și cu drumul vieții noastre? Am putut merge pe el ca pe un drum deschis, ori el ne-a fost blocat?

Evocarea a diferite drumuri în Biblie. În Vechiul Testament sînt amintite numeroase drumuri:

— drumul patriarhilor, mai ales al lui Avraam care „călătorește cu Dumnezeu său și descoperă realitatea prezenței Sale (vezi Facerea);

— drumul evreilor în pustie după ieșirea din Egipt sub conducerea lui Moise, drum presărat cu încercări și greutăți (Ieșirea 15, 22—27), drum pe care face experiența vieții dăruită de Dumnezeu, a hranei și a manei (Ieșirea 16, 1—18), a legământului cu Dumnezeu (Ieșirea 19, 1—9). Cartea Deuteronomul amintește despre faptul cum poruncile date de Dumnezeu arată drumul care duce la viață (Deuteronomul 30, 15—20);

— drumurile exilului babilonic cu făgăduințele profetice de reîntoarcere (Isaia 40, 3—4; 49, 11—13).

În Noul Testament imaginea drumului e strins legată de Iisus, dar fiecare Evanghelie îi aduce o lămurire în plus.

În Marcu (1, 1—3), Evanghelia lui Iisus Hristos e prezentată ca împlinirea viziunii profetice a „căii Domnului" (vezi Isaia 40, 3—4). În această perspectivă drumul lui Iisus spre Golgota, spre cruce, dobindește implicit o dimensiune universală. Cele dintii capitole ale Evangheliei după Marcu arată cum Iisus străbătea drumurile Galileii propovăduind dragostea de Dumnezeu peste tot și față de toți. În partea a doua a Evangheliei, Iisus urmează drumul care îl duce la cruce, propovăduirea împlinirii mântuirii.

În Evanghelia sa, Luca dă multă importanță drumului urmat de Iisus spre a merge la Ierusalim (vezi mai ales Luca 9, 51—62), care este locul înfruntării ultime. Aici drumul lui Iisus e acela care se îndepărtează de adăpostul care îl oferă rânduieșile și obiceiurile stabilite. Pentru Iisus urcarea spre Ierusalim este împlinirea necesară a operei Sale mântuitoare, mântuire care constă în a urma lui Iisus pe drumul lepădării de sine (9, 23—24).

Cartea Faptele Apostolilor arată cum primii creștini, Apostolii mai ales, urmează drumul „calea" arătată de Stăpînul; unul din numele care și l-a dat Biserica primară este tocmai acela de Cale (Faptele Apostolilor 9, 2; 16, 17; 18, 25—26; 24, 14—22).

În Ioan, locul cel mai cunoscut este 14, 6 unde Iisus spune: „Eu sînt calea, adevărul și viața. Nimeni nu vine la Tatăl Meu decît prin Mine". Cum arată contextul în care a spus acestea, calea care duce la Tatăl este aceeași care duce la cruce (vezi Ioan 13, 33; 14, 12). Iisus însuși e pe această cale și, în același timp, El este calea. Importanța dată crucii, felul căii lui Iisus, ne-ar putea deci ajuta să înțelegem că nimeni nu merge la Tatăl decît prin El. Doar crucea oferă acest element distinctiv care nu aparține decît drumului Său.

Drumul vieții. Textul: Matei 7, 13—14.

„Intrați prin poarta cea strîmtă că largă este poarta și lată este calea care duce la pieire și mulți sînt cei care apucă pe ea. Și strîmtă

este poarta și îngustă este calea care duce la viață și puțini sînt care o află".

Acest text al Evangheliei după Matei combină mai multe fețe ale imaginii drumului. Aici încă drumul este acela care duce la cruce așa cum arată clar contextul, căci predica de pe munte este o chemare la urmarea lui Hristos. Dar predica de pe munte este în aceeași măsură un alt fel de a învăța legea (vezi Matei 5, 17) și va trebui deci să considerăm această invitație de a trece prin poarta strîmtă ca o nouă versiune a apelului adresat lui Israel ca să aleagă drumul care duce la viață. Textul dezvoltă această imagine a drumului prezentînd trei contraste:

a) *Strîmt și larg*: pentru Iisus, a fi dintre ucenicii Săi înseamnă a merge pe un drum îngust și, prin această comparație, El subliniază greutatea alegerii pe care o implică acest lucru. Alte părți ale predicii de pe munte ne pot ajuta să înțelegem mai bine natura acestei alegeri și să definim atitudinea adevăratului ucenic.

Merită să încercăm a preciza diferitele feluri de comportare care decurg din următoarele locuri scripturistice: Matei 5, 39 și 44; 6, 24; 6, 19—21; 7, 21). Ultimele două, adică la Matei 6, 19—21 și 7, 21 Iisus prezintă drumuri opuse, ceea ce constituie pentru noi o invitație la meditare.

b) *Puțin și mult*: din punctul de vedere al imaginii în cauză însemnează că doar puțini înși aleg calea cea îngustă. Textul corespunzător din Luca (13, 23—24) este puțin diferit: Iisus nu răspunde la întrebarea referitoare la număr, ci stăruie asupra efortului ce trebuie depus pentru a „intra” prin poarta cea strîmtă. În alt loc al predicii de pe munte, Iisus spune ucenicilor că felul lor de a se comporta îi va deosebi de ceilalți cu comportare obișnuită (Matei 5, 46—47; 6, 5).

Iată cîteva lucruri care ne arată ce trebuie să facem și noi spre a da mărturie despre apartenența noastră la Hristos. Totul e de a ști în ce fel trebuie să urmăm lui Hristos fără ca prin aceasta să ne distanțăm în sens negativ de semenii noștri căzînd în sectarism!

c) *Drumul care duce la viață și cel care duce la pieire*: la ce fel de viață duce drumul îngust? Și aici textul predicii de pe munte ne oferă destule indicații. Oricum, dacă a fi ucenicul lui Iisus însemnează a merge pe drumul îngust, aceasta nu însemnează că trebuie să avem o concepție îngustă asupra vieții, dimpotrivă:

— aceasta ne ajută să înțelegem că Dumnezeu face să răsară soarele peste cei răi și peste cei buni (Matei 5, 45);

— aceasta ne eliberează de grijile ce le putem încerca pentru viața noastră (Matei 6, 25—33);

— aceasta ne împiedică să ne facem judecătorii altora (Matei 7, 1—5).

Semne de întrebare. Cele spuse pînă aici ridică în fața noastră mai multe întrebări :

1. La ce corespund cele două porți și cele două căi în viața noastră ? Știm noi să distingem ceea ce le deosebește între ele ?

2. Ce implică acest drum îngust care duce la viață pentru felul nostru de a fi ? Chemarea lui Iisus de a urma acest drum îngust înseamnă el renunțarea la preocupările zilnice ?

3. Această chemare de a merge pe drumul îngust nu se adresează doar înșilor ci și comunităților, Bisericilor. Ce însemnează această alegere pentru Biserica căreia aparținem ?

4. În predica de pe munte Iisus cheamă pe ucenici să meargă pe drumul îngust dar în același timp îi face atenți să nu se considere drepti și să condamne pe ceilalți. Cum putem noi să urmăm chemării lui Iisus fără să judecăm pe aproapele ?

2. Nașterea

Imaginea nașterii. Legătura dintre imaginea nașterii și viață este evidentă, atât de evidentă încît am putea să observăm o parte a bogăției sale dacă am trece prea repede peste ea.

Cum percepem noi nașterea ? Ce reprezintă ea în experiența noastră și a semenilor noștri ? Este vorba evident de faptul venirii pe lume a unei noi ființe și care e același în toată lumea, dar care atunci cînd sîntem noi implicați în producerea lui, are pentru fiecare o semnificație aparte.

Nașterea în Sfînta Scriptură. 1. Dintr-un număr mare de texte biblice înțelegem că nașterea e privită ca un eveniment important (nașterea lui Iisus este unul din exemplele cele mai cunoscute) care simbolizează în particular binecuvîntarea unei uniri, ca dealtfel și începutul unui șir de urmași. Pot fi amintite în această privință în-timplările cu Sara (Facerea 16, 1—6 ; 21, 1—7) Moise (Ieșirea 2, 1—10), Samson (Judecători 13), Ana (I Regi 1), Zaharia și Elisabeta, Maria și Iosif (Luca 1 și 2).

2. Nașterea slujește de asemenea și pentru a ilustra apropierea sfîrșitului timpurilor. În această perspectivă pot fi citate locurile : Isaia 13, 6—8 ; Miheia 4, 10 ; Marcu 13, 8 ; Romani 8, 22—23.

3. Găsim de asemenea *imaginea creației* considerată ca naștere (Ioan 1, 1—18 ; vezi I Corinteni 1, 20—21), ca și imaginea acelor care sînt „născuți din Dumnezeu” (I Ioan 3, 9 ; 4, 7 ; 5, 1, 4 și 18). „A fi născut din Dumnezeu” este rodul :

— cuvîntului (Iacov 1, 18—21 ; I Petru 2, 2) ;

— Duhului (Ioan 3, 3 ; Tit 3, 5 ; Romani 8, 15 ; Galateni 4, 6 ; vezi Facerea 1, 2 ; Psalmul 33, 6).

Sosirea ceasului. Textul : Ioan 16, 19—22.

„A cunoscut Iisus că voiau să-L întrebe și le-a zis : Despre aceasta vă întrebați între voi, că am zis : Puțin și nu Mă veți mai vedea și iarăși puțin și Mă veți vedea ? Adevărat, adevărat zic vouă că voi veți plînge și vă veți tîngui, iar lumea se va bucura. Voi vă veți întrista, dar întristarea voastră se va preface în bucurie. Femeia, cînd e să nască, se întristează, fiindcă a sosit ceasul ei ; dar după ce a născut copilul nu-și mai aduce aminte de durere, pentru bucuria că s-a născut om în lume. Deci și voi acum sînteți triști, dar iarăși vă voi vedea și se va bucura inima voastră și bucuria voastră nimeni nu o va lua de la voi”.

1. În acest text evanghelistul Ioan redă cuvîntul adresat de Iisus ucenicilor puțin înaintea morții Sale. El se referă la apropiata Sa plecare (16, 5—10). „Ceasul” lui Iisus care ocupă un loc esențial în Ioan căci este ceasul morții și al învierii (vezi Ioan 2, 4 ; 7, 30 ; 8, 20 ; 12, 23—27 ; 13, 1 ; 16, 32 ; 17, 1) este acum foarte aproape. Ucenicii sînt triști.

2. În centrul textului se află imaginea femeii căreia i-a sosit „ceasul”. Momentul nașterii este evocat din punctul de vedere al femeii care aduce pe lume un copil :

— în timpul nașterii, durerile facerii sînt urmate de momentul bucuriei cînd copilul s-a născut ;

— copilul care era în sinul ei, încă ascuns ochilor ei, acum ajunge să fie văzut : este alături de ea.

— Bucuria nașterii este dublă, ea este aceea a venirii unei ființe omenesti și aceea a descoperirii acestei ființe pînă atunci ascunse. Ea depășește complet timpul durerii care a precedat-o.

3. În acest text imaginea venirii „ceasului” femeii se referă în același timp la „ceasul” lui Iisus, ceasul morții și învierii dar în același timp la ceasul ucenicilor care este un ceas de despărțire și de suferință.

Pornind de aici e necesar să gîndim :

— asupra întristării ucenicilor (vv. 19—22) și a modului cum va transforma acest „ceas” relațiile dintre ucenici și Iisus ;

— asupra bucuriei ucenicilor (v. 22) și a compara versetele 19 și 22 spre a reține importanța verbului „a vedea”.

4. Importanța acestei imagini a nașterii în Ioan ține de faptul că transformă textul în mai multe feluri. Absența lui Iisus se preface radical într-o prezență nevăzută a lui Iisus. Tot așa cum copilul nu este complet absent înaintea-nașterii ci prezent fără să fie văzut, tot astfel trebuie să înțelegem „absența” lui Iisus ca o prezență nevăzută. Precum copilul nevăzut devine văzut după naștere, la fel Iisus invizibil devine vizibil. O schimbare a cuvintelor textului însuși subliniază clar această ultimă transformare. Ceea ce se spune în legătură cu prezența văzută a copilului și cu prezența văzută a lui Iisus este pus pe primul plan : aceasta devine elementul cel dintîi al textului.

Astfel unul din lucrurile care caracterizează mai ales imaginea nașterii în acest text este că ea are trei niveluri de înțeles :

este o imagine a situației ucenicilor ;

este o referire la „ceasul lui Iisus” (moarte și înviere) ;

este o imagine de viață.

5. Imaginea nașterii e comună unor numeroase tradiții religioase. E suficient să ne gândim la hinduism, la budism sau la riturile de inițiere și de renaștere din alte religii. Aprofundarea acestora ne va da posibilitatea să aprofundăm încă mai mult această imagine cu adevărat universală.

Semne de întrebare.

1. Imaginea nașterii descrisă în Ioan 16, 19—22 ne poate ajuta să înțelegem sensul suferinței și întristării ?

2. Până la ce punct această imagine este ea un simbol al nădejzii ? Este oare cu putință să deslușești o nădejde când te afli în necaz, în suferință și în moarte ?

3. În ce fel trăind așteptarea nașterii, această experiență ne poate ajuta să concepem istoria într-altfel decât o simplă succesiune de evenimente ?

4. În ce fel această perspectivă dinamică a nașterii ne ajută să înțelegem modul nostru propriu de a mărturisi pe „Iisus Hristos, viața lumii” ?

5. Ce concluzii se pot trage din faptul că aceeași imagine a nașterii („ceasul femeii”) se aplică în același timp nașterii Domnului și apostolilor care erau întristați.

3. Casa pietrelor vii

Scriind creștinilor risipiți în imperiul roman, Sf. Apostol Petru a schițat imaginea unei case construite din pietre vii.

Pietre și case în Biblie. Înainte de a cerceta mai îndeaproape ce vrea să spună Petru atunci când vorbește de casa construită din pietre vii, va trebui să ne reamintim seria de imagini pe care le avea la dispoziție. Există anumite locuri biblice pe care le-a citat direct ; altele au contribuit doar la modelarea gândirii sale. Iată câteva din acestea :

a) pietrele : Isaia 28, 16 — prețioasa piatră din capul unghiului ; Psalmul 117, 22—23 — piatra pe care n-au băgat-o în seamă zidarii ; Romani 9, 32—33 — piatra poticnirii ; Marcu 12, 10—11 — lucrarea Domnului ; I Regi 2, 2 — nu este piatră asemenea Dumnezeuului nostru ; Matei 16, 15—19 — pe această piatră voi zidi ; Efeseni 2, 19—22 : Iisus, piatra de temelie ; Apocalipsa 2, 17 — o piatră albă cu un nume nou ; Ieșirea 19, 6 — împărăție preotească și neam sfânt ;

b) casele : Psalmul 126, 1 — de n-ar zidi Domnul ; Psalmul 83, 1 — cit de iubite sint locașurile tale ; Evrei 3, 2—6 — casa lui Dum-

nezeu sîntem noi; Luca 19, 45—46 — o peșteră de tilhari; Matei 7, 24—27 — constructorul înțelept și cel nechibzuit; I Corinteni 3, 9—15 — să nu punem altă temelie; Faptele Apostolilor 11—14 — mîntuirea întregii case; Faptele Apostolilor 7, 48—50 — locuiește în case; Psalmul 23, 6 — mă voi reîntoarce în casa Domnului.

Casa „pietrelor vii” a lui Petru. Textul: I Petru 2, 4—10.

„Apropiați-vă de El, piatra cea vie, de oameni într-adevăr ne-luată în seamă, dar la Dumnezeu aleasă și de preț. Și voi înșivă, ca pietre vii, să fiți zidiți casă duhovnicească, spre preoție sfîntă, ca să aduceți jertfe duhovnicești, plăcute lui Dumnezeu, prin Iisus Hristos. Pentru că scris este în Scriptură :

„Iată pun în Sion Piatra din capul unghiului, aleasă, de mare preț, și cel ce va crede în ea nu se va rușina.

„Pentru voi, care credeți, Piatra e de mare preț; pentru cei ce nu cred însă este: piatra pe care n-au băgat-o în seamă ziditorii; aceasta a ajuns să fie în capul unghiului și piatră de poticnire și stîncă de smînteală, de care se potîcnesc, fiindcă n-au dat ascultare cuvîntului, spre care au și fost puși.

„Iar voi sînteți semînție aleasă, preoție împărătească, neam sfînt, popor agonisit de Dumnezeu, ca să vestiți în lume bunătățile Celui ce v-a chemat din întuneric, la lumina Sa cea minunată, voi care odinioară nu erăți popor, iar acum sînteți poporul lui Dumnezeu; voi care odinioară n-aveați parte de milă, iar acum sînteți miluiți”.

Dacă am studiat diferitele imagini biblice, putem mai bine înțelege limbajul bogat în imagini folosit în prima epistolă a lui Petru. Citind textul cu atenție găsim unele indicații asupra felului de casă despre care e vorba și anume :

a) Prin cuvîntul „casă” se indică ce face Dumnezeu, ce a construit El folosind materiale umane. Deoarece locuința Sa nu este construită de mîna oamenilor, ea se dovedește a fi o realitate misterioasă care, deși nevăzută și veșnică, nu e mai puțin reală.

b) Piatra din capul unghiului care stă la fundamentul acestei case este Iisus Hristos. Pentru a ilustra construcția acestei case, va trebui să ne amintim istoria ei: piatra nebăgată în seamă (v. 7) ne amintește de răstignirea Sa, piatra de poticnire (v. 8) ne aduce aminte pînă la ce punct termenul de „cruce” pare a fi nebunie; piatra vie aleasă de Dumnezeu (v. 4) ne aduce aminte de înviere.

c) Cînd cei ce ascultă chemarea lui Iisus vin la El, ei vin la viață și devin pietre care vor putea fi folosite în construcție. Viața lor se împletește cu a Lui. Potrivit unei metafore apropiate, ei devin copii nou-născuți (2, 2), adevărate semne trimise de Dumnezeu (v. 9). Dintr-un anume punct de vedere, fiecare piatră este așezată pe piatra din capul unghiului împărtaşindu-i soliditatea și viața.

d) Construită cu astfel de pietre casa este simbolul unei comunități noi. Fiind legate și cimentate între ele prin mila lui Dumnezeu (v. 10), pietrele aparte devin ziduri sigure și puternice. Ceea ce face ca această construcție să devină o casă unică este viața împărțită, această viață care provine din piatra unghiulară.

e) Această comparație se referă la creștinii risipiți. Casa închipuie locul în care ei privesc viața și unde ei dau viața, sub forma unor „jertfe duhovnicești” (v. 5).

Ecoul apelului lui Petru. Pentru a chema pe creștinii risipiți să devină pietre vii și să se constituie ei înșiși în casă duhovnicească. Peste distanțe și timp această chemare ne este adresată și nouă. Pentru a ne da seama cum vom răspunde, ne putem pune în prealabil o serie de întrebări:

1. Dacă se face o paralelă între comparația lui Petru și aceea evocată de imaginea unei case, ce asemănări și ce diferențe vom descoperi? Ce aspect al imaginii evidențiază textul citat?

2. Dacă vorbim despre credincioșii care azi vin la Iisus ca niște pietre vii, la ce trebuie să gândim? Cum mai este azi o piatră din capul unghiului?

3. În ce fel punând în legătură versetul 5 cu versetele 9—10 comparația lui Petru ne ajută să înțelegem sensul și scopul edificării credincioșilor într-o „sfântă comunitate preotească”?

4. În ce măsură chemarea lui Petru completează pe aceea a lui Iisus (Matei 16, 24) care ne invită pe fiecare să ne luăm crucea?

5. În ce fel mai pot creștinii de astăzi să se considere risipiți? Se poate oare spune că ei construiesc o casă duhovnicească unică împlinind funcțiile menționate în textul nostru?

6. În grecește, „casă” se spune *oikos*. De la această rădăcină derivă cuvântul *Oikoumene*, „întreg pământul locuit”, ca și cuvântul *oikonomia* (legile și structurile care îngăduie înșilor să trăiască împreună) și, *oikologia* (înțelepciunea care menține și întreține habitatul pământesc). Problema e de a stabili care sînt relațiile între imaginea pietrelor vii propusă de Petru de-o parte și amenințările care apasă asupra casei noastre pămîntesti pe de altă parte, cu osebite în aceste trei domenii: forțele care se opun stilului de viață *ecumenic*; structurile de opresiune, mai ales *economice* care lasă mulți înși fără cămin; multiplele primejdii *ecologice*.

4. Piinea vieții

Imaginea pînii. Piinea este o imagine biblică ce în numeroase culturi corespunde efectiv la ceva, dar în altele nu evocă nimic. În oarecari părți ale lumii a fost numită „sustînătoarea vieții”, dar aiurea este necunoscută. Totuși trebuința de hrană este o realitate umană universală iar lipsa de alimente care provoacă foametea și

moartea la milioane de oameni este o tragedie care nu încetează să se întindă în lumea de azi, cum a fost cazul și în trecut. Piinea este evident unul din simbolurile creștine cele mai cunoscute din cauza folosirii ei în euharistie.

Unele exemple biblice ale acestei imagini. Istoria manei arată că în timpul străbaterii deșertului, Dumnezeu i-a dat lui Israel o hrană zilnică pentru a izbăvi poporul de moarte (Ieșire 16). O generație ulterioară a văzut în aceasta adevărul potrivit căruia „nu numai cu piine va trăi omul, ci cu tot cuvântul care iese din gura lui Dumnezeu” (Deuteronomul 8, 3; Matei 4, 4).

Profetul se folosește de piine ca de o imagine pentru tot ce Dumnezeu, în mila Sa, oferă celor care caută zadarnic satisfacerea nevoilor vieții (Isaia 55, 1—3). Amos spune că, pentru a-Și pedepsi poporul, Dumnezeu răspîndi foamea, foamea de cuvîntul lui Dumnezeu (Amos 8, 11).

În Isaia 58, 6—9 Domnul spune că adevăratul post constă în a împărți piinea proprie cu cel flămînd, a dezlega legăturile nedreptății.

Isus și-a învățat ucenicii că ei trebuie să ceară lui Dumnezeu în rugăciune piinea de toate zilele. Dumnezeu fiind Tatăl, nu trebuie să ne neliniștim din cauza hranei sau a îmbrăcămînții căci El hrănește chiar păsările cerului și îmbracă chiar crinii cîmpului (Matei 6, 25—34).

Pe drumul spre Emaus ucenicii au recunoscut pe Domnul înviat pentru că ochii lor s-au deschis cînd a frînt piinea (Luca 24, 13—35).

Piinea vieții. Text: Marcu 8, 1—9.

„În zilele acelea, fiind iarăși mulțime multă și neavînd ce să mănînce, Iisus, chemînd la Sine pe ucenici, le-a zis: Milă îmi este de mulțime, că sînt trei zile de cînd așteaptă lingă Mine și n-au ce să mănînce. Și de-i voi slobozi flămînzi la casa lor, se vor istovi pe drum, că unii dintre ei au venit de departe. Și ucenicii Lui l-au răspuns: De unde va putea cineva să-i sature pe aceștia cu piine, aici în pustie? El însă i-a întreat: Cîte pîini aveți? Răspuns-au Lui: Șapte. Și a poruncit mulțimii să șadă jos pe pămînt. Și, luînd cele șapte pîini a mulțumit, a frînt și a dat ucenicilor Săi, ca să le pună înainte. Și le-au pus mulțimii înainte. Și aveau și pușini peștișori. Și binecuvîntîndu-i, a zis să-i pună și pe aceștia înaintea lor. Și au mîncat și s-au săturat și au luat șapte coșuri cu rămășițe de fărîmituri. Iar cei ce au mîncat erau ca la patru mii...”.

Această întîmplare este relatată în evangheliile de șase ori (de cîte două ori la Matei și Marcu, cîte o dată la Luca și Ioan). Citînd-o va trebui să ținem cont de următoarele elemente:

a) Simplul fapt că evangheliile relatează întîmplarea de șase ori demonstrează marea importanță pe care i-a acordat-o comunitatea primară.

b) Această importanță nu se întemeiază pe faptul că avem de-a face cu o „minune“, ci cu „înmulțirea“ piinilor.

c) Interesant este că împărțindu-se piinile și peștișorii existenți, și unele și alții au ajuns la toată lumea. Dacă a avut loc această împărțire lucrul se datorează lui Iisus care s-a găsit în mijlocul ucenicilor și credincioșilor. Încă de la începutul misiunii Sale, Iisus a respins ideea producerii hranei fără împărțire, considerând aceasta ca un mod de a ispiți pe Dumnezeu... (Matei 4, 11).

Pentru a înțelege mai bine imaginea piinii despre care se vorbește în textul evanghelic, e bine să nu uităm câteva lucruri:

1. Textul subliniază că locul era *pusti* și aceasta nu atât pentru a accentua gravitatea situației mulțimii infometate cât pentru a evoca episodul biblic al „pustiei“ din Ieșirea, 16.

2. Această relatare ne prezintă un tablou al *compasiunii efective* a lui Iisus față de nevoile semenilor Săi în opoziție cu nedumirea neputincioasă a ucenicilor. Într-o altă relatare Iisus își exprimă compasiunea față de mulțimea care era „*asemena unor oi fără păstor*“ (Marcu 6, 34).

3. Iisus poruncește mulțimii să se așeze pe iarbă, mulțumește lui Dumnezeu, frânge piinea: totul corespunde unei mese iudaice, dar ne amintește în plus cina euharistică (Marcu 14, 22—25).

4. „*Ei au mâncat și s-au săturat*“ (v. 8): aceasta ne amintește de Elisei care a săturat o sută de persoane (IV Regi 4, 42—44). Darurile lui Dumnezeu sînt pentru toți și din belșug. Aici n-avem de-a face cu o bogăție irosită ci cu ceva ce se găsește deajuns și satisface nevoile, oferit de Dumnezeu credincioșilor.

5. După Marcu, ucenicii n-au sesizat înțelesul profund al evenimentului (vv. 14—21). Pentru a ne da seama de starea lor de spirit, va trebui să vedem și ce se spune în versetele următoare 27 și 28.

6. În evanghelia sa, Ioan pune în legătură înmulțirea piinilor cu următoarele cuvinte ale lui Iisus: „*Eu sînt piinea vieții*“ (Ioan 6, 35—51). Cei care mănîcă piinea dată de Iisus vor trăi de-a pururea. Iisus oferă această piine a vieții care este propriul Său trup. Rezonanța euharistică este foarte clară. În euharistie noi participăm la viața lui Hristos care s-a dat pentru alții. Noi împărțim viața noastră unii cu alții și cu lumea.

Piinea vieții în lumea de astăzi.

1. „Cincizeci la sută din cheltuielile militare ce se fac în lume într-un an ar fi suficiente pentru a plăti întreg echipamentul agricol necesar țărilor sărace avînd un deficit alimentar spre a-și mări producția alimentară și a se apropia de un nivel mulțumitor pînă în anul 1990“. Ce concluzii practice vor trage creștinii din această tristă realitate?

2. Oficierea sfintei euharistii așa cum e descrisă în I Corinteni 11, 17—33 și Iacob 2, 15—16 determină ea anumite obligații pentru creștini și pentru comunitățile creștine?

3. Dat fiind că în lume există zone întinse bîntuite de foamete, cum se va manifesta atitudinea noastră față de creștinii care trăiesc aici?

5. Comoara vieții

Imaginea comorii. La prima vedere s-ar părea că n-am avea de-a face cu o imagine prea potrivită cu viața lui Hristos. Pentru mulți „comoara” evocă interesul particular, egoismul, nevoia de a poseda, aviditatea, care toate reprezintă atitudini potrivnice mesajului evanghelic. Dar „comoara” este o imagine biblică destul de frecventă și, studiind textele care o utilizează, s-ar putea să descoperim vocația creștinilor sub unghiuri noi. În orice caz e nevoie să gîndim la toate sensurile pe care le îmbracă imaginea comorii

— comoara e ceva foarte valoros;

— comoara e ceva pe care o persoană colecționează, adună, păstrează și poate chiar tezaurizează;

— comoara poate fi ceva de care o persoană se simte foarte legată, independent de valoarea pe care acest obiect o are pentru alții;

— comoara poate face obiectul unei cercetări (comoară ascunsă sau îngropată);

— comoara este adesea ceva care oferă siguranța zilei de mâine.

Comoara poate fi de multe feluri; depinde de cei care și-o fac, păstrează sau păzesc; depinde apoi de fiecare cum o întrebuințează.

Comoara în Biblie. În destule texte biblice cuvîntul „comoară” se referă evident la posesiuni pămîntești abundente. Așa bunăoară textele I Paralipomena (Cronici) 29, 3—9; Ecclesiastul 2, 8—11 și Matei 2, 9—11 vorbesc despre „comori pămîntești”.

În general însă cînd Biblia vorbește de comoară se pare că vrea să ne facă a înțelege două lucruri: 1. noi nu ne legăm de ceea ce ar trebui și 2. noi ne legăm de lucruri într-un mod greșit. Cu alte cuvinte, Biblia ne propune un *nou criteriu de bogăție* și de asemenea un nou fel de apreciere a lucrului de care ne simțim legați. Bogatul nebun și bogatul cu vază sînt două persoane pe care le întîlnim în Evanghelia după Luca, a căror întîmplări ne pot ajuta să înțelegem imaginea biblică a comorii așa cum o folosește Iisus.

1. *Bogatul lipsit de minte.* Parabola bogatului nebun așa cum ne-o descrie Luca 12, 16—20 trebuie pusă în legătură cu învățătura lui Iisus asupra bunurilor pămîntești menționată în versetele anterioare și posterioare (15 și 21). Destule alte locuri scripturistice conțin referințe asemănătoare:

Pildele lui Solomon 2, 1—8 — atașarea de înțelepciune și de poruncile lui Dumnezeu (a se reține relația stabilită aici între dreptate, echitate și corectitudine);

Matei 6, 19—21 : acolo unde îți este comoara, acolo îți va fi inima;

Matei 13, 44 : împărăția cerurilor este asemenea unei comori, ascunsă și descoperită;

Faptele Apostolilor : aur și argint nu am, dar ceea ce am, aceea îți dau;

Evrei 11, 24—26 : umilirea lui Hristos este o bogăție mai mare decât comorile Egiptului;

Apocalipsa 18, 11—19 : ultimul ceas al acelor care și-au pus nădejdea în bogățiile pămîntești.

2. *Bogatul cu vază*. Din relatarea lui Luca 18, 18—23 rezultă clar că bogăția pămîntească este un serios obstacol pentru a intra în împărăția lui Dumnezeu (vv. 24—25). Dar în versetul 22 Iisus nu se mulțumește să spună că trebuie să ne părăsim bogățiile în favoarea „comorii care este în ceruri”. Aici, ca și în Matei 19, 21 și Marcu 10, 21 făgăduința unei comori în ceruri este urmată de chemarea : „Vino și-Mi urmează”. Pe drumul care duce la crucea cei care răspund la această chemare a lui Iisus și îi devin ucenici nu dobîndesc o „comoară spirituală” ca un fel de asigurare pentru veșnicie. Viața creștină nu constă doar din a face ca bogățiile spirituale să treacă înaintea bogățiilor pămîntești, ci a trece de la respectarea formală a Legii — adică de la principiul să nu faci nici un rău aproapelui, la o atitudine pozitivă de împărțire, inclusiv de împărțire a bunurilor materiale, spre a ajuta pe ceilalți să trăiască. Această cerință „imposibilă” devine posibilă pentru cine trăiește din harul lui Dumnezeu (cf. Luca 18, 27 și 19, 1—10, II Corinteni 8, 1—5). Să reținem bucuria lui Zahau și a bisericilor din Macedonia, opusă întristării bogatului cu vază. Bucurie legată de realizarea „valorilor” noi ale „Împărăției lui Dumnezeu”.

Comoara din vase de lut. Textul : II Corinteni 4, 7—12.

„Și avem comoara aceasta (spirituală) în vase de lut, ca să se învedereze că puterea covârșitoare este a lui Dumnezeu și nu de la noi. În toate pătîmînd necaz, dar nefiind striviți; lipsiți fiind, dar nu deznădăjduiți; prigonîți fiind, dar nu părăsiți, doborîți, dar nu nimiciți, purtînd totdeauna în trup omorîrea lui Iisus, pentru ca și viața lui Iisus să se arate în trupul nostru. Căci pururea noi cei vii sîntem dați spre moarte pentru Iisus, ca și viața lui Iisus să se arate în trupul nostru cel muritor, astfel că în noi lucrează moartea, iar în voi viața”.

În perspectiva evocată ceva mai înainte, să cercetăm acum felul cum Sf. Apostol Pavel a recurs de-o manieră foarte vie la această imagine a comorii cînd a scris creștinilor din Corint. Aici el se re-

feră la două niveluri de înțeles: un nou criteriu care să permită a determina ceea ce are valoare și un nou fel de a aprecia lucrul de care noi sintem legați. Iar imaginea pe care o folosește Pavel este aceea a comorii (ceea ce noi prețuim sau adunăm) conținută în vase de lut (slabe, puțin sigure, obișnuite). Acest contrast ne este amintit de Plîngerile lui Ieremia 4, 2 unde profetul regretă că deodată cu căderea lui Iuda, pietrele prețioase ale Sionului „cîntărite cu aur fin”, au ajuns să fie socotite simple ulcioare de pămînt.

Versetul 7: *comoara aceasta* noi o păstrăm în vase de lut. Care este deci această „comoară”? Pavel vorbește adesea despre mărire, despre strălucire (3, 7—4, 6). La 3, 18 el descrie ce vom deveni după ce vom vedea mărirea lui Dumnezeu. Atare limbaj care îl face pe Pavel să vorbească despre comoară, ar putea să ne îndemne la triumfalism, la excesul de încredere și la automulțumire. Cu alte cuvinte, deși corespunde primului criteriu amintit (atașarea de ceea ce are valoare adevărată), te poți lega de această comoară într-un fel greșit. De aceea Pavel vorbește despre „vase de lut”. Aceasta „ca să se învedereze — precum zice — că puterea covîrșitoare este a lui Dumnezeu și nu de la noi”. Dacă stabilim o legătură între comoară și putere, precum fac mulți inși pentru comorile pămîntești, trebuie să ne reamintim că adevărata putere aparține lui Dumnezeu.

Versetele 8—9: referindu-se la viață și la moarte, Pavel ne arată apoi înțelesul și întreaga importanță a „comorii din vasele de pămînt”. Nu numai vulnerabilitatea noastră este limitată („dobiști dar nu nimiciți”...), ci există și o cauză pozitivă. Aceia care urmează lui Iisus poartă în trupul lor moartea lui Iisus (urmîndu-L pînă la cruce), *pentru ca* viața lui Iisus să se arate altora. „Astfel în noi lucrează moartea, iar în voi viața”. Nu e vorba de a disprețui existența trupească, căci această viață pămîntească poate și trebuie să devină receptacolul mării lui Dumnezeu, ci urmarea lui Iisus însemnează a învăța că „comoara care este în ceruri” nu este ceva care se posedă și de care să te agăți.

Trebuie reținute aceste două elemente atunci cînd Noul Testament vorbește despre comoară. A lua în considerare exclusiv comoara spirituală însemnează să riști a uita dura lecție cu privire la bogăție pe care Iisus i-a dat-o bogatului, o lecție ce nu poate fi „spiritualizată”. Ce ne-a învățat Pavel cu privire la „comoara din vase de lut” ne aduce aminte că „comoara spirituală” echivalează cu viața dăruită a lui Iisus Hristos și că a noastră, îmbogățită prin harul Său, este chemată la rîndu-i să fie o viață dăruită „pentru alții”.

Unele întrebări. 1. „Cunoașterea mării lui Dumnezeu care strălucește peste chipul lui Iisus” amintită de Sf. Apostol Pavel constituie o comoară cuprinsă în vas de lut. Ce însemnează ea pentru noi creștinii?

2. „Puterea covîrșitoare” (transcendentă) aparține lui Dumnezeu și nu nouă.... Înseamnă aceasta că Biserica este neputincioasă în a in-

fluența viața noastră? Cum ar răspunde Pavel la această întrebare?

3. Pe de altă parte Bisericile n-au fost lipsite de asemenea posibilitate datorită bogăției lor culturale și materiale. Ce am avea de spus legat de aceasta?

6. Cununa vieții

Semne ale cinstirii și ale victoriei. În toate timpurile și în toate locurile, s-a recurs la unele obiecte sau acte simbolice pentru a cinsti pe oaspeți, personalitățile marcante ori pe cei care au obținut o victorie. Între semnele folosite amintim cununile și ghirlandele.

Cununile în Biblie. Împărțirea de ghirlande și așezările de cununi pe cap erau odinioară obișnuite în Orientul Mijlociu și în lumea greco-romană, deși Vechiul Testament face rar aluzie la ele. Regii (II Regi 1, 10 și VI Regi 11, 12) și marii preoți (Ieșirea 29, 6—7) purtau o coroană sau o mitră, dar Biblia insistă mereu asupra faptului că Dumnezeu este acela care alege, unge sau încoronează (Psalmul 2). În schimb se găsește mai des o întrebuintare figurativă a coroanei; Domnul însuși va fi „coroana strălucitoare, cununa și poadoaba restului poporului” care i-a rămas credincios (Isaia 28, 5). Vocația omului este prezentată ca aceea a unui „pus peste lucrul, minilor Domnului” fapt pentru care Creatorul „l-a încununat cu mărire și cu cinste” (Psalmul 8, 5).

În Noul Testament avem în primul rând „cununa de spini” așezată pe capul lui Iisus înainte de a fi răstignit (Marcu 15, 16—20). Paradoxal, un act care s-a voit de batjocură, a devenit recunoașterea faptului că Iisus este rege (Ioan 19, 1—5), că tronul Său este crucea (Ioan 19, 19—22) și că adevărata omenitate a lui Iisus a apărut în persoana Sa răstignită și înviată (Evrei 2, 5—9 și Psalmul 8, 4—6).

În epistolele apostolice cununa apare mai degrabă ca o comparație luată din arena unde se desfășurau întrecerile sportive. Ca un atlet care și-a disciplinat trupul și a alergat avînd un singur țel și din toate puterile, Sf. Apostol Pavel și-a închinat întreaga viață slujirii lui Dumnezeu (I Corinteni 9, 24—27; Galateni 2, 2; Filipeni 2, 16; 3, 12—14). Bisericile care sînt angajate și ele în slujirea lui Dumnezeu sînt deja „bucuria și cununa” apostolilor (Filipeni 4, 1; I Tesaloniceni 2, 19). Totuși adevărata cunună a dreptății, vieții și mării, cununa de lauri atribuită atletului, aceea care nu va pieri și nu se va vesteji, nu se va da decît la sfîrșitul întrecerii, în ultima zi, în ziua socotelilor (II Timotei 4, 6—8; Iacob 1, 12; I Petru 5, 4).

Imaginea cununei e des folosită în Apocalipsă, aici însă ca simbol al autorității (4, 4—10; 12, 1; 14, 14), ca răsplată dată luptătorului (6, 2; 9, 7) sau atletului învingător (2, 10; 3, 11). Deja Sf. Apostol Pavel a făcut o legătură între cunună și prețul mărturisirii, iar Apocalipsa a dezvoltat-o mai mult.

„Vă voi da cununa vieții”. Textul: Apocalipsa 2, 8—11.

„Iar îngerului Bisericii din Smirna, scrie-i: Acestea zice Cel dintii și Cel de pe urmă, Cel care a murit și a înviat: Știu necazul tău și sărăcia ta, (tu însă ești bogat) și hula din partea celor ce se zic pe sine iudei și nu sînt.... Nu vă temeți de cele ce aveți să pătiți-miți... căci veți fi ispitiți și veți avea necaz zece zile. Fiți credincioși pînă la moarte și vă voi da cununa vieții. Cine are urechi să audă ceea ce Duhul zice Bisericilor: Cel ce biruiește nu va fi vătămat de moartea cea de a doua”.

Cel care vorbește prin gura profetului Ioan, exilat în insula Patmos, nu este altul decît Hristos răstignit și înviat. Bisericii din Smirna se prezintă ca „Cel dintii și Cel de pe urmă, Cel care a murit și a înviat” (Apocalipsa 2, 8; vezi 1, 17—18). „Îngerul” despre care e vorba aici este fără îndoială un mesager, sau episcopul comunității creștine din acest oraș ori poate pentru unii păzitorul ceresc al creștinilor care trăiesc aici.

Textul descrie situația micului grup al creștinilor din Smirna și tot ceea ce opune stilul lor de viață celui din acest bogat oraș care tindea să ajungă primul în întreaga Asie. Portul său foarte activ îi aducea bogăție. Frumoasele temple și palate construite pe colină i-au binemeritat acesteia „cununa Smirnei”. În arenele sale atleții luptau să obțină cununa de lauri a învingătorului și întregul oraș a dobîndit titlul de „Smirna credincioasă” pentru că lupta cu împărații romani contra vrăjmașilor. Aproximativ în epoca cînd Ioan transmite mesajul său, Smirna bătea o monetă cu chipul lui Domițian (81—96), atunci împărat, înfățișat ca tată al zeilor.

Creștinii n-au participat prea mult — pe cît se pare — la viața zilnică a acestui oraș înfloritor. Dimpotrivă au încercat să-și marcheze identitatea în interiorul numeroasei colonii iudaice din Smirna (Apocalipsa 2, 9; 3, 9). E ceea ce le-a atras potrivnicia mai ales a credincioșilor care au părăsit dreapta închinare adoptînd zei străini. Cele „zece zile” însemnează o scurtă perioadă de pus în legătură cu Daniel 1, 12—14 și Facerea 24, 55. În alte pasaje ale Apocalipsei se face de asemenea pomenire despre „moartea a doua” (20, 6—14; 21, 8), ca și în unele parafraze iudaice ale Vechiului Testament. Este vorba despre condamnarea la osînda veșnică, în opoziție cu viața veșnică.

Pentru aprofundarea textului. 1. Ar fi important de precizat cine vorbește prin gura lui Ioan, deoarece se va constata că e aceeași persoană din viziunea primului capitol (vv. 17—18).

N-ar fi lipsit de interes apoi dacă s-ar explicita relația dintre Hristos înviat și creștinii din Smirna, pornind de la felul cum sînt descriși acești creștini (vv. 8—9).

2. Încercarea anunțată și chemarea la credincioșie: există oare o relație posibilă între soarta Bisericii Smirnei și ceea ce se spune

despre Hristos? Ce s-a cerut locuitorilor Smirnei (vv. 10—11)? În totul apoi, ce consecințe decurg de aici pentru creștinii de astăzi?

3. Coroana sau cununa vieții despre care vorbește Apocalipsa reprezintă un fel de recompensă. Rămîne de văzut cum făgăduința din v. 11 se bazează pe lucrarea împlinită de Hristos, explicitată la începutul scrisorii (v. 8).

„Cununile vieții” astăzi. În fiecare din cele șapte scrisori pe care le conține Apocalipsa, Ioan adresează un mesaj cîte unei Biserici locale aflată într-o situație particulară. Și totuși fiecare se termină cu aceeași frază: „Cine are urechi să audă ceea ce Duhul zice Bisericilor”. Această tranziție, repetată de șapte ori, de la singular la plural, este importantă din punct de vedere ecumenic. Ceea ce Hristos răstignit și înviat spune Bisericii este de importanță capitală pentru fiecare dintre Biserici și pentru toate la un loc, pentru cele de la sfîrșitul primului secol ca și pentru Bisericile de astăzi.

1. Care este mesajul pe care Biserica Smirnei de odinioară, mărturisitorii ei în frunte cu episcopul Policarp, îl transmit Bisericilor de astăzi?

2. În ritualul Bisericii Ortodoxe se face și astăzi o anumită „încununare” la serviciile botezului și nunții (scil. cununiei). Ce legătură se poate face între „cununa” folosită cu acest prilej și „cununa vieții” din Biblie?

7. Apa vieții

Imaginea apei. Apa este una din substanțele cele mai răspîndite. Ea este esențială supraviețuirii și este indispensabilă creșterii plantelor. Ea slujește ca sălaș unor multiple forme ale vieții marine. În istorie și potrivit experienței ființelor umane ea comportă trei potențialități dominante care au o influență decisivă asupra vieții noastre:

— apa *dă viață* în măsura în care este consumată, slujește creșterii, păstrează și hrănește;

— apa *curăță*, ea ne purifică trupul, comunitatea, hrana;

— apa *amenință* viața noastră atunci cînd este inundație, furtună, torent și atunci cînd este poluată.

Oriunde am trăi pe această planetă pămînt, noi sintem în contact zilnic cu apa și depindem de ea.

Imaginile apei în Biblie. Numeroase relatări biblice fac referință la apă, desigur pentru că ea avea o importanță de prim ordin pentru locuitorii Țării Sfinte bîntuită de secetă și căldură. Din respectivele relatări se desprind dimensiunile deja amintite:

— apa *dă viață*, hrănește, favorizează creșterea;

— apa *curăță*, purifică;

— apa amenință.

Ar mai putea fi luate în considerare și pasajele următoare :

Facerea 2, 5 ; 10 ; ploaia, fluviile pentru irigarea pământului ;

Facerea 6, 5—9, 17 : potopul ;

Ieșirea 14 : izbăvirea lui Israel datorită trecerii mării Roșii (cf. Corinteni 10, 1—4) ;

Ieșirea 17, 5—6 : stinca din care a ieșit apa (I Corinteni 10, 1—4) ;

Psalmul 1, 3 : ca un pom sădit lângă izvoare ;

Psalmul 22, 2 : apele odihnei ;

Isaia 49, 10 ; 58, 11 : făgăduința făcută de Domnul credincioșilor ;

Ioil 4, 18 : în toate piraiele lui Iuda, apele vor curge ;

Zaharia 14, 8 : ape vii vor izvorî din Ierusalim ;

Marcu 1, 9—13 : botezul lui Iisus ;

Ioan 2, 1—11 : apa schimbată în vin ;

Ioan 3, 5 : a se naște din apă și din Duh (Facere 1, 2) ;

Ioan 7, 37—39 : dacă cuiva îi este sete ;

Efesenii 5, 26 : Biserica curățită cu baia apei prin Cuvînt.

Rîul de apă vie. Text : Apocalipsa 22, 1—5.

„Mi-a arătat, apoi, rîul și apa vieții, limpede cum e cleștarul și care izvorăște din tronul lui Dumnezeu și al Mielului. Și în mijlocul pieții din cetate, de o parte și de alta a rîului crește pomul vieții, făcînd rod de douăsprezece ori pe an, în fiecare lună dîndu-și rodul ; și frunzele pomului sînt spre tămăduirea neamurilor. Nici un blestem nu va mai fi. Și tronul lui Dumnezeu și al Mielului va fi într-însa și slujitorii Lui îi vor sluji Lui. Și vor vedea fața Lui și numele Lui va fi pe frunzele lor. Și noapte nu va mai fi ; și nu au trebuință de lumina lămpii sau de lumina soarelui, pentru că Domnul Dumnezeu le va fi lor lumină și vor împărăti în vecii vecilor”.

Acest pasaj al Apocalipsei face parte din descrierea noului Ierusalim, oraș a cărei splendoare strălucește în ochii lui Ioan la sfîrșitul viziunilor sale, atunci cînd a dispărut lumea veche.

Acest oraș, semnul unei lumi noi, sălașul lui Dumnezeu în mijlocul oamenilor, coboară din cer în toată strălucirea sa.

În mijlocul acestui oraș desăvîrșit, iluminat de mărirea lui Dumnezeu și ale cărui 12 porți sînt totdeauna deschise pentru a intra toate popoarele, se găsește o piață de aur curat.

Un rîu de apă vie izvorăște din tronul lui Dumnezeu și din miel și străbate orașul ; pomul vieții își scaldă rădăcinile în acest rîu și dă rod îmbelșugat.

1. Elementele constitutive ale viziunii din acest pasaj sînt următoarele :

— rîul de apă vie : strălucirea sa, faptul că izvorăște, originea sa din tronul lui Dumnezeu și din miel (mielul pre-

figurează pe Hristos cum rezultă din Apocalipsa 5, 5—6, 9—12), brațele râului care înconjură piața;

— pomul vieții : purtător de hrană, ale cărui frunze slujesc la tămăduirea (pacea ?) popoarelor.

Această imagine a apei care izvorăște ca un riu din Templul din Ierusalim se găsește și în viziunea lui Iezechiel (47, 1—2). Descrierea grădinii poate evoca pe aceea descrisă în Facerea (2, 8—17). Nu se amintește pomul vieții decât în aceste două cărți (Facerea 3, 24 și Apocalipsa 2, 7 și 22, 14).

Imaginile apei vieții și pomul vieții se unesc pentru a afirma că prezența lui Dumnezeu și a mielului reprezintă viața oferită într-o abundență care nu poate seca. Aceasta ne amintește „apa vie” despre care e vorba în întâlnirea dintre Iisus și samarineancă (Ioan 4, 7—26). Femeia venise să ia apă pentru trebuințele ei casnice. Domnul îi vorbește despre o apă vie din care izvorăște viața veșnică.

2. După ce a descris lucrarea lui Dumnezeu și a mielului care este Iisus Hristos, această viață dată prin apa vie, viziunea evocă felul în care „slujitorii” se situează în raport cu Dumnezeu :

— ei li aduc cinstire ;

— ei li văd fața.

Orice distanță între Dumnezeu și oameni a dispărut : ei văd pe Dumnezeu „față către față” și recunosc mielul ca pe Domnul lor. „Numele lor pe frunte” indică semnul apartenenței lor la Hristos, prin opoziție la cei care aparțin Fiarei (Apocalipsa 13, 16).

Dispariția oricărei nopți și prezența luminii lui Dumnezeu care înlocuiește lumina soarelui și torțele arată că lumea este complet reînnoită.

Tronul este în mijlocul orașului pentru că Hristos a obținut victoria asupra tuturor vrăjmașilor umanității și pentru că acum oferă credincioșilor această vîrstă nouă : împreună cu El „vor împărăți în vecii vecilor” (Apocalipsa 22, 5).

Întrebări pentru astăzi

1. Care este înțelesul acestui text pentru noi care sîntem cu-prinși de rutina vieții zilnice ? Cum putem noi în viața de acum „să bem din riul apei vieții” și să mîncăm din rodul pomului vieții ?

2. În acest text al Apocalipsei apa, adică Hristos, însuși hră-nește și tămăduiește întreaga făptură. Însemnează aceasta că ame-nințărilor contra păcii nu trebuie să le opunem decât apa care dă viață, care vindecă ? Imaginea „riului de apă vie” izvorînd din miel ar putea însemna că mielul rănit, sacrificat, își dă viața pentru pa-cea lumii. Cum sună acest mesaj în epoca noastră marcată de atî-tea amenințări la adresa păcii ?

INDRUMĂRI CU PRIVIRE LA CĂSĂTORIA TINERILOR TEOLOGI

În viața oricui sint anumite momente de mare însemnătate: este însemnată ziua nașterii, de asemenea ziua căsătoriei și desigur și ziua morții. Fiecare din aceste zile marchează o etapă nouă în cursul vieții unui om. Dacă evenimentele nașterii și al morții depind mai puțin de om, nu decide și nu răspunde de ele, în schimb evenimentul căsătoriei este un eveniment care depinde în cea mai mare măsură de el.

De acest eveniment atirună în mare măsură viitorul individului, precum și tot comportamentul și rezultatul activității lui sociale. Pe bună dreptate s-a numit căsătoria *cel mai greu examen în viață*, examenul care aduce cu sine cele mai hotăritoare urmări. Căsătoria este actul care întemeiază familia, celula cea dintii și cea mai însemnată a vieții. În actul căsătoriei omul are rolul *decisiv*. De el depinde alegerea partenerului de viață, el își trasează drumul cel nou al vieții și de el depinde în mare măsură cum va fi acest drum.

Pregătirea pentru căsătorie este un factor necesar pentru orice tinăr și cu atât mai virtos pentru un tinăr care se pregătește să devină preot.

În mod normal orice lucru pe care îl face un om cere un timp de gândire, un timp de pregătire pentru ca să-l ducă la bun sfârșit. O căsătorie făcută la „întâmplare” este cea mai mare greșală; este un act de neseriozitate, de lipsă de răspundere. De va zice cineva: „m-am căsătorit numai fiindcă m-am săturat de singurătate sau m-am săturat de gura părinților care mă alungau din casă”, înseamnă că acela nu are nici un resort spiritual, că el nu este bun de nimic în societate, fiindcă îi place o viață lipsită de griji, o viață parazitară.

Văzînd prea multe căsătorii nereușite, unii tineri au o adevărată teamă de căsătorie. Ei nu au conștiința că reușita unei căsătorii depinde în primul rînd de ei înșiși. Nimeni nu te poate face fericit, dacă tu însuși nu cauți fericirea și nu te străduiești să ți-o faci.

De multe ori se aude și vorba în care căsătoria este pusă în aceeași balanță cu o „loterie particulară”. Desigur, în căsătorie ca și

În viață sînt mulți factori imprevizibili, pot apărea surprize sau „necunoscute”. Din bătrîni se spune că „nu poți cunoaște pe cineva pînă nu mănînci un sac de sare cu el”. Aceasta înseamnă că surprizele pot apărea oricînd. Dar, omul e dator să înlătore și să rezolve lucrurile neprevăzute și necunoscute vieții. În aceasta stă demnitatea și puterea lui în lume. El nu le lasă toate la voia întîmplării. Este o ființă educabilă și capabilă să educe pe alții. În familie armonia și buna înțelegere trebuie să aibă un drum ascendent. Iubirea adevărată se verifică în încercări, în vreme de necazuri, de boală, de insuccese, precum se lămurește fierul în foc. Doi soți își dau seama cît de mult se iubesc, cît de mult își aparțin unul altuia în astfel de încercări ale vieții. De aceea la temelia căsătoriei trebuie să stea, în primul rînd iubirea, iubirea curată, dezinteresată, factorul sufletesc. Numai despre ea se pot spune cuvinte ca acelea care le-a spus Sfîntul Apostol Pavel: „Dragostea îndelung rabdă; dragostea este binevoitoare; dragostea nu pizmuieste, nu se laudă, nu se trufește. Dragostea nu se poartă cu necuviință, nu caută ale sale, nu se aprinde de mînie, nu gîndește răul. Nu se bucură de nedreptate, ci se bucură de adevăr. Toate le suferă, toate le crede, toate le nădăjduiește, toate le rabdă. Dragostea nu cade niciodată” (I Corinteni 13, 4—8). Dragostea este magnetul care adună cele două firi deosebite ale soților și face din ele un tot trainic. Tocmai aici vine rolul pe care îl are timpul prevăzut pentru pregătire ca să înlătore obstacolele, să netezească drumul și să afirme puterea iubirii sufletești, a consensului spiritual, care „pe toate le biruie”.

Tînărul teolog știe că legile bisericești cer preotului „să fie bărbat al unei singure femei” că pentru el divorțul nu este îngăduit și atrage după sine pînă și pierderea preoției, de aceea el trebuie să reflecteze adînc cu cine pleacă în viață. El nu se poate însoți cu o tînără cu care s-a întîlnit la o petrecere și pe simplul cuvînt că „ne-am plăcut unul cu altul”. El trebuie să cunoască scopul căsătoriei, importanța ei în viață. Focul este bun și atrăgător, dar nu te poți juca cu el. Din mintea lui trebuie să dispară ideea că familia este un „cuib de fericire”, un cuib de dulcегării, un loc fără nici o răspundere și fără nici un angajament. Căsătoria și familia sînt realități mult mai profunde, mult mai importante, de aceea trebuiesc privite și trăite cu multă seriozitate. În cele ce urmează încercăm să arătăm care este scopul căsătoriei.

Căsătoria are un întreit scop :

1. împlinirea reciprocă și întrajutorarea soților,
2. nașterea, creșterea și educarea copiilor,
3. înfrînarea și disciplinarea poftelor trupesti.

Vom stărui, în puține cuvinte, asupra însemnătății fiecăruia din aceste scopuri și aspecte ale căsătoriei.

1. Omul este o ființă socială. El nu poate trăi singur pe pămînt. Dumnezeu însuși a spus la creație: „Nu este bine să fie omul sin-

gur. Să-i facem ajutor potrivit pentru el" (Facerea 2, 18). Prin căsătorie omul singur își găsește un aliat, un „alter ego". Cei doi soți devin unul altuia complementul necesar și indispensabil. Prin căsătorie și în familie omul înțelege că împlinirea vieții se poate face numai cînd oamenii sînt unii cu alții, cînd trăiesc unii pentru alții. Societatea nu este o îngrămădire de boabe de nisip, așezate la întimplare una lîngă alta pe marginea mării. Prin căsătorie se naște o unitate în dualitate. Persoanele nu se desființează ci devin una alteia izvor de bucurie și fericire în viață. Cu toate că sînt două cugete, două simțiri și două voințe sînt chemate să cugete la fel, să se bucure împreună și să poarte împreună greutățile vieții¹.

Între membrii unei familii, întemeiată prin căsătorie, ia ființă un fel de perihoreză, întîlnire și împărtășire a unuia cu celălalt, prin care se descoperă și se împlinește misiunea și rolul fiecăruia în familie și societate.

În viața familiei se întîmplă un lucru minunat: din doi indivizi se naște o unitate nouă care este sinteza elementelor componente. Putem vorbi despre aceasta mai ales în viziunea creștină a căsătoriei și a familiei. Desigur gîndind la această unitate în care se întîlnesc cele deosebite ale firii omenești, a scris Apostolul Pavel cuvintele: „Nu mai este iudeu, nici elin; nu mai este nici rob, nici liber; nu mai este parte bărbătească și parte femeiască, pentru că voi toți sînteți una în Hristos Iisus" (Galateni 3, 28). Firile nu s-au desființat, ele au rămas aceleași cu însușirile lor psiho-fizice, dar au dat naștere unei comunități noi prin care se împlinesc și se desăvîrșesc, în vederea împlinirii scopului sădit în firea lor. Familia devine în creștinism o sinteză, iar misiunea ei o simfonie. Prin lăina nunții se adaugă voinței hotărîte și brațului puternic al soțului, inima caldă și plină de duioșie a soției. Acestea nu se anulează ci se completează una pe alta. Deși deosebiți din punct de vedere biologic, formează o unitate spirituală, tocmai prin faptul că însușirile deosebite se atrag, se caută spre a se împlini și ajuta reciproc.

Tinerii care se pregătesc pentru preoție este bine să știe că între căsnicie și prietenie este o mare deosebire. Ele nu se pot confunda. Aici este necesar să se atragă atenția tinerilor preoți deoarece de cele mai multe ori căsniciile se destramă din cauza așa-ziselor prietenii, a prieteniiilor rele. Prieteniiile „neserioase" aduc după ele tulburarea liniștei și a armoniei în familie, sau chiar destrămarea ei. E dureros să constăți că „prietenia" atît de binefăcătoare și lăudată de Părinții Bisericii, ajunge în zilele noastre să fie cel mai adesea prilej de ispită, prilej de ceartă și neînțelegere în familie. Din păcate cele mai multe prietenii pe care le contractează preoții tineri se încheie cu rezultate nefavorabile și dăunătoare vieții de familie

¹ Mai pe larg despre aceasta în cartea noastră *Hristos în familie*. Cuvîntări pentru întărirea vieții familiare, Brașov, 1945, 45 pp.

și prilej de anulare a activității religios-morale a preotului în parohie.

Unitatea vieții familiare este condiția principală — sine-qua-non — a unei pastorații rodnice. În aceasta credincioșii nu trebuie să aibă vreo indoială sau bănuială. Dacă soțului îi revine rolul de apărător al familiei în fața săgeților ce se îndreaptă asupra ei din afară, soția are misiunea de a fi vestala căminului. Ea păstrează focul sacru al iubirii și devotamentului pentru cămin. Ea este „inima familiei“.

Este greșit îndrumat un tânăr atunci când i se spune că el este „stăpînul“ familiei, că el are dreptul să poruncească și să conducă după propria lui voie. Aceasta este o concepție perimată și învechită. Ea nu poate dăinui. Nimeni nu i-a dat dreptul de autocrat. Iubirea soțului trebuie să îmbrace o ținută de „cavalier“, să fie mereu atent și grijuliu cu membrii familiei, chiar după 25 ani de căsătorie.

Deosebiriile dintre bărbat și femeie nu sînt factori de respingere ci centre de atracție. Soțul, orice funcție ar avea și, cu atît mai virtuos preotul, care cunoaște și propovăduiește egalitatea și respectul demnității omenești, se va feri să se laude cu „cultura“, cu „inteligenta“ sau cu titlurile academice pe care le are ca să o pună în inferioritate pe soție, chiar în fața propriilor lor copii.

În zilele noastre o asemenea atitudine este anacronică, după cum de la ivirea creștinismului a fost anticreștină.

Este timpul ca preotul să înlăture, el mai întîi, vechile mentalități matrimoniale, socotind că femeia este bună numai să nască prunci. Cu atît mai rușinoasă și nedemnă este atitudinea soțului care-și dojenește sau insultă soția în public. Din păcate asemenea atitudini se întîlnesc chiar în familiile de la care nu te aștepti.

Din cuvintele Sfintei Scripturi în care se vorbește despre crearea primilor oameni rezultă că femeia a fost creată egală cu bărbatul ca să-i fie „într-ajutor“. Crearea Evei din coasta lui Adam, deci nici din cap, nici din picioare, e un indiciu că ea este egală cu bărbatul. Nu-i nici superioară, dar nici inferioară bărbatului. Este drept că Sfîntul Apostol Pavel vorbind în Epistola către efeseni de legătura dintre bărbat și femeie spune că „femeia să se teamă de bărbat“. Mulți interpretînd acest text ad litteram și necunoscînd semnificația cuvîntului să se „teamă“, au tras concluzia că femeia este inferioară bărbatului și că bărbatul este un stăpîn al femeii. Aceasta era în epoca sclavagistă. Chiar dacă Sf. Pavel folosește acest cuvînt, în creștinism cuvîntul a primit un cu totul alt înțeles, decît în păgînism. În creștinism „temerea“ nu este o expresie pentru frică și supunere necondiționată, ci arată mai degrabă o atitudine de respect, de prețuire pe care femeia o dă bărbatului. Așa citim că „frica de Dumnezeu e începutul înțelepciunii“ (Psalmul 110, 10), adică e începutul unui sentiment care apropie și nu depărtează pe un om de altul, ci îl așează sub ocrotirea lui.

Acolo unde soții formează o simbioză perfectă, unde ei își împlinesc reciproc obligațiile familiale, acolo este armonie și soția nu este „servitoare” ci mina dreaptă a familiei și jumătatea de inimă care pulsează uneori cu mai multă energie, dăruire și jertfă decât bărbatul ei.

Pentru a ajunge să împlinească o asemenea misiune se cere din partea celor doi soți o pregătire serioasă, o concepție superioară despre rostul vieții și o înțelegere cuprinzătoare a rolului pe care îl are familia în societate.

„Acolo unde candela iubirii reciproce stă mereu aprinsă, ea constituie cel mai prețios apărător al unității familiei”. Acolo ispitele din afară, bucuriile ametoitoare sau durerile de care nu e lipsită familia, nu pot nici întina, nici dărîma altarul familiei. Acolo fidelitatea față de cămin este ca o ramură cu roade bogate, hrănite din dragostea curată a soților. Aici trebuie să facem o remarcă. Sînt puține cuvinte în vocabular care au avut o interpretare mai felurită, mai diferită și mai ambiguă decât cuvîntul iubire. Ea a cunoscut o întrebuintare pentru a exprima de la cea mai jos manifestare a instinctului pînă la cea mai înaltă expresie a iubirii ca virtute care unește pe Dumnezeu cu oamenii. „Dumnezeu însuși este iubire”. Din păcate acest măreț sentiment al iubirii a fost mereu tăvălit, disconsiderat și batjocorit.

Iubirea despre care vorbim că este temelia familiei este o iubire care înalță de la pămînt la cer. Soții creștini pot să fie credincioși unul față de altul și să-și păstreze iubirea curată cu atît mai bine cu cît au această legătură de credință și iubire cu Dumnezeu.

Fidelitatea și iubirea dintre soții creștini sînt ca o busolă care le arată drumul cel mai sigur pe valurile vieții și le ajută să ajungă la țelul pe care l-au dorit atunci cînd au plecat unul cu altul pe drumul vieții.

Nimicurile copilărești și micile greșeli, care uneori au distrus căsnicii, trebuie acceptate așa cum sînt în realitate și înlăturate cu multă înțelegere și putere de iertare.

Viața de familie, ca dealtfel întreaga viață nu este ceva geometric, fără greșeli, fără abateri, dar acestea trebuiesc înțelese și rezolvate la lumina unei iubiri care „toate le rabdă” și care nu se lasă biruită de rău, ci biruiește răul cu binele.

Tu cine ești cel ce acuzi? Nu ai greșit niciodată? De ce vezi paiul din ochiul soției sau al copiilor și nu vezi birna din ochiul tău? Ești oare mai bun, tu cel ce condamni, decât aceia pe care cu orice prilej îi condamni pentru micile lor greșeli?

O adevărată iubire poate trece cu vederea, poate dizolva chiar și greșeli mai mari, abateri de la legea fidelității, mai ales cînd a-

cestea au fost săvârșite fără voință și în cazuri excepționale, căci a ierta este mai plăcut lui Dumnezeu decât a distruge. S-au văzut familii peste care s-au abătut furtuni mari care amenințau corabia vieții lor comune, dar care au putut fi salvate dacă unul sau celălalt a avut puterea morală a iertării și a ridicării reciproce din prăpastie. Un preot care propovăduiește mereu iertarea, care are menirea să împace pe oameni, în atît de diferite situații, trebuie să dea el mai întîi pildă de iertare în propria lui familie.

„A răspunde răului cu rău este un lucru dobitocesc, a răspunde binelui cu rău este un lucru diavolesc, a răspunde binelui cu bine este un lucru omenesc, iar a răspunde răului cu bine, a ierta pe cel ce ți-a greșit, și a te ruga pentru cel ce te blestemă este un lucru creștinesc” (Nicolae Velimirovici).

Cu ce sînt eu de vină că am ajuns în situația aceasta? mi s-a plîns un preot, ajuns într-un asemenea necaz. Stînd mai mult de vorbă cu el s-a convins în cele din urmă că și el este de vină de situația familiei, dacă nu altceva cel puțin cu aceea că nu a încercat în nici un fel să îndrepte îndepărtarea partenerei din viață. A lăsat-o singură în valurile vieții, s-a îndepărtat el de ea și astfel s-a destrămat familia, spre nenorocirea amîndurora.

2. Al doilea scop al căsătoriei este nașterea, creșterea și educarea copiilor. Aici ar fi foarte multe de spus și s-au scris cărți întregi despre importanța acestei probleme. Noi am vrea doar să amintim că în timpul pregătirii pentru căsătorie, în conversațiile pe care le au tinerii, sînt dator să se preocupe de această problemă, să o discute și să ajungă la o concepție comună. Tînărului teolog nu-i poate rămîne străină problema. Îndată după hirotonire va fi numit de către credincioși „părinte”. El capătă în mod spiritual demnitatea de părinte, cu toată responsabilitatea ce decurge din ea. De aceea trebuie să se gîndească serios, să stea de vorbă cu soția sa asupra acestei probleme, asupra acestei misiuni. Familia nu este un cuib de desfătări mondene, de satisfacerea unor impulsuri senzuale, ea are o menire mai înaltă. În ea se împlinește porunca lui Dumnezeu: „Creșteți și vă înmulțiți și umpleți pămîntul și-l stăpîniți” (Facerea 1, 28). Ea este izvor de viață. Sensul unei căsătorii se împlinește prin procreare, care este un act de completare și prelungire a vieții. Este examenul de dăruire pentru alții. O școală de altruism și jertfă. Copiii sînt o binecuvîntare (Facerea 9, 1) un dar de la Dumnezeu (Psalmul 127, 3). Copilul înseamnă devenirea soților într-o singură unitate, iubirea familială în lărg. Abia prin copii familia devine o celulă vie a societății. Copilul este magnetul care adună gîndurile, simțirea și voința soților într-un centru. De la venirea copilului în cămin soții nu se mai gîndesc numai la ei, la comoditate, la distracții, la plimbare, la pierderea timpului în glume și în îndeletniciri inutile. Acum au ce face și au pentru cine lucra și

trăi în viață. Acum viața familiei a căpătat un sens, o lumină, o fericire, responsabilitate în fața istoriei².

Tinerii care pășesc spre căsătorie se cuvine să cunoască toate aceste preocupări și aspecte ale vieții de familie. Tot ceea ce văd frumos în viață, demn de urmat în viața părinților, în societate să le adune și să le transplanteze în noua lor viață. Ei trebuie să aibă un ideal și un model concret de comportare în familie.

3. Amintim acum și de al treilea scop al căsătoriei: înfrinerea și disciplinarea poftelor trupesti. Sfântul Ioan Gură de Aur spune că sînt mai multe și mai mari valurile ispitelor care trec prin inima unui om, decît valurile mării. Tot el amintește că de multe ori familia este un „azil”, în care omul se vindecă de multe boale.

Este cunoscut faptul că prin căderea în păcat s-a alterat armonia între trup și suflet. „Om nenorocit ce sînt” exclamă Sfântul Apostol Pavel. „Cine mă va izbăvi de trupul morții acesteia? Căci nu fac binele pe care îl voiesc ci răul pe care nu voiesc pe acela îl săvîșesc” (Romani 7, 12 și 24).

El socotește familia ca o pavăză și călăuză a poftelor trupului, zicînd: „Ca pază împotriva desfrînării, fiecare bărbat să aibă femeia lui și fiecare femeie să aibă bărbatul ei” (I Corințeni 7, 2).

„Căsătoria oferă, după învățătura creștină, cadrul normal în care se împlinește atât dragostea trupească, cît și cea spirituală, dintre bărbat și femeie”.

Canoanele Bisericii Ortodoxe îngăduie preotului să se căsătorească. Ele au o adîncă înțelepciune și înțelegere realistă a vieții pentru că prin căsătorie preotul este apărat de ispita puternică a senzualității. Intemeind o familie el este scutit de a duce o viață dublă, de autoînșelare și de fariseism în fața credincioșilor³.

Iisus Hristos a ridicat căsătoria la rangul de taină, adică mijloc și chip în care, prin harul lui Dumnezeu, sentimentul fragil și trecător al iubirii trupesti se transfigurează și devine o virtute nemuritoare, capabilă să unească pe cei doi tineri, dăruindu-le capacitatea de a se dăruii unul pentru altul pînă la moarte.

După cum în ordinea naturală a lucrurilor există principiul vaselor comunicante, după care conținutul de substanță dintr-un vas se comunică în egală măsură celui alt, tot așa în viața spirituală a familiei conținutul ei, bucuriile, durerile și năzuințele unuia se comunică și celui alt și astfel viața lor devine „un suflet și un trup”, mai plenară, mai vrednică și mai ușor de trăit.

Sfântul Apostol Pavel aseamănă legătura dintre soț și soție, cu legătura dintre Iisus Hristos și Biserică. Precum Hristos s-a dăruit pe Sine pentru totdeauna Bisericii Sale și tot asemenea precum Bi-

² V. Coman, o. c., p. 35.

³ Preot Victor N. Popescu, *Sufletul preotului în luptă cu ispitele*, București, 1943, p. 125.

serica e pentru totdeauna unită cu Hristos, tot așa și bărbatul cu femeia devin prin căsătorie uniți, indisolubil, unul cu altul pentru toată viața.

Prin participarea la unitatea Hristos-Biserică, căsătoria nu mai poate fi desfăcută decât prin moartea fizică sau morală.

Legătura iubirii dintre soți, prin Taina nunții, izvorăște din harul Aceluia care este izvorul iubirii și ordinii morale. Așadar prin Taina Nunții soții se unesc nu numai întreolaltă, ci se unesc prin har și cu Dumnezeu care binecuvîntează legămîntul iubirii lor.

Minunea săvîrșită de Iisus Hristos la nunta din Cana Galilei are pe lîngă semnificația prefacerii apei în vin, ca să ajute pe miri și să-i scape de rușine înaintea oamenilor și sensul de transfigurare a erosului în agapi. Apa și vinul sînt elementele care saturează trupul omenească, ca sentiment biologic și ca virtute spirituală sînt necesare vieții în familie. În Sfînta Taină a Nunții iubirea capătă, prin har, putere spirituală care unește pe cei doi miri pentru toată viața. Ea trece din concret spre abstract, de la realitate la ideal. După învățătura creștină căsătoria nu este un simplu contract, pe care îl pot denunța părțile oricînd și oricum. Ea are caracterul unui legămînt sfînt din care decurge unitatea și indisolubilitatea ei. „Fii credincios pînă la moarte și îți voi da cununa vieții” a spus Iisus (Apocalipsa 2, 10).

După cununie cei doi soți se consideră unul altuia darul lui Dumnezeu. Ei sînt fericiți cînd își pot spune unul altuia: „Tu ești darul pe care mi l-a dat Dumnezeu”. Iubirea dintre ei nu se rezumă la vorbe mîngietoare, ci se verifică și se cimentează prin fapte de dăruire și întrajutorare. Bucuria cea mai mare a unui soț este atunci cînd poate face mulțumit pe soțul sau soția sa.

Spre deosebire de Biserica Romano-Catolică unde preoții sînt celibatari, în Biserica Ortodoxă și celelalte confesiuni preoții și diaconii sînt căsătoriți. În Sfînta Scriptură și Sfînta Tradiție sînt multe mărturii în acest sens. La început și episcopii au fost căsătoriți. Din motive bine întemeiate din veacul al IV-lea episcopii au fost aleși dintre monahi, fiind socotiți ca urmași direct ai apostolilor, ca să-și poată consacra întreagă activitatea Bisericii.

Sfîntul Apostol Pavel dă ucenicului său Timotei, în această privință următorul sfat: „Episcopul să fie bărbat al unei singure femei și să fie bun chivernisitor în casa lui, avînd copii ascultători, în toată buna cuviință”. Diaconii, de asemenea, trebuie să fie „bărbați ai unei femei, să-și chivernisească bine casele și copiii lor, iar femeile să fie și ele cuviincioase, neclevetitoare, cumpătate, credincioase întru toate” (I Timotei 3, 4), căci „cîmstită este nunta și patul nespurcat” (Evrei 13, 4).

Nu este aici cazul să analizăm dacă este mai bine să fie preotul căsătorit sau celibatar. Experiența vieții și istoria Bisericii au arătat

că familia preotului este un auxiliar prețios în pastorație. Căminul familial al preotului este o cetate a împlinirilor conjugale, o pavăză împotriva multor ispite, un mijloc de înțelegere și îndrumare a credincioșilor în cele mai felurite împrejurări ale vieții. Prin căsătorie, preotul este ca unul dintre credincioși, iar prin hirotonie el devine un „ales” și „trimis” părinte sufletească.

Preotul căsătorit înțelege mai ușor bucuriile și necazurile credincioșilor. Între „Biserica cea mare”, în care preotul apare în ipostaza de rugător și mijlocilor al credincioșilor către Dumnezeu și între „biserica mică”, familia, în care el este împlinitor al voii lui Dumnezeu și model de viață creștină și umană, nu sînt bariere de netrecut și nu se anulează una pe alta. Familia preotului este prima treaptă de pe care el poate apărea înaintea credincioșilor ca „frate” și ca „părinte”. Ei doresc ca preotul să locuiască în casă proprie și dacă se poate în casa parohială, nu în aceeași casă cu un oarecare credincios. Casa parohială are și ea un caracter deosebit. A fost sfințită cînd s-a zidit, are cruce pe ea și e de dorit și viața familiei preotului să fie mai deosebită, mai aleasă.

„Familia preotului este în miniatură o parohie”, este cadrul cel dintîi în care el își exercită autoritatea de părinte, este cel dintîi teren de muncă misionară. Principal este ca el să păstreze un echilibru între grija pentru familia lui cea mică și familia cea mare duhovnicească, parohia.

Cunoscînd însemnătatea căsătoriei și urmările ce pot decurge din ea în viața familiei și a societății, în cazul nostru al activității preotului în parohie, putem concluda că pregătirea pentru căsătorie este un fapt necesar și indisolubil, spre a nu ajunge la urmări negative atît pentru viitoarea familie a preotului cît și pentru activitatea lui în parohie.

Este de datorită tuturor factorilor răspunzători pentru bunul mers al societății și Bisericii să-și aducă contribuția lor la zidirea templului familiei, la punerea pietrei fundamentale a societății.

Cea dintîi datorie pentru pregătire îi revine — cum e și firesc — tînărului care pornește pe acest drum. Omeneste vorbind cheia fericirii în cămin depinde în primul rînd de el. Să nu aștepte să-l facă fericit altcineva. Căsătoria este și un act de maturitate, de chibzuință cu care trebuie să se înarmeze.

Pregătirea nu trebuie să înceapă numai cînd se află în pragul căsătoriei, ci de îndată ce a pornit să se facă preot. El trebuie să culeagă din familia părinților, din școală și din societate toate acele exemple de purtare bună pe care să le așeze la temelia vieții lui familiale. Zestrea spirituală pe care o poate avea de la părinți, credința lor în Dumnezeu, evlavia, buna-cuviință, omenia, cîntea, dorul de muncă, le va duce pe toate acestea în noul său cămin. Iar dacă se întîmplă să înfilnească elemente negative, să încerce eliminarea lor și să se depărteze de ele.

Vine apoi vremea școlii. Aici trebuie să continue cu educația lui religios-morală, să-și formeze un ideal superior de viață, să-și păstreze viața curată. În școala teologică el are atâtea prilejuri de a-și îmbogăți mintea cu adevărurile credinței și moralei creștine și de a-și înnobila simțirea. În cărțile pe care le studiază găsește atâtea exemple de formare și de pregătire pentru pasul căsătoriei. În Sfânta Scriptură, în Sfânta Tradiție află atâtea exemple de părinți devotați, de mame jertfelnice, de familii creștine din care s-au născut eroii morali ai creștinătății, sfinții Bisericii. Citirea zilnică a Sfintei Scripturi, rugăciunea, meditația, lectura... pot influența viața lui, pot stăpîni ispita simțurilor, pot înfrîna și sublimiza patimile.

Un mare rol în pregătirea tinerilor pentru căsătorie îl au părinții lor. Prin pilda vieții lor familiale ei pot forma conștiința tinărului și-l pot îndruma să aleagă calea cea mai bună. Este bine însă să lase libertatea tinărului de a decide el singur cu privire la alegerea tovarășei de viață. Ei pot să dea sfaturi și îndrumări, să-l îndemne pe drumul cel corect, dar decizia aparține lui. Nu de puține ori părinții vreau să facă din căsătoria copiilor un fel de „aranjament”, îndemnați de motive care nu sînt indicate pentru căsătoria copiilor. În asemenea cazuri căsătoria apare ca un contract pur omenesc motivat de opțiuni materiale. Într-un asemenea caz iubirea care trebuie să stea la temelie a căsătoriei este ucisă din fașe.

Un mare sprijin în îndrumarea tinerilor pentru căsătorie îl poate da preotul duhovnicesc. El îi poate pregăti cu tact, cu înțelepciune și cu dragoste, putînd contribui la formarea celui „numitor comun” al celor doi tineri care se căsătoresc.

Credem că este necesară mai multă colaborare între toți factorii care răspund de formarea noilor generații de preoți.

Nu se poate trece cu vederea îndrumarea și pilda pe care sînt chemați să o dea învățăceilor lor profesorii de teologie. Fiecare profesor trebuie să se simtă responsabil de această datorie și să ia asupra lui creșterea și îndrumarea tinerilor pe un drum sănătos, ținînd seama de realitățile în care trăiesc, dar urmînd îndeaproape idealul desăvîrșirii morale spre care se cuvine să tindă un tînăr care se pregătește pentru misiunea preotească. Problema nu este ușoară, este complexă, dar cu atît mai mult, ea trebuie să devină o preocupare permanentă, bazată pe studii de psihologie, educație morală, fără să lipsească exercițiile duhovnicești, rugăciunea și împărtășirea cu sfințele taine care trebuiesc săvîrșite cu multă atenție și evlavie, cu mult spirit de răspundere.

Din cele arătate pînă acum reiese cu claritate datoria tuturor factorilor de a contribui la pregătirea tinerilor teologi pentru căsătorie. Acesta este un imperativ al zilelor noastre.

De asemenea trebuiesc refăcute bazele și motivele pe care se încheie o căsătorie între doi tineri. Trebuie refăcută baza principală

pe care se întemeiază familia: iubirea sinceră, iubirea curată, iubirea jertfelnică.

Sfântul Ioan Gură-de-Aur pune în gura unui tânăr următoarele cuvinte către aleasa lui: „Nu te-am ales și nu am venit să te chem cu mine în viață la întâmplare și nici pentru bogăție, ci pentru virtutea sufletului tău, pe care o iubesc mai mult decât aurul, deoarece o fată tânără, pricepută și liberă, care se îngrijește de evlavie, prețuiește tot atît de mult cît toată lumea. Pentru aceasta m-am îndrăgostit de tine și te iubesc și te pun mai presus de sufletul meu. Eu dintre toate am ales dragostea ta și nimic nu-i atît de greu și de supărăcios decît să mă cert vreodată cu tine. Chiar dacă ar trebui să pierd totul, chiar dacă aș ajunge cel mai sărac dintre oameni, chiar dacă aș suferi cele mai grele primejdii, chiar dacă aș pătimi orîșice, mie toate îmi vor fi cu puțință de suferit și ușoare atît timp cît noi doi ne vom înțelege unul cu altul” (Sfaturi către miri).

Toate acestea arată că dragostea „toate le rabdă, toate le poate și niciodată nu cade”.

† V A S I L E
Episcopul Oradiei

VIZITE ALE P. F. PATRIARH IUSTIN IN STRĂINĂTATE

La invitația Domnului Episcop dr. Tibor Bartha, președintele Sinodului general al Bisericii reformate din Ungaria, o delegație a Bisericii Ortodoxe Române condusă de Prea Fericitul Patriarh Iustin, a efectuat între 18—21 octombrie 1982 o vizită oficială Bisericii Reformate din Ungaria.

Din delegația Bisericii noastre au mai făcut parte: I. P. S. Mitropolit Teoctist al Moldovei și Sucevei, I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, P. C. Pr. Traian Pilcă, secretarul protopopiatului din Saftu Mare (în calitate de translator) și P. C. Arhid. Laurențiu Movileanu, de la catedrala patriarhală.

În ziua următoare sosirii, oaspeții români au vizitat sediul Sinodului general al Bisericii reformate, unde a avut loc întâlnirea cu membrii Prezidiului Consiliului sinodal, cu alte personalități ale vieții bisericești precum și cadre didactice din învățământul teologic superior. Cu acest prilej episcopul dr. Tibor Bartha a făcut o succintă prezentare a Sinodului general, a membrilor acestuia și a activității pe care o desfășoară în sinul Bisericii reformate din Ungaria.

Răspunzînd, Prea Fericitul Patriarh Iustin a dat ample informații cu privire la situația Bisericii Ortodoxe Române în trecut și în prezent, la bunele relații existente între cultele religioase, din România, precum și cu privire la activitatea depusă în slujba păcii de clerul și credincioșii Bisericii noastre. Referindu-se la vizita pe care o efectuează în Ungaria, Prea Fericirea Sa a arătat că această manifestă dorința comună de adîncire a legăturilor bune care s-au stabilit între cele două Biserici și popoare de-a lungul timpului, determinarea de a sădi în sufletul credincioșilor celor două Biserici apropierea, prietenia și dragostea frățească.

După aceasta, I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului a prezentat o dare de seamă asupra celei de-a V-a Conferință „Karlový Vary” care și-a desfășurat lucrările între 5—8 octombrie a. c., la Princeton — S. U. A., la care I. P. S. Sa a participat în calitate de delegat al Bisericii Române.

În continuare, Episcopul Dr. Kurti László, vicepreședintele Alianței Naționale a Bisericii Reformate, a făcut o scurtă informare privind activitatea Bisericii protestante din Ungaria în lupta pentru pace.

A urmat o vizită la Oficiul pentru problemele religioase unde Prea Fericitul Patriarh Iustin s-a întreținut cu Domnul dr. Miklós Imre secretar de stat și președinte al Oficiului, cu privire la relațiile dintre stat și Biserică.

În după-amiaza aceleiași zile, s-a plecat la Debrețin, unde s-a vizitat sediul Episcopiei reformate și Colegiul reformat. Aici a avut loc, într-un cadru festiv, întâlnirea cu profesorii și studenții, cu pastorii participanți la dialogul reformat-ortodox local, precum și cu reprezentanții ai clericilor și credincioșilor ortodocși români din Ungaria.

P. C. Părinte Teodor Misaroș, conducătorul Vicariatului ortodox român din Ungaria, a prezentat pe scurt situația Vicariatului și a evidențiat bunele relații existente între credincioșii români și conlocuitorii lor,

Prea Fericitul Patriarh Iustin a răspuns printr-o amplă cuvîntare, mulțumind mai întîi pentru primirea frățească, atenția deosebită și dragostea sinceră cu care membrii delegației Bisericii Ortodoxe Române au fost înconjurați încă de la venirea în Ungaria. Referindu-se la dialogul teologic dintre Biserica Ortodoxă și Biserica reformată, Prea Fericirea Sa a arătat că discuțiile teologice purtate „nu au ancorat în domeniul abstract, teoretic, ci s-au orientat spre latura concretă, practică a lucrurilor, urmînd legarea teologiei de viață”.

Prea Fericitul Patriarh Iustin s-a referit apoi la discuțiile purtate anul trecut la București cu membrii delegației Bisericii reformate din Ungaria, condusă de Domnul Episcop dr. Tibor Bartha, cu privire la dezvoltarea contactelor teologice în sensul unei mai strînse colaborări ecumenice între cele două Biserici.

În încheiere, Prea Fericirea Sa și-a arătat satisfacția pentru existența unui climat de conviețuire frățească a cultelor religioase din Ungaria, în care climat își desfășoară activitatea și preoții și credincioșii ortodocși români din această țară.

Apoi la Consiliul Județean Debrețin a avut loc întîlnirea cu autoritățile locale de stat, cu care Prea Fericitul Patriarh Iustin s-a întîlnit cu privire la bunele raporturi româno-ungare.

Reîntorcîndu-se la Budapesta delegația Bisericii Ortodoxe Române a vizitat Colegiul Raday — Academia de Teologie reformată de sub conducerea episcopului dr. Károly Tóth care întîmpinînd oaspeții a făcut aprecieri elogioase referitoare la Biserica Ortodoxă Română și relațiile sale ecumenice.

În cuvîntul său, de răspuns, Prea Fericitul Patriarh Iustin a evidențiat caracterul special al acestei vizite, pe care o consideră nu numai de prietenie ci și de angajare. Ea începe o activitate nouă, de adîncire a relațiilor dintre cele două Biserici și națiuni vecine. În cuvîntul său, Prea Fericirea Sa s-a adresat de asemenea studenților teologi de la acel colegiu.

A mai vorbit dr. Bucsay Mihály care a expus activitatea Bisericii reformate din Ungaria pe plan intern și extern, cum și istoricul colegiului respectiv. I-a răspuns I. P. S. Mitropolit Teoctist al Moldovei și Sucevei care a prezentat situația învățămîntului teologic din Biserica Ortodoxă Română, seminarial și universitar, precum și pe aceea de continuare a pregătirii clerului în cadrul conferințelor de orientare și a cursurilor de îndrumare pastorală, post-universitar.

A luat apoi cuvîntul I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului care a prezentat pe scurt activitatea ecumenică din România, arătînd că cele 14 culte religioase din țara noastră se întîlnesc în diferite ocazii, iar la nivelul Institutelor teologice se organizează, în mod regulat, trei conferințe teologice interconfesionale unde se discută asupra unor teme de actualitate. I. P. S. Sa a subliniat apoi colaborarea fructuoasă dintre reprezentanții români și unguri, în cadrul organizațiilor creștine mondiale.

Cu programul de la Colegiul Răday și dineul de despărțire s-a încheiat vizita făcută Bisericii reformate din Ungaria de către delegația Bisericii Ortodoxe Române, eveniment de seamă în istoria bunelor relații pe care Biserica noastră le promovează cu toate Bisericile creștine, în spiritul înțelegerii și apropierii dintre acestea, precum și al adîncirii prieteniei dintre popoarele cărora ele aparțin.

La scurt timp după întoarcerea din Ungaria, dînd curs invitației Sanctității Sale Patriarhului Maxim al Bisericii Ortodoxe Bulgare, Prea Fericitul Patriarh Iustin a întreprins o nouă vizită în țara prietenă de la sudul Dunării, între 29 octombrie — 2 noiembrie 1982.

Delegația pe care a condus-o a fost formată din I. P. S. Mitropolit Teoctist al Moldovei și Sucevei, I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, P. S. Episcop Epifanie al Buzăului, P. C. Diacon Marcel Manole și P. C. Arhid. Laurențiu Movileanu de la catedrala patriarhală.

După sosirea la Sofia delegația Bisericii Ortodoxe Române a fost condusă la palatul sinodal unde Prea Fericitul Patriarh Iustin și însoțitorii au fost întîmpinați de preoții din Sofia, funcționarii Patriarhiei și un grup de credincioși reprezentanți ai comunității române din Sofia.

În continuare, s-a oficiat un Te-Deum după care Sanctitatea Sa Patriarhul Maxim a salutat pe Prea Fericitul Patriarh Iustin și pe ceilalți membri ai delegației Bisericii Ortodoxe Române.

Răspunzînd, Prea Fericitul Patriarh Iustin a arătat că prezența delegației Bisericii Ortodoxe Române la Sofia are menirea să înscrie o nouă pagină în cartea de aur a bunelor relații statornicite de-a lungul vremii între cele două Biserici surori.

"A doua zi, au avut loc la reședința patriarhală de la mănăstirea Dragaletî care se află la poalele muntelui Vitoša, discuții în ceea ce privește adîncimea și lărgirea relațiilor reciproce, precum și probleme de interes comun ca spre pildă pregătirea viitorului Sfînt și mare Sinod al Ortodoxiei, precum și apropiata a VI-a Adunare generală a Consiliului Ecumenic al Bisericilor de la Vancouver.

Duminică 31 octombrie cei doi Întîlțătători ai Bisericilor noastre înconjurați de ierarhi au săvîrșit sfînta liturghie în monumentală catedrală patriarhală Alexandru Nevski. La sfîrșit, Sanctitatea Sa Patriarhul Maxim a adresat cuvînte de înaltă prețuire față de Biserica Ortodoxă Română și Prea Fericitul Patriarh Iustin, precum și față de poporul român frate și vecin.

În cuvîntarea de răspuns Prea Fericitul Patriarh Iustin a subliniat că fructuoasele convorbiri cu ierarhii Bisericii Ortodoxe Bulgare vor contribui la împlinirea celor mai înalte deziderate propuse de cele două Biserici pentru promovarea și întărirea relațiilor dintre ele statornicite de veacuri și a insistat asupra datoriei creștinilor de a milita cu neobosită rîvnă pentru propășirea și statornicirea păcii, înțelegerii și colaborării în lumea întreagă.

După-amiază, a avut loc o vizită la Academia teologică „Sf. Climent de Ohrida”. Prea Fericitul Patriarh Iustin a fost întîmpinat cu un cuvînt de bun-venit de către rectorul Academiei, care a prezentat în linii mari activitatea teologică a acestui așezămînt. Din încredințarea Prea Fericitului Patriarh Iustin, Înălți Prea Sfîntii Mitropoliți Teoctist și Antonie au prezentat modul de organizare a învățămîntului nostru teologic seminarial și universitar, activitatea ce se desfășoară în școlile noastre teologice pe tărîm teologic, bisericesc și obștesc, precum și aportul teologilor români în întîlnirile internaționale ecumenice.

Luni, 1 noiembrie 1982, delegația Bisericii Ortodoxe Române, însoțită de Sanctitatea Sa Patriarhul Maxim și de toți membrii Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Bulgare a vizitat mănăstirea Rila. P. S. Episcop Gheorghe, starețul mănăstirii, a adresat Prea Fericitului Patriarh Iustin și ierarhilor români însoțitori cuvînte de aleasă stimă și înaltă prețuire.

Prea Fericitul Patriarh Iustin a împărtășit obștii monahale binecuvîntări și indemnuri în realizarea idealului de păstrare a tradițiilor și datinilor de trăire ortodoxă.

Seara Patriarhia Bulgară a oferit un dineu oficial în cinstea delegației Bisericii Ortodoxe Române, la care au luat parte personalități de seamă bisericești și obștești bulgare, precum și ambasadorul R. S. România la Sofia, însoțit de colaboratori. S-a toastat pentru prietenie, colaborarea fructuoasă și buna vecinătate dintre Bisericile Ortodoxe Română și Bulgară, dintre poporul român și poporul bulgar, pentru sănătatea conducătorilor R. S. România și R. P. Bulgaria, pentru apărarea păcii și securității între popoarele din Balcani, pentru statornicirea unei vieți pașnice pe planeta noastră.

În ziua de 2 noiembrie delegația Bisericii Ortodoxe Române a efectuat vizite la Ambasada R. S. România și la biserica parohială „Sf. Treime” din Sofia ce aparține comunității ortodoxe române, unde Prea Fericitul Patriarh Iustin s-a întreținut cu membrii acestei comunități.

În după-amieza de 2 noiembrie, Prea Fericitul Patriarh Iustin și membrii delegației au fost primiți de Dl. Mitko Grigorov — vicepreședintele Consiliului de Stat al R. P. Bulgaria, de față fiind și președintele Comitetului de stat pentru problemele religioase din R. P. Bulgaria, Dl. Liubomir Popov.

În cadrul acestei vizite s-au reliefat bunele relații existente în domeniile de activitate între popoul român și bulgar, precum și între cele două Biserici ortodoxe surori.

Vizita delegației Bisericii Ortodoxe Române, condusă de Prea Fericitul Patriarh Iustin, făcută Bisericii Ortodoxe Bulgare, a constituit o nouă și rodnică contribuție la lărgirea, întărirea și adâncirea relațiilor bune, existente, de apropiere și colaborare între cele două Biserici, precum și la menținerea și propășirea climatului de prietenie și colaborare dintre popoarele român și bulgar.

ALEGEREA ȘI ÎNTĂRIREA TITULARULUI ARHIEPISCOPIEI ORTODOXE ROMÂNE PENTRU EUROPA CENTRALĂ ȘI OCCIDENTALĂ

Cititorii revistei Mitropolia Banatului au avut prilejul să vadă ca în paginile privind comunitățile românești de peste hotare să găsească știrile cuvenite despre centrul eparhial din Paris care coordonează activitatea parohiilor noastre din Europa. În felul acesta s-a putut lua cunoștință că odată cu trecerea la cele veșnice a vrednicului de pomenire arhiepiscop Teofil Ionescu, treburile bisericești au fost aici rezolvate în continuare cu competență de către cei ce au ocupat încredințarea de episcop-vicar mai întâi Prea Sfințitul Lucian Florea Făgărașanul, iar apoi Prea Sfințitul Adrian Hrițcu Botoșăneanul, sub îndrumarea Patriarhiei Române.

Mărirea numărului parohiilor românești, concomitent cu a credincioșilor, respectiv a preoților din centrul și apusul european, totodată a exigențelor spirituale, au impus completarea scaunului vacant, suplinit în felul arătat, cu un titular destoinic a se achita de multiplele și însemnatele răspunderi ce-i revin. Astfel Sfințul Sinod în ședința din 16 noiembrie 1982, în baza aprecierii Sinodului Permanent, având în vedere experiența dobândită de actualul episcop-vicar și luând în considerare rodnicia deosebită a lucrării arhipăstorești a Prea Sfinției Sale, prin vot unanim l-a designat în vrednicia arhiepiscopală.

După alegere, Prea Fericitul Patriarh Iustin, odată cu anunțarea ridicării în treaptă a dat cuvenitele povești noului arhiepiscop, acesta răspunzând pe dată cu mulțumire pentru încrederea arătată și cu făgăduința de a continua lucrul început în calitatea deținută până acum și a sporii zestrea moștenită, toate acestea cu concursul preoților și credincioșilor români de peste hotare, ca și al factorilor de răspundere din țările în care viețuiesc în bună înțelegere.

Călăuzit de alesele urări ce i s-au exprimat, noul arhiepiscop a plecat spre reședința din Paris, cu certitudinea ajutorului neprecupțit al Bisericii mame și al Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin, totodată a faptului că întreaga lucrare pe tărâm bisericesc va continge la însuși prestigiul țării noastre.

La sediul Arhiepiscopiei din capitala Franței, au urmat apoi cele rinduite pentru preluarea noii misiuni.

A 2-A CONFERINȚĂ PANORTODOXĂ PRESINODALĂ

După o primă întrunire care a avut loc în urmă cu 6 ani, între 3—12 septembrie 1982 s-a ținut la Centrul ortodox al Patriarhiei ecumenice de la Chambésy — Elveția, a 2-a Conferință panortodoxă presinodală menită, așa cum îi arată numele, să pregătească Sfințul și Marele Sinod al Întregii Ortodoxii. Au fost reprezentate toate Bisericile Ortodoxe. Din partea Bisericii Ortodoxe Române a participat o delegație formată din I. P. S. Mitropolit Teoctist al Moldovei și Sucevei I. P. S. Mitropolit Nicolae al Banatului, P. S. Episcop Vasile Tirgovișteanul,

văcar patriarhal ca membri precum și P. C. Părinte prof. dr. Ion Bria și dl. prof. dr. Dan-Ilie Ciobotea în calitate de consilieri.

Servicii religioase au marcat începutul și sfârșitul lucrărilor prezidate de I. P. S. Mitropolit Meliton al Calcedonului din partea Patriarhiei ecumenice.

Pe ordinea de zi au figurat trei din cele 10 teme fixate pentru Sfântul și Marele Sinod și anume: 1. readaptarea prescripțiilor bisericești referitoare la post conform exigențelor epocii actuale, 2. impedimentele la căsătorie și 3. chestiunea calendarului cu referire specială la data sărbătoririi Paștilor. La aceasta s-a adăugat problema definirii normelor pentru hirotonia episcopilor aleși dintre călugării răsfoiri și nu numai dintre cei care au depus voturile monahale*.

Toate aceste patru teme au fost analizate în plen, în comisii și apoi din nou în plen. În legătură cu fiecare temă s-au adoptat decizii ce vor fi prezentate Sfântului și Marelui Sinod.

În ce privește impedimentele la căsătorie s-a hotărât:

1. să se admită consanginitatea în linie directă sau colaterală pînă în gradul al 5-lea (canonul 54 Trulan);

2. să se admită înrudirea prin alianță pînă în gradul al 5-lea inclusiv (canonul 54 Trulan);

3. să se admită înrudirea spirituală prin adopțiune sau botez pînă în gradul al 2-lea inclusiv;

4. căsătoria care n-a fost desfăcută și căsătoria a treia să fie considerate impedimente pentru o nouă căsătorie conform tradiției canonice ortodoxe care condamnă categoric bigamia și căsătoria a patra;

5. monahilor care au părăsit de bună voie sau din cauză de forță majoră identitatea lor monahală și care printr-o decizie bisericească au fost readuși la tărrea laică, să li se îngăduie a se căsători;

6. preoția în oricare din treptele ei să constituie, și de acum înainte, potrivit tradiției canonice în vigoare (canonul 3 Trulan), impediment la căsătorie;

7. să se admită căsătoriile mixte potrivit economiei, în cazuri precise și în motive pastorale particulare;

8. în aplicarea tradiției bisericești privind impedimentele la căsătorie, practica bisericească să țină seama și de prescripțiile legislației civile.

Referitor la prescripțiile bisericești privind postul, după lungi discuții s-a adoptat următoarea hotărîre:

„Deliberînd asupra acestei teme cu toată atenția și grija cuvenită,

— considerînd în același timp că pregătirea ei este încă insuficientă și că nu îngăduie Ortodoxiei să se exprime în unanimitate asupra acestui punct,

— spre a evita, o decizie pripită și în scopul de a oferi Bisericii Ortodoxe toate posibilitățile de a pregăti obștea credincioșilor cu respect față de continuitatea tradiției,

„a 2-a Conferință panortodoxă presinodală:

„1. invită Bisericele Ortodoxe locale să trimită Secretariatului pentru pregătirea Sfântului și Marelui Sinod remarcile lor asupra acestui subiect pe temeiul osarului deja constituit;

„2. trimite chestiunea spre reexaminare unei viitoare Conferințe panortodoxe presinodale, după ce va fi studiată în prealabil de Comisia interortodoxă egătitoare;

„3. se pronunță pentru ca practica care este în uz să rămână în vigoare pînă cînd Sfîntul și Marele Sinod va examina chestiunea pe temeiul propunerilor unei Conferințe panortodoxe presinodale însărcinată s-o studieze”.

În ce privește tema: „Chestiunea calendarului. Studiul chestiunii în raport cu decizia primului sinod ecumenic asupra Paștelii spre a căuta un mod de colaborare între Biserici pe această chestiune, ca și asupra chestiunii sărbătorii comune a Paștilor de către toți creștinii în aceeași duminică”, a 2-a Conferință panortodoxă presinodală:

„1. a ascultat și foarte apreciat explicațiile științifice asupra acestei teme ale specialiștilor în astronomie și a recunoscut că o determinare mai precisă a datei Paștilor — totdeauna prima duminică după luna plină urmînd echinocțiului de primăvară potrivit hotărîrii celui dintîi sinod ecumenic de la Niceea — ar putea, pe temeiul acestor precizări științifice, să contribuie la soluționarea problemei.

„2. Procedînd la o cercetare mai aprofundată a chestiunii, a căzut de acord asupra punctelor următoare de importanță capitală:

„a) că această chestiune în ansamblul ei, dincolo de precizia științifică, este o chestiune de conștiință eclezială a Ortodoxiei una și nedespărțită, a cărei unitate nu trebuie să fie în vreun fel zdruncinată,

„b) că e vorba aici, pentru Biserică, de o temă care necesită o evaluare responsabilă a sarcinilor sale pastorale și a nevoilor pastorale corespunzătoare ale credincioșilor, și

„c) că în situația actuală a vieții bisericești, obștea credincioșilor nu este pregătită, ori cel puțin, n-a fost suficient informată spre a face față și a accepta o schimbare în chestiunea determinării datei Paștilor.

„3. Pentru toate aceste motive este de părere că orice revizuire în scopul unei mai mari precizii în determinarea datei Paștilor, dată în care noi sărbătorim împreună de secole Paștile noastre — să fie amînată pentru o vreme mai potrivită potrivit voinței lui Dumnezeu.

„4. Consideră ca indispensabilă informarea cea mai sistematică cu putință a credincioșilor în sinul înființării Bisericii Ortodoxe locale pentru ca Ortodoxia să poată cu inima larg deschisă, să înainteze — cu activitate dar și în respect deplin față de spiritul și litera hotărîrii primului sinod ecumenic — către sărbătorirea comună a celei mai mari sărbători a creștinismului, care era și scopul acestui prim sinod ecumenic.

„5. Declară că calendarul și părerile asupra lui, precum și situațiile neregulate create de el, nu trebuie să ducă la despărțiri, divergențe sau schisme; că, însăși aceia care nu sînt de acord cu Biserica lor canonică trebuie să adopte principiul, venerabil și consacrat de tradiție, al ascultării față de Biserica canonică și reintegrării lor în sinul ei în comuniunea euharistică, cu convingerea că „Simbăta e făcută pentru om, iar nu omul pentru simbăta” (Marcu 2, 27).

„6. Recunoaște efiocitatea eforturilor întreprinse de Secretariatul pentru pregătirea Sfîntului și Marelui Sinod și utilitatea eventualei lor continuări în viitor.”

În fine, deși nu figurează pe ordinea de zi a proiectatului Sfînt și Mare Sinod al Ortodoxiei la cererea Bisericii Ortodoxe Bulgare a fost studiată tema privind hirotonia episcopilor aleși nu numai dintre monahii care au depus voturile, ci și dintre rasofoi. „Conform mandatului primit de la prima Conferință panortodoxă presinodală și după ce a studiat chestiunea, a 2-a Conferință panortodoxă presinodală a decis să considere că practicile hirotoniei episcopale normate în diferite Biserici Ortodoxe locale a candidaților care au primit fie tunderea călugărească întreagă, fie rasofoia, nu contrazice vechea tradiție a Bisericii”.

În fine planul Conferinței a decis lista temelor care vor fi înscrise pe ordine de zi a următoarei Conferințe panortodoxe presinodale și anume:

1. Readaptarea prescripțiilor bisericești referitoare la post conform exigențelor epocii actuale.

2. Relațiile Bisericii Ortodoxe cu ansamblul lumii creștine.

3. Ortodoxia și Mișcarea ecumenică.

4. Contribuția Bisericii Ortodoxe locale la realizarea idealurilor creștine de pace, libertate, fraternitate și dragoste între popoare și la suprimarea discriminărilor rasiale.

Reprezentanții Bisericii Ortodoxe Române au luat parte activă la dezbateri susținînd punctul de vedere propriu care a fost apreciat pozitiv de ceilalți delegați în bună parte însuși și devenit apoi decizie a plenului. Comisia care a tratat impedimentele la căsătorie a fost prezidată de I. P. S. Mitropolit Nicolae al Banatului iar comisia de redactare a documentului final l-a inclus pe prof. Dan III Ciobotea.

Trebuie amintit și aceea că delegația ortodoxă română a fost purtătoarea unui mesaj al Prea Fericitului Patriarh Iustin adresat Conferinței care a fost citit într-una din primele ședințe plenare de I.P.S. Mitropolit Teoctist al Moldovei și Sucevei. „Imbrățișăm în Domnul cu mare bucurie și dragoste pe toți delegații Bisericilor Ortodoxe locale surori întruniți la Chambésy pentru a 2-a Conferință panortodoxă, pregătitoare a Sfântului și Marelui Sinod, se spune în acest mesaj. În numele Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române adresăm un călduros salut frătesc tuturor reprezentanților Bisericilor Ortodoxe. Salutăm în același timp eforturile tuturor acelor care lucrează pentru pregătirea Sfântului și Marelui Sinod al Ortodoxiei ale căror hotărâri vor răspunde necesităților spirituale ale credincioșilor Bisericilor Ortodoxe și vor aduce o contribuție pozitivă la realizarea unității dorite de lumea creștină. Rugăm pe Sfântul Duh să lumineze, să întărească și să călăuzească conștiința venerabililor participanți pe calea păstrării neschimbate a adevărilor de credință, a respectului tradițiilor și rînduielilor sfintei noastre Biserici Ortodoxe, spre a găsi soluții acceptate de toți și în unitate desăvârșită, păstrînd în toată curătenia comoara credinței noastre ortodoxe, conducînd la mîntuire credincioșii noștri și slujînd idealurile de pace și de bună înțelegere ale omenirii contemporane. Sintem convînși, conțînuî mesajul, că această întrunire teologică panortodoxă va aduce o contribuție prețioasă atât la promovarea idealului unității interortodoxe, cît și la consolidarea climatului de încredere, apropiere și colaborare între toți oamenii...”

A 2-a Conferință panortodoxă presinodală s-a încheiat printr-o liturghie solemnă la care au participat reprezentanți ai tuturor Bisericilor Ortodoxe surori.

VIZITA ARHIEPISCOPULUI OLOF SUNDBY DE UPPSALA ȘI PRIMAT AL BISERICII LUTERANE A SUEDEI

Între 27 septembrie — 3 octombrie 1982, Eminența Sa Olof Sundby, Arhiepiscop de Uppsala și Primat al Bisericii Luterane a Suediei, a făcut o vizită oficială Bisericii Ortodoxe Române, la invitația Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin. Oaspetele a fost însoțit de Rev. dr. Bengt Hallgren, decanul catedralei arhiepiscopale, Rev. dr. Torsten Källemark, director în Departamentul Universităților și Colegiilor din Suedia.

Această vizită constituie încă o manifestare a bunelor relații de colaborare statornicite între Biserica Luterană din Suedia și Biserica Ortodoxă Română încă din perioada de formare și conturare a Mișcării ecumenice.

Între timp Biserica Luterană din Suedia a sprijinit înființarea de parohii ortodoxe române în Suedia pentru credincioșii noștri care trăiesc pe meleagurile țărilor nordice.

Arhiepiscopul Primat al Suediei și delegația care l-a însoțit au vizitat obiective bisericești din cadrul Arhiepiscopiei Bucureștilor, Arhiepiscopiei Craiovei și Episcopiei Rîmniceului și Argeșului.

În ziua de 2 octombrie, Em. Sa. Arhiepiscopul de Uppsala și Primat al Suediei a fost primit la Departamentul Cultelor de către Domnul Președinte Ion Roșianu. Au fost de față Prea Fericitul Patriarh Iustin, împreună cu ierarhii ai Bisericii Ortodoxe Române. În discuțiile care au avut loc au fost subliniate relațiile dintre cultele religioase din țara noastră, bunele relații dintre cultele și statul român, precum și rolul cultelor la promovarea dezarmării și a păcii în lume.

În aceeași zi, la Palatul patriarhal, Prea Fericitul Patriarh Iustin a oferit un dîneu oficial în cinstea Eminenței Sale, Arhiepiscopul Olof Sundby. Au luat parte: Dl. Ion Roșianu, președintele Departamentului Cultelor însoțit de colaboratori, precum și membri ai Sfântului Sinod, conducătorii și reprezentanții cultelor religioase din București, consilierii Administrației Patriarhale, personalul didactic de la Institutul teologic din București.

Dineul oficial a prilejuit rostirea de toasturi, de către Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin și Em. Sa Arhiepiscopul Olof Sundby, în care s-au evidențiat bunele relații existente între Biserica Ortodoxă Română și Biserica Luterană a Suediei, dorința de a le continua și înțări.

Duminică 1 octombrie 1982, înaltul oaspete suedez a asistat împreună cu Prea Fericitul Patriarh Iustin la liturghia arhierască din Catedrala patriarhală. La sfârșitul serviciului divin Prea Fericitul Patriarh Iustin a rostit un cuvânt ocazional în care a subliniat că reînfrînarea dintre cei doi întistătători de Biserici și popasul pe care oaspetele suedez l-a făcut timp de o săptămână pe pământul românesc, precum și discuțiile teologice și ecumenice ce au avut loc, constituie un nou pas înainte pe calea apropierei dintre Bisericile noastre, a promovării unității creștine, a întăririi prieteniei dintre popoarele român și suedez și a slujirii păcii în lume (*Arhim. Nilon Mihăiță*).

ARHIEPISCOPUL DE CANTERBURY, OASPETE AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE.

La invitația Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin Grația Sa, dr. Robert Runcie, Arhiepiscop de Canterbury și Primat al întregii Anglii a făcut o vizită oficială Bisericii Ortodoxe Române între 11—15 octombrie 1982. Conducătorul spiritual al comunității anglicane a fost însoțit de Rev. Michael Moore, capelanul palatului, Rev. Richard Chartres, capelanul reședinței arhiepiscopale și Rev. Robert Broun, capelanul bisericii anglicane din București.

Aceasta este cea de a doua vizită făcută Bisericii Ortodoxe Române de către un arhiepiscop de Canterbury, prima avînd loc în anul 1965. Continuarea legăturilor între întistătătorii celor două Biserici constituie o manifestare a bunei colaborări între Biserica Ortodoxă Română și Biserica Angliei încă din perioada interbelică cînd a avut loc vizita patriarhului Miron Cristea la Londra în anul 1936 și care a urmat conferinței anglicano-ortodoxe de la București din anul 1935 cînd partea ortodoxă a recunoscut validitatea hirotonirilor anglicane.

Relațiile ecumenice dintre Biserica Ortodoxă Română și Biserica Angliei au cunoscut noi realizări prin sprijinul pe care Biserica Angliei l-a acordat pentru înființarea parohiei ortodoxe române din Londra pentru credincioșii ortodocși români care trăiesc în Marea Britanie.

Arhiepiscopul Primat al Bisericii Anglicane și delegația care l-a însoțit au vizitat obiective bisericesti din cadrul Arhiepiscopiei Bucureștilor și Episcopiei Rîmniceului și Argeșului.

În ziua de 13 octombrie, Grația Sa Arhiepiscopul de Canterbury a fost primit de Domnul Ion Roșianu, președintele Departamentului Cultelor. Au fost de față Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin împreună cu ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Române. S-au subliniat cu acest prilej relațiile dintre cultele religioase din România, bunele relații dintre culte și statul român, precum și strădanile cultelor religioase în sprijinirea vieții noi a poporului român și a păcii în lume.

În ziua de 14 octombrie, la Palatul patriarhal, Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin a oferit un dineu oficial în onoarea Grației Sale Arhiepiscopul de Canterbury. Au luat parte: Domnul Ion Roșianu, președintele Departamentului Cultelor însoțit de colaboratori, precum și membri ai Sfîntului Sinod, dl. H. Holmer, ambasadorul Marii Britanii la București, conducători și reprezentanți ai cultelor religioase din România, consilierii Administrației Patriarhale și Arhiepiscopiei Bucureștilor, profesorii de la Institutul și Seminarul teologic din București. Cu această ocazie, Prea Fericitul Patriarh Iustin și Grația Sa Arhiepiscopul Robert Runcie au rostit toasturi în care s-au subliniat bunele relații existente între Biserica Ortodoxă Română și Biserica Anglicană, dorința de a le continua și în viitor.

În ziua de 15 octombrie, după o vizită la Întreprinderea de mașini grele București, Grația Sa Arhiepiscopul de Canterbury, însoțit de Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin a fost primit la Palatul Consiliului de Stat al R. S. România de către Dl. Gheorghe Rădulescu, vicepreședinte al Consiliului de Stat.

La prinz ambasadorul Marii Britanii la București, dl. H. Holmer a oferit un dîneu la care au participat pe lîngă delegația anglicană și Prea Fericitul Patriarh Iustin însoțit de ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Române. Și cu acest prilej s-au rostit toasturi de către cei doi înfrățitori de Biserici în care s-a exprimat convingerea că vizita întreprinsă precum și discuțiile teologice și ecumenice purtate constituie un pas înainte pe calea apropierii dintre Biserica Ortodoxă și Anglicană, a promovării unității creștine, a întăririi prieteniei dintre popoarele britanic și român și a slujirii păcii pe pămînt (Arhim. Nilton Mihăiță).

DIALOGUL TEOLOGIC ÎNTRE BISERICILE ORTODOXE ȘI BISERICA ROMANO-CATOLICĂ

Între 30 iunie — 6 iulie 1982 au avut loc la München lucrările celei de a doua sesiuni a Comisiei mixte de dialog teologic între Biserica Ortodoxă și Biserica Romano-Catolică. Au fost purtate discuții pe marginea textului — sinteză alcătuit de Comitetul de coordonare, care s-a întrunit la Veneția între 24—30 mai 1981.

Tema generală a sesiunii de dialog a fost: *Taina Bisericii și a Euharistiei în lumina Tainei Sfintei Treimi*.

Comisia ortodoxă a fost alcătuită din 25 de persoane reprezentînd 14 Biserici Ortodoxe; iar comisia romano-catolică din 27 de delegați.

Biserica Ortodoxă Română a fost reprezentată de Înalt Prea Sfințitul Mărturisitor Antonie al Ardealului și pr. prof. Dumitru Stăniloae.

Deschiderea lucrărilor s-a făcut în seara zilei de 30 iunie în catedrala din München. Cu acest prilej au ținut cuvîntări cei doi copreședinți ai Comisiei mixte de dialog: arhiepiscopul Stilianos al Austriei și Cardinalul Jan Willebrands, arhiepiscop de Utrecht și primat al Olandei.

După o scurtă sesiune comună ținută în ziua de 1 iulie 1982 s-a hotărît ca cele două delegații să lucreze separat, instituindu-se totodată și o comisie restrînsă compusă din 6 teologi (3 ortodocși și 3 romano-catolici). Din această comisie a făcut parte și pr. prof. Dumitru Stăniloae.

A fost ales apoi un nou Comitet de coordonare din care face parte și Înalt Prea Sfințitul Mărturisitor Antonie al Ardealului.

Delegația Bisericii Ortodoxe Române a fost activă atît în pregătirea cit și în susținerea textului final care poate fi privit ca un important pas înainte în desfășurarea dialogului dintre cele două Biserici.

Legat de tema centrală au fost dezbătute aspecte privind „Filioque”, locul epiclezei în sfînta liturghie, rolul episcopului în Biserică și în relație cu obștea credincioșilor, definirea Bisericii locale și relația dintre aceasta și Biserica Universală.

La sfîrșitul lucrărilor a fost alcătuit un comunicat final. Viitoarea temă a dialogului care va avea loc în 1984 este: „Credința, Tainele și unitatea” (Florin Roșca).

CONTINUAREA DIALOGULUI ORTODOX-ANGLICAN

Comisia religioasă mixtă de dialog ortodox-anglican s-a întrunit în vara trecută la Canterbury — Anglia între 12 și 19 iulie sub președinția I. P. S. Metodiei al Tatiirelor din partea ortodocșilor și a Excelenței Sale Episcopului Chris-

topher Hill — Biserica Canadei din partea anglicanilor. Biserica Ortodoxă Română a fost reprezentată de prof. Nicolae Chițescu.

Comisia a evaluat rezultatele obținute de trei sub-comisii care au analizat următoarele teme: 1. misterul Bisericii, 2. participarea la harul Sfintei Treimi și sfințirea creștină, 3. credința și cultul (ritualul).

Prima sub-comisie a dezbătut atributele Bisericii insistând mai ales asupra apostolicității pe care a examinat-o în raport cu tradiția, misiunea și rolul Bisericii. „Kerigma apostolică”, este descrisă ca o „forță vie a Bisericii și sint subliniate legăturile strinse între episcop și comunitatea formată din preoți și credincioși. S-a hotărât ca sub-comisia să-și continue activitatea examinând cu precădere legătura dintre Bisericile locale și Biserica universală, în mod special chestiunea primatului.

Sub-comisia a doua a examinat mai ales problema „filioque”. Ea a aprofundat înțelesul sfintenției creștine precum și semnificația rugăciunii în Duhul Sfânt. S-a insistat asupra faptului că toți creștinii „participă la harul Sfintei Treimi ca membri ai comunității creștine” și s-a subliniat că „rugăciunea adresată Sfintului Duh care se rostește de către fiecare credincios este un dar făcut întregii comunități creștine”. S-a decis aprofundarea în continuare a problemei „filioque”.

Sub-comisia a treia a studiat legătura dintre cult și credința creștină. „Credința și cultul nu se pot despărți, s-a constatat. Dogmele nu sînt idei abstracte cu valoare în sine și pentru ele însele, ci adevăruri minuitoare revelate și realizate avînd menirea să ducă faptele la comuniune cu Dumnezeu”. A fost analizat de asemenea modul dezvoltării tainei lui Hristos în viața cultică a Bisericii. Pentru viitor s-a stabilit să fie dezbătută tema „Cultul și spiritualitatea”.

Pe parcursul întrunirii comisiei mixte de dialog ortodox-anglican, înfățișează revista *Episkepsis* (nr. 278 din 1 septembrie 1982, pp. 11—12 și 14—18) din care împrumutăm toate datele prezentate aici, participanții au avut posibilitatea să viziteze orașul și catedrala Canterbury, de asemenea castelul Leeds și mănăstirea St. Mary la West Malling. De două ori s-a oficiat sf. liturghie ortodoxă în catedrala din Canterbury; duminică 18 iulie s-a asistat la liturghia euharistică oficiată de dr. Robert Runcie, arhiepiscopul de Canterbury și apoi la sf. liturghie ortodoxă în parohia ortodoxă greacă Margate.

În întregul ei sesiunea Comisiei mixte ortodox-anglicane reprezintă un pas înainte pe calea dialogului dintre cele două Biserici, dialog cărui Grația Sa dr. Robert Runcie i-a dedicat în ultima vreme cîteva acțiuni ce merită să fie consemnate. Astfel el a început o serie de vizite la Patriarhatele ortodoxe, prima făcînd-o la Istanbul Sanctității Sale Patriarhului Dimitrie al Constantinopolului (20 iulie — 1 august 1982). În luna octombrie 1982 a vizitat Biserica Ortodoxă Bulgară și în continuare Biserica Ortodoxă Română.

Întîlnirea dintre Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin și primatul Bisericii Angliei, Grația Sa dr. Robert Runcie, discuțiile purtate (11—15 octombrie 1982) constituie fără îndoială o contribuție importantă la apropierea în continuare a Bisericilor noastre.

JUBILEUL BISERICII SIRIENE DIN INDIA-MALABAR

În urma invitației Bisericii Ortodoxe Siriene din India pentru festivitățile organizate între 4—16 septembrie 1982, cu prilejul împlinirii a 70 de ani de la restabilirea autocefaliei catolicatului, Prea Fericitul Patriarh Iustin a delegat să participe o delegație formată din Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nestor al Olteniei, Prea Sfințitul Episcop Epifanie al Buzăului și prof. Remus Rus de la Institutul teologic din București.

Delegația Bisericii Ortodoxe Române a sosit în capitala Indiei — New Delhi, în data de 4 septembrie, unde s-a întîlnit cu reprezentanții altor Biserici care au trimis delegați la aceste festivități.

La New-Delhi, delegațiile au fost întâmpinate de Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Filipos și alte persoane oficiale din partea Bisericii gazdă. De aici, toți oaspeții însoțiți de Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Filipos, au plecat, în aceeași zi, spre Bombay, unde au fost întâmpinați de Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Macarios și de alte persoane oficiale.

În ziua de 5 septembrie s-a oficiat sfânta liturghie în catedrala din Bombay de către Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Filipos, ajutat de alți slujitori, în prezența oaspeților, a unor ierarhi și preoți localnici și unui mare număr de credincioși. În aceeași zi delegații au plecat spre Cochîn, unde la aeroport au fost întâmpinați de Întistătorul Bisericii Ortodoxe Sîriene din India, Basilius Mar Thoma Mathews I. A avut loc o întrunire în cadrul căreia s-au rostit numeroase cuvîntări. Din partea Bisericii Ortodoxe Române a vorbit Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nestor al Otteniei care printre altele a felicitat, în numele Prea Fericitului Patriarh Iustin, pe Sanctitatea Sa catolicosul Basilius cu prilejul acestei aniversări și a urat prosperitate spirituală și materială Bisericii Ortodoxe și poporului indian.

În ziua de 6 septembrie s-au vizitat diferite obiective pe plan local, printre care o catedrală din sec. XV. Apoi oaspeții au plecat spre Kottayam. Aici, la reședința patriarhală, s-a făcut oaspeților o primire deosebită de către ierarhi, preoți și studenți teologi, în prezența unui mare număr de credincioși. La catedrala patriarhală s-a oficiat o scurtă slujbă. Apoi s-a inaugurat palatul patriarhal căruia în ultimul timp i s-au făcut adăugiri și reparații capitale.

În ziua de 7 septembrie, după masă, delegația Bisericii Ortodoxe Române, împreună cu catolicosul Basilius și alți ierarhi localnici, s-au deplasat la centrul universitar din Kottayam patronat de această Biserică, unde au dezvelit tabloul pictat al fostului catolicos. Cu acest prilej au ținut scurte cuvîntări Întistătorul Bisericii gazdă și Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nestor care a subliniat grija pentru cinstirea înaintașilor, atât în Biserica Ortodoxă Română cit și în Biserica Ortodoxă din India.

În ziua de 8 septembrie delegațiile au fost conduse la biserică din localitatea Niranam unde, după tradiție, a fost Sf. Apostol Toma și biserica Sf. Mar Gregorios (fost catolicos), singurul sfînt autohton canonizat pînă astăzi. După masă, la Mavelikkata a avut loc o întrunire la care a luat cuvîntul Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nestor.

Prima parte a zilei de 9 septembrie a fost consacrată unor discuții teologice cu caracter informativ pentru Biserică.

În aceeași zi, după masă, s-a vizitat localitatea Pathanamthitta, unde la întrunirea organizată, printre alți vorbitori a luat cuvîntul și P. S. Episcop Epifanie al Buzăului, care a subliniat că asemenea întîlniri reprezintă rodul dragostei creștine și a prezentat urări de succes Bisericii Ortodoxe Sîriene din India și poporului indian.

În ziua de 11 septembrie toți membrii delegațiilor au asistat la sfînta liturghie oficiată de mitropolitul Mar Gregorios în capela școlii teologice, apoi a avut loc o întîlnire consacrată concluziilor pe mîginea discuțiilor teologice.

Ziua de 12 septembrie a reprezentat apogeul festivităților organizate în cîntea aniversării a 70 de ani de la redobîndirea autocefaliei. În cursul dimineții delegații Bisericilor Ortodoxe participante la festivități au oficiat un Te-Deum pe o platformă special amenajată în aer liber, de față fiind o mare mulțime de credincioși. După masă a urmat o impresionantă procesiune pînă la stadionul Nehru unde a avut loc cea mai importantă întrunire, avînd un program special, format din două părți. La prima parte a participat președintele Indiei Gyan Zail Singh care a felicitat pe Sanctitatea Sa Catolicosul Basilius Mar Thoma Mathews I cu prilejul acestei aniversări și a salutat pe oaspeți. În partea a doua a avut loc transmiterea mesajelor și felicitărilor adresate din partea reprezentanților diferitelor Biserici. În acest cadru Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nestor a dat citire mesajului adresat de Prea Fericitul Patriarh Iustin al Bisericii Ortodoxe Române Sanctității Sale Catolicosului Basilius Mar Thoma Mathews I și Bisericii Sale cu prilejul acestei importante aniversări.

În ziua de 13 septembrie, delegațiile însoțite de gazde au plecat cu mașinile de la Kottayam spre orașul Trivandrum. În acest oraș s-a vizitat cel mai vechi templu hindus din India (560 î.Hr.), actuala sa formă arhitectonică având o vechime de 700 ani.

Dejunul oficial a fost dat de ministrul șef al statului Kerala, K. Karaunkaran, care a rostit un toast în cinstea oaspeților. În numele delegațiilor străine a vorbit înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nestor.

S-a vizitat apoi orașul Madras.

În ziua de 16 septembrie, delegația Bisericii Ortodoxe Române s-a reîntors în țară (Florin Roșca).

SEMINAR TEOLOGIC SUD—EST EUROPEAN

Institutul teologic universitar din București a găzduit, între 30 august — 4 septembrie 1982, lucrările celui de al VI-lea Seminar teologic sud-est european. În cadrul Seminarului s-au întrunit profesori, teologi și studenți ortodocși, catolici și evanghelici, care au discutat probleme de eclesiologie, văzute dintr-un aspect dublu: unul dogmatic și altul istoric. Primul aspect a fost încadrat într-o temă mai largă și anume: „Biserica, loc al celor necesare pentru mântuire” și a înmă-nunchiat o serie de referate care au expus concepția și tradiția ortodoxă și apuseană cu privire la această problemă. Aspectul al doilea, încadrat în tema: „Problema acțiunii culturale a creștinismului în istoria sud-estului european”, a fost tratat de asemenea, atât de către teologii ortodocși, cât și de teologi apuseni.

Pentru a avea un tablou precis al acestor teme, cedăm programul desfășurării lucrărilor: luni 30 august au fost susținute următoarele referate: „Eclesiologia euharistică, ca problemă pentru concepția luterană despre Biserică”, susținut de către dr. Karl Christian Felmy (prima parte) și prof. dr. Fairy von Lölkenfeld, amândoi din Erlangen; „Correspondența Sfintului Grigorie cel Mare cu episcopii din Iliric”, de pr. prof. dr. Ioan G. Coman și „Aspecte ale acțiunii culturale ale creștinismului catolic în Croația”, de prof. dr. Ante Kusici din Split.

Marți 31 august au fost susținute următoarele referate de către pastorul Alf Johansen (Danemarca): „Predica ortodoxă bulgară și română. Teologie și cultură în analiza unui luteran”; prof. dr. Nicolae Balca: „Liturgia ortodoxă ca mijlocitoare a mântuirii”; dr. Karl Christian Felmy, „Rudolph Sohm-Protestantizare sau înnoire eclesiologică?”.

Miercuri 1 septembrie și-au susținut referatele: episcopul dr. Vekoslav Grmici din Maribor, „Necesitatea Bisericii pentru mântuire, din punct de vedere catolic”; prof. dr. Hermann Pitters — Sibiu, „Receptarea problemelor eclesiologice ale teologiei monastice timpurii de către Reforma din Transilvania” și prof. dr. Friedrich Heyer — Heidelberg, „Relațiile sud-est europene cu Țara Sfântă”.

Joi 2 septembrie au conferențiat prof. dr. Ivan Panciovski — Sofia despre „Virtutea, drum către mântuire”; prof. dr. Hans-Dieter Döpmann — Berlin — R.D.G. „Despre concepția ortodoxă privitoare la sfîntenie”; prof. dr. Emilian Popescu — București despre „Monahismul românesc timpuriu și acțiunea sa culturală” și prof. dr. Dimitrie Dimitrievici — Belgrad despre „Teologia trinitară și liturgia, ca mîrginire a celor nemîrginite”.

Vineri 3 septembrie pr. prof. Dumitru Stăniloae a vorbit despre „Cele necesare mîntuirii și plîndăteala după concepția ortodoxă”; prof. dr. A.M. Ritter — Heidelberg despre: „Cele necesare mîntuirii ca postulat reformatice” iar dr. D. Hristov — Sofia despre „Legăturile bulgare cu Rusia în perioada de emancipare, datorate relațiilor bisericești”.

Sîmbătă 4 septembrie, pr. prof. Mircea Păcurariu a vorbit despre „Rolul mîndstirilor românești în istoria poporului român” iar tema „Contacte interbisericești în istoria sud-estului Europei” a avut trei referenți și anume: prof. dr. Paul Phil-

lippi — Heidelberg: „Introducere în problemă”; prof. dr. Janos Csohany — Debrecin: „Strădanii pentru ridicarea unei universități protestante — ortodoxe în Ungaria la sfârșitul secolului al XVIII-lea” și dr. Dietmar Plajer — Hălciu — Brașov: „Contactele luterano-ortodoxe în sec. XVI, pe pământul coloniei românești”.

Cel care a încheiat seria referatelor a fost pr. prof. Alexandru Ciurea — București care a vorbit despre „Ștefan cel Mare creștin și creator de cultură”.

Simpla enumerare a referatelor expuse în cursul lucrărilor denotă bogăția și diversitatea problemelor care au fost tratate. La aceasta se adaugă experiența comună a participanților la slujbele religioase care au avut loc luni (Te-Deum ortodox), marți (mesă catolică) și vineri (slujbă evanghelică). De asemenea, vizitele făcute la diferitele mănăstiri din jurul Bucureștiului (miercuri la mănăstirile Pasărea și Cernica, iar vineri la Țigănești și Căldărușani) au adus un plus de cunoștințe și îmbogățire celor ce le-au vizitat, făcând legătura organică între problemele discutate teoretic, cu viața nemijlocită a monahilor și monahiilor de aici.

Un aport deosebit la buna desfășurare a lucrărilor seminarului revin Prea Sfințitului Episcop Vasile al Oradiei, reprezentantul Prea Fericitului Patriarh Iustin care în tot timpul a fost de față și a participat la discuții, luând adeseori cuvântul și subliniind importanța anumitor probleme.

Primirea de către Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin, în ziua de miercuri 1 septembrie, a unei delegații din partea participanților la seminar a constituit un moment deosebit. Apoi, participarea acestora, în ziua de duminică 5 septembrie 1982 la sfânta liturghie săvârșită în catedrala patriarhală din București, la care a slujit Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin, a marcat cu prisosință aprecierea de care se bucură Sminarul teologic sud-est european, din partea Bisericii Ortodoxe Române.

La încheierea sfintei liturghii Prea Fericitul Părinte Patriarh a adresat cuvinte calde, de prețuire tuturor participanților la lucrări, evidențiind în special aportul profesorului Friedrich Heyer din Heidelberg, animatorul și conducătorul acestui seminar până în anul 1981, și al profesorului A. M. Ritter, tot din Heidelberg, actualul conducător al seminarului. Totodată Prea Fericirea Sa a relevat aportul adus de acest seminar la cultivarea legăturilor interbisericești, la cunoașterea mai bună a diferitelor popoare și la promovarea păcii în lume.

Lucrările celui de al VI-lea Seminar teologic sud-est european au scos în evidență în special necesitatea studierii, a cunoașterii mai apropiate a diferitelor Biserici, în vederea găsirii mai multor puncte comune. În cadrul lucrărilor s-a relevat caracterul național, legătura strinsă pe care Biserica Ortodoxă o are cu poporul, ele fiind păstrătoarele și factorii de bază a dezvoltării culturale.

De asemenea s-au găsit multe puncte comune între Biserica Ortodoxă și Biserica Luterană, mai ales cu privire la concepția lui Martin Luther despre faptele bune. Participanții au arătat că o cercetare mai amănunțită a operei lui Luther, în strinsă legătură cu articolele 6 și 21 din Confesiunea Augustană, ar aduce o mai mare apropiere între Biserici, ceea ce și propune de altfel și Sminarul teologic sud-est european în sesiunile pe care le organizează.

Pentru fiecare dintre participanți lucrările seminarului au constituit un prilej de îmbogățire spirituală, prin schimbul de idei pe care l-au promovat, prin atmosfera de frățietate care a dominat și prin încrederea reciprocă manifestată de toți membrii seminarului.

Următoarea sesiune a seminarului va avea loc la Heidelberg (R.F. Germania), în anul 1984 (dr. Ioan Vasile Leb).

BISERICILE ȘI RESPECTAREA DREPTURILOR OMULUI

Conferința Bisericilor Europene a inițiat încă din 1980 un program pentru drepturile omului în vederea aplicării actului final al Conferinței pentru pace și securitate de la Helsinki, program prevăzut pe un termen de 5 ani și coordonat

de un grup de lucru constituit din reprezentanții unor Biserici membre ale acestei importante organizații creștine europene. Grupul de lucru a hotărât ca într-o primă fază să aibă loc trei colocvii regionale pregătitoare pentru dezbaterile temei legate de drepturile omului, și anume o reuniune pentru Europa de Nord, care a avut loc între 3—8 octombrie 1981 la Croydon — Anglia, o alta pentru America de Nord, care a avut loc între 31 ianuarie—2 februarie la New York, și o a treia destinată Europei de Sud și bazinului dunărean, ținută între 6—10 iunie 1982 la Trieste — Italia.

În fine, ca o incununare a acțiunilor de până acum, s-a organizat un colocviu cu tema „Creștinătatea, drepturile omului și relațiile de încredere” care s-a ținut la București, între 3—7 octombrie 1982 la inițiativa Bisericii Ortodoxe Române. La această manifestare au participat peste 40 de delegați aparținând organizațiilor ecumenice care patronază programul pentru drepturile omului precum și reprezentanți ai Bisericilor din Canada și S.U.A. sub conducerea secretarului programului, dr. Theo Tschuy și a moderatorului David Russell.

Așa cum se arată și în cuvântarea rostită cu ocazia Te-Deum-ului oficiat la deschiderea lucrărilor de către Prea Fericitul Patriarh Iustin, Colocviul a avut un scop multiplu: în primul rând acela de a stabili rolul teologiei în afirmarea și îndeplinirea dezideratelor Actului Final de la Helsinki, educația religioasă-morală în spiritul salvării și al promovării acestor drepturi, precum și o mai bună cunoaștere reciprocă. Astfel Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin a spus: „Am luat cunoștință cu deosebit interes de faptul că în centrul lucrărilor dvs. v-ați propus să examinați sarcinile și modalitățile de acțiune ale Bisericilor în domeniul drepturilor omului. Această tematică merită întreaga atenție, deoarece — potrivit învățăturii creștine, care afirmă și poruncește respectarea drepturilor fundamentale ale omului — Bisericilor le revine responsabilitatea angajării lor hotărâte în acțiunile pentru apărarea acestor drepturi... Cursa înarmărilor, mai ales a celor nucleare, a luat o amploare fără precedent. Pământul pe care trăim, și mai ales continutul nostru european, s-a transformat într-un adevărat arsenal al morții. Omenirea zilelor noastre se află în fața celei mai grave primejdii din întreaga sa existență: primejdia unei catastrofe nucleare distrugătoare a vieții de pe întreaga planetă. Noi creștinii nu putem și nu trebuie să rămânem indiferenți în fața acestei primejdii, ci trebuie să ne ridicăm cu hotărâre și cu forțe unite împotriva celor ce sfidează dreptul cel mai de preț al omului, care este viața. Mintuitorul Iisus Hristos a venit în lume pentru ca aceasta „viață să aibă, și încă din belșug” (Ioan 10, 10). Porunca „să nu uci” (Deuteronom 5, 17) atrage permanent atenția asupra faptului că încălcarea dreptului la viață constituie un păcat din cele mai grave, căci „oricine va ucide, vrednic va fi de osindă” (Matei 5, 21)“.

Lucrările Colocviului s-au desfășurat în ședințe plene și în grupe stabilite după criterii lingvistice. Ele au analizat următoarele teme: 1. Rolul teologiei în dezvoltarea conștiinței; 2. Bisericile și lupta împotriva violării drepturilor omului; 3. Promovarea libertăților civile și religioase de către Biserici; 4. Dreptul la informare: responsabilitatea Bisericilor.

Intrunirea a avut ca material de studiu rapoartele celor trei consultații anterioare. Acest material a fost suplimentat cu un raport asupra dezvoltării programului ținut de Christa Lewek — R.D.G. moderatoarea Comitetului de lucru.

Pentru a avea o perspectivă asupra discuțiilor au fost făcute alte prezentări majore despre „Drepturile omului în context cu Helsinki” de Dean Gunner Stalsett — Norvegia și despre „Drepturile omului și revelația biblică” de pastorul Martin Stöhr — R.F.G. Au fost ținute apoi patru referate mai scurte cu privire la diferite aspecte ale temei: „Posibilități pentru acțiunea Bisericilor în domeniul drepturilor omului”, de către preotul Vitaly Borovoi — U.R.S.S., pastorul Aldo Comba — Italia, prof. Theodor Leuenberger — Elveția și dr. James Will — S.U.A.

Referindu-se la un cadru mai larg de desfășurare a activității participanților la Colocviu, documentele pregătitoare s-au referit la colaborarea structurilor economice și a guvernelor cu deținătorii puterii din alte părți ale lumii, precum și la posibilitatea Bisericilor de a coordona acțiunile guvernamentale către o altitudine umană cu privire la cei care sînt în general categorisiți ca fiind lumea a

treia. Au fost de asemenea recomandate probleme cum ar fi: emigrarea în interes economic, raportul de egalitate între membrii de sex, rasă, religie, situație economică diferită, precum și evaluarea mișcărilor pentru pace cu mențiunea specială asupra unui „NU” categoric tuturor formelor de înarmare, agresiune sau de exploatare. S-a menționat faptul că Actul Final de la Helsinki reprezintă, fără îndoială, un punct de reper fundamental pentru a porni la adevărata realizare a acelor drepturi expuse atât la Helsinki cât și în Conferințele post-Helsinki de la Belgrad și Madrid.

Delegații din România prezentați la acest Colocviu, și anume: P.S. Episcop Vasile Tîrговиșteanul, vicar patriarhal, pr. Dumitru Radu, prorectorul Institutului teologic universitar din București și pr. Dumitru Soare, consilier patriarhal, ca reprezentanți ai Bisericii Ortodoxe Române, precum și pastorul Christoph Klein, decanul Secției de limbă germană din Sibiu al Institutului teologic unic protestant, ca delegat al Bisericii Evanghelice C.A., au prezentat și susținut punctul de vedere al Bisericii noastre referitor la cele patru puncte aflate pe ordinea de zi generală.

La sfîrșitul lucrărilor a fost adoptată o „Declarație cu privire la Madrid” precum și un „Comunicat”.

Analizînd textul primului document, reiese clar orientarea pe care programul Bisericii pentru drepturile omului o are legată de continuarea discuțiilor post-Helsinki din capitala spaniolă. Se exprimă în mod clar dorința ca discuțiile de la Madrid să nu se termine printr-un eșec care ar avea drept repercurșiune încheierea perioadei inițiale de destindere care a caracterizat perioada în care a fost semnat Actul final de la Helsinki.

Referindu-ne la rezultatele obținute de participanții la Colocviul organizat de Conferința Bisericii Europene la București, considerăm esențial ca o caracteristică majoră și următorul fragment din Comunicatul acestui Colocviu:

„În multe privințe vorbitorii au accentuat în discuții relația strînsă dintre necesitatea destinderii internaționale pentru observarea crescîndă a drepturilor, complexitatea problemei drepturilor omului chiar acolo unde a existat buna intenție și nevoia de a acorda prioritate menținerii păcii și protejării dreptului fundamental la viață”.

Reuniunea actualului Colocviu de la București, chiar dacă nu a reușit în totalitate să își atingă scopurile propuse, are totuși pentru Biserica Ortodoxă Română o dublă însemnătate. În primul rînd, este vorba de prestigiul din ce în ce mai crescînd de care se bucură Biserica Ortodoxă Română, fapt care i-a permis să poată organiza și găzdui un Colocviu de asemenea importantă, prestigiu care este definit nu doar prin atitudinea de natură strict teologică, și anume aceea de promotor al adevăratei credințe, ci și prin principiile moderne de interes social, cultural pe care le promovează în spiritul cerințelor societății contemporane.

În al doilea rînd, importanța prezentei acestui Colocviu la București este o recunoaștere implicită a preocupărilor Bisericii Ortodoxe Române pentru promovarea principiilor egalității între membrii societății, a păcii mondiale, a dragostei frățești între oameni, a apropierii și deschiderii unora față de alții.

Fînd consecvent promotoare a acestor principii, Biserica Ortodoxă Română se definește în acest fel, sub conducerea Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin și a înalților ierarhi, membri ai Sfîntului Sinod, precum și prin activitatea desfășurată de toți preoții ei, o Biserică a timpurilor noastre (Florin Roșca).

TREPT E ALE DEZVOLTĂRII PATRIEI

NOI PRODUSE SIDERURGICE

Specialiștii Întreprinderii siderurgice „Oțelul Roșu”, județul Caraș-Severin, au pus la punct o nouă și eficientă tehnologie de laminare, care asigură asimilarea în producție a profilelor specifice cu bulb, destinate industriei navale din țara noastră. Primele 2000 de tone din aceste produse siderurgice au și fost livrate șantierelor de construcții navale. Producerea de către această unitate a întregului necesar de profile cu bulb pentru construcții navale asigură diminuarea efortului valutar al țării cu mai mult de 50 milioane lei pe an.

Tot pe baza cercetărilor proprii, în acest an, la întreprinderea „Oțelul Roșu” se aplică pe scară industrială tehnologii noi care contribuie la asimilarea de noi oțeluri aliate și înalt aliate — diferite bare trase, platine, tablă benzi și alte produse laminate la cald și rece.

ROBOT INDUSTRIAL DE CONCEPȚIE ROMÂNEASCĂ

La Întreprinderea „Electromotor” din Timișoara a intrat în funcțiune un robot industrial denumit REMT-1, rezultat al activității desfășurate de cadre didactice și studenți de la Institutul politehnic „Traian Vuia” din localitate, împreună cu specialiști și muncitori de la întreprinderea amintită. După cum relevă coordonatorul programului de realizare a acestei valoroase creații științifice și tehnice, prof. dr. ing. Kovacs Francisc, decanul Facultății de mecanică din cadrul politehnicii timișorene, atât concepția robotului industrial, cât și cea a dispozitivelor periferice aferente sînt integral originale, nefăcîndu-se apel la nici un model de referință sau licență străină și nici la componente de import. Performanțele sale se situează la nivelul celor ale sistemelor similare aflate în exploatare în țările industriale dezvoltate.

MICRORECEPTOR PENTRU OȚELĂRII

La oțelăria electrică nr. 2 de la Combinatul siderurgic din Hunedoara a fost montat primul microprocesor care va servi la coordonarea procesului de elaborare a oțelului în cuptoarele electrice de 1000 tone pe șarjă. Noul microprocesor, realizat după o concepție proprie va contribui la reducerea substanțială a consumului de energie electrică.

OȚEL INOXIDABIL

La Întreprinderea „Oțelul Roșu” din județul Caraș-Severin au fost elaborate primele șarje de oțel inoxidabil austenic, ceea ce reprezintă o nouă premieră tehnică a industriei noastre siderurgice. Noul oțel, bazat pe aliaje de înaltă calitate — crom și nichel — este destinat producției unor bunuri pentru populație. În prezent, siderurgistii de aici pregătesc producerea acestui oțel pe mașini cu turnare continuă, procedeu tehnologic care contribuie la creșterea indicelui de scoatere a metalului, la peste 92 la sută pe tona de produs siderurgic.

MOTOARE NAVALE AUTOHTONE

La Întreprinderea constructoare de mașini din Reșița a început turnarea primelor piese pentru motorul Diesel de 3200 c.p. Noul agregat, conceput la parametrii tehnici avansați, a cărui principală caracteristică este consumul redus de combustibil marchează asimilarea în fabricație a unei noi generații de motoare navale cu performanțe tehnico-funcționale îmbunătățite.

FUNDAȚII PENTRU TERENURI CU REZISTENȚĂ SCĂZUTĂ

Un colectiv de cadre didactice universitare de la Facultatea de construcții din Timișoara a pus la punct o nouă tehnologie de turnare a fundațiilor în terenurile cu rezistență scăzută, aplicată în premieră la Reșița în construcția unei hale industriale. Metoda permite realizarea fundațiilor sub forma trunchiurilor de piramidă în mod direct fără săparea și scoaterea manuală a pământului, toată operația făcându-se mecanizat, cu ajutorul unui agregat de vibropresare conceput în cadrul aceleiași catrede de drumuri și fundații. Pe lângă acest indice ridicat de productivitate, tehnologia fundației tip „Colțar” prezintă avantajul că reduce la circa jumătate consumul de beton, iar dacă terenul este mlăștinos elimină operațiile de evacuare a apei și de sprijinire a pereților gropii din incinta de fundare.

CRISTAL INNOBILAT

La întreprinderea de sticlărie din Tomesti, județul Timiș, au fost realizate nu demult primele articole de cristal innobilat cu acid clorhidric, după o tehnologie pusă la punct de un colectiv de sticlari locali. Într-un stadiu avansat se află și pregătirile de fabricație a cristalului suprapus. Este vorba despre un nou sortiment de cristal în șase culori, metodă care valorifică invenții românești în materie de sticlărie.

INSTALAȚIE PENTRU MULS MECANIZAT

La întreprinderea mecanică pentru agricultură și industrie alimentară din Timișoara au fost realizate două noi instalații pentru muls mecanizat tip „Brăduț”. Concepute în două variante cu 16 și respectiv 10 locuri, noile utilaje cu un înalt grad de tehnicitate dau un randament ridicat în exploatare. Alte două tipuri de asemenea instalații se află în curs de omologare.

MICROFABRICI DE NUTREȚURI COMBinate

La întreprinderea mecanică pentru agricultură și industrie alimentară din Arad a fost asigurată în fabricație o microfabrică

de nutrețuri combinate cu o capacitate de două-trei tone pe oră. Echipată cu sisteme electrice de dozare automată a concentratelor, noua instalație destinată complexelor de îngrășare a animalelor are un înalt indice de productivitate și elimină transportul furajelor din afara unității. Alte peste douăzeci asemenea microfabrici sînt în curs de instalare ori în diferite faze de execuție.

UTILAJE ZOOTEHNICE

Colectivul întreprinderii mecanice pentru agricultură și industrie alimentară din Arad a realizat o serie de utilaje destinate creșterii și îngrășării animalelor. Este vorba de o microfabrică de nutrețuri combinate cu o capacitate de pînă la trei tone pe oră, o instalație de măcinat porumb pastă, un transportor cu raclete pentru alimentarea complexelor porcine, un nou tip de autobuncher pentru transportat concentrate și ieste cu raclete pasanți pentru furajarea taurinelor.

PLANTĂ FURAJERĂ

Rapita furajeră — „Ratona” —, obținută de specialiștii de la Stațiunea de cercetări agricole Lovrin, județul Timiș, dă producții de 40—60 tone la hectar. Noua plantă conține 10—11 la sută substanță uscată, un procent de proteine de peste 2 la sută — raportat la cantitatea de masă verde — și constituie prima plantă furajeră din an care se poate recolta încă la începutul lunii aprilie. Ea poate fi cultivată atât toamna cît și iarna, în culturi succesive.

MICROSTAȚIUNE BALNEARĂ

În zona stîndului termal din Arad a fost forată o nouă sondă adîncă de peste 700 metri și o capacitate de 20 litri pe secundă, care pune în valoare importante rezerve de apă termală. Casa de ajutor reciproc a pensionarilor din localitate a creat aici o adevărată microstațiune balneară cu o puternică bază de tratament care dispune de cinci bazine (două din ele sînt acoperite) cabine, dușuri cabinet medical, etc. unde sînt tratați zilnic zeci de localnici care suferă de diferite afecțiuni reumatismale.

CORPURI DE ILUMINAT CU CONSUM REDUS

La întreprinderea „Electrobanat” din Timișoara au fost realizate în premieră noi tipuri de corpuri de iluminat cu un consum redus de energie electrică, destinate unor medii speciale. Este vorba de corpurile de iluminat etanș cu vapori de na-triu, cele de iluminat cu descărcări în ga-ze și cele antiexplozive.

TERMOFICAREA ORAȘULUI CONECTATĂ LA CENTRALA AUTOMATĂ

În municipiul Timișoara a intrat în func-țiune prima centrală telefonică automată

din țară care ține legătura cu toate cele 109 puncte și centrale termice din oraș. În felul acesta cele peste 110.000 aparta-mente medii convenționale care beneficia-ză de căldură și apă caldă menajeră pot lua legătura neîntârziat, la orice oră din zi și noapte, cu furnizorii de energie ter-mică, sesizând eventualele perturbații din rețeaua de termoficare a orașului. Această legătură între beneficiari și furnizorii de căldură este menită să contribuie la creș-terea operativității intervențiilor, la îmbu-nătățirea parametrilor de funcționare a in-stalațiilor de termoficare de pe raza în-tregului oraș.

VIAȚA BISERICEAȘĂ DIN CUPRINSUL MITROPOLIEI BANATULUI

ARHIEPISCOPIA TIMIȘOAREI ȘI CARANSEBEȘULUI

VIZITE ARHIEREȘTI

În lucrarea de îndrumare continuă a vieții bisericești din eparhie, alături de personalul cu munci de răspundere de la Centrul eparhial sau protopopiate, Chi-riarhul și Episcopul-vicar au cercetat în ultimul timp mai multe așezăminte mănăstirești și parohii.

Astfel Înalț Prea Sfințitul Arhiepiscop și Mitropolit Nicolae a descins în ziua de 12 august la biserica mănăstirească „Săraca”, valoros monument istoric, unde sînt în curs de efectuare importante lucrări de restaurare a picturii. Cu o zi înainte, la 11 august Înalț Prea Sfinția Sa a vizitat biserica monument istoric din Timișoara II, unde se restaurează pictura rămasă de la renumitul pictor bănățean Ion Zăicu.

Prea Sfințitul Episcop-vicar Timotei Lugojanul la rîndul său a cercetat cu asistare la sfintele slujbe parohiile Vucova și Duboz-Cadăr la 1 august, apoi Culina, Bethausen, Ciciova și Nevrînca în 8 august, Timișoara II și Timișoara-Ronoș în 14 respectiv 15 august, Fîrlug la 4 septembrie, Timișoara VII 1 la 5 septembrie, Timișoara IV la 8 septembrie, mănăstirea „Săraca” — Semlacul Mîc la 9 septembrie, Pădureni la 12 septembrie, Timișoara VII 2 la 19 septembrie, Nădrag și Costei la 15 octombrie și Timișoara Plopi la 17 octombrie, la fiecare dintre biserici rostind cuvinte de învățătură pe marginea pericopelor zilei și de îndrumare în cele de împlinit în folosul întregii obști.

Prea Sfinția Sa a fost însoțit, de fiecare dată în localitățile amintite, de colaboratori de la Centrul eparhial.

SĂRBĂTORIREA PATRONULUI CATEDRALEI MITROPOLITANE

Praznicul Sfințului Iosif cel Nou de la Partoș, cel de-al doilea hram al catedralei mitropolitane pe lângă Sfinții Trei Ierarhi, a oferit și în acest an credincioșilor din orașul de reședință al Mitropoliei Banatului, din parohiile și localitățile învecinate și de pe toate meleagurile bănățene, prilejul de a aduce prinos de cinșire marelui fecarh.

Rînduiala hramului a început încă din seara precedentă, marți 14 septembrie cu serviciul religios oficiat de către un sobor de preoți și diaconi în frunte cu Prea Sfințitul Episcop-vicar Timotei Lugojanul care a rostit cuvîntul de învățătură evidențiind personalitatea sfințului sărbătorit și tilcuind însemnătatea praznicului pentru creștinii de azi și de totdeauna. A urmat apoi, după rînduială, procesiunea înconjurării bisericii cu racla conținînd osemintele Sfințului Iosif și așezarea acestora pe solee, în fața altarului. După slujirea litiei, clerul și credincioșii s-au închinat pe rînd cu adîncă pietate sfințelor moaște. Slujba de seară s-a continuat cu cititul de acatiste, paraclise și rugăciuni, încheindu-se cu urtenia și rînduiala sfințului maslu de obște.

În ziua praznicului, Prea Sfințitul Episcop-vicar Timotei Lugojanul înconjurat de același sobor de preoți, a săvîrșit sfînta liturghie. Praznicul Sfințului Iosif cel

Nou de la Partos s-a încheiat în cursul serii cu Acatistul Sfintului și așezarea tacei cu sfintele moaște la locul obișnuit. Corul catedralei a îmbogățit serviciul divin cu un frumos și atractiv concert.

HARAMURI MĂNĂSTIREȘTI

Biserica vechii mănăstiri „Săraca” din județul Timiș, a oferit închinătorilor săi și în acest an, alese bucurii sufletești cu prilejul sărbătorii hramului „Schimbarea la față” (6 august).

Preoții din parohiile învecinate sub îndrumarea P. On. Părinte Florin George, protopopul locului, s-au străduit să împlinească toate cele de trebuință pentru credincioșii sosiți la praznic: slujbe, acatiste, rugăciuni, cântări, cuvântări de zidire duhovnicească, împărtășind cu sfintele taine pe cei dăruite pregătiți în acest scop. Sfânta Liturghie a fost pontificată de Prea Sfințitul Episcop-vicar dr. Timotei Lugojanul, înconjurat de soborul de preoți și diaconi. La momentul potrivit Prea Sfinția Sa, s-a adresat celor prezenți cu creștinească învățătură și părintești îndrumări pentru o mereu îmbogățită viață duhovnicească, învințitoare la împlinirile spirituale ale sfintului praznic, iar la împărțirea anaforei și miruire a adresat urări de sănătate, prosperitate și fericire tuturor participanților.

Răspunsurile liturgice au fost date în comun de credincioși.

O agapă frățească oferită cu dărnicie tuturor ostenitorilor, a încheiat praznuirea acestei luminoase sărbători, aducătoare aminte de minunea de pe muntele Taborului.

Paracălsul Timișeni din vecinătatea comunei Șag, își sărbătorește hramul an de an la „Tăcerea capului Sfintului Ioan Botezătorul” (29 august), bucurându-se întotdeauna de o atenție deosebită din partea credincioșilor români ortodocși din Banat.

Și în acest an așezămîntul mănăstiresc s-a bucurat de participarea Prea Sfințitului Episcop-vicar Timotei Lugojanul. Bogatul program de servicii religioase a acoperit din plin orele de rugă, priveghere și meditație, începînd cu vecernia din ajun și culminînd cu oficierea sfintei Liturghii arhieresti.

La momentul potrivit, Prea Sfinția Sa a rostit predica zilei în care, pornind de la semnificația sărbătorii, a îndemnat asistența la împlinirea cu credință a îndatoririlor creștinești și cetățenești, la slujirea cu dragoste și jertfelnicie a Bisericii străbune și a patriei.

Praznicul s-a încheiat cu o masă oferită tuturor participanților, în cadrul căreia au fost aduse cuvenite mulțumiri întregii obști mănăstirești pentru caldă primire și asistență oferită cu atîta dărnicie.

HIROTONIRI ȘI HIROTESIRI

Pentru completarea unor din parohiile rămase vacante prin pensionarea sau decesul unor preoți, precum și pentru a răspunde nevoilor duhovnicești ale credincioșilor, au fost promovați în rîndul clerului noi candidați ce și-au făcut în prealabil pregătirea necesară împlinirii misiunii preoțești spre care au simțit chemare.

Astfel au fost hirotoniți în ultimul timp:

Viorel Cherciu, licențiat în teologie, hirotonit diacon în 13 septembrie iar preot în 14 septembrie a.c., pe seama parohiei Măurenii din protopopiatul Reșița.

Ioan Rujoni, licențiat în teologie, hirotonit preot în 4 octombrie a.c., pe seama parohiei Budint-lctar din protopopiatul Lugoj.

După efectuarea orînduilei practice liturgice și administrative la catedrala mitropolitană și cancelaria eparhială, noii hirotoniți au fost prezentați Consiliului

Eparhial unde au primit cuvențele îndrumări pentru o cît mai reușită activitate în parohie.

Momentul cel mai important l-a constituit însă instalarea în parohiile unde vor păstori de acum înainte marcat de angajamentul noilor preoți, de a-și sluji credincioșii întocmai păstorului celui bun care își pune sufletul pentru oile sale.

De asemenea apreciind activitatea merituosă depusă în ogorul Domnului și după bilanțul unei rodnice de o viață, din încredințarea înalt Prea Sfințitului Mitropolit Nicolae, Prea Sfințitul Episcop-vicar Timotei Lugojanul a încredințat în conom stavrofor pe preotul Victor Faur de a catedrala mitropolitană.

Ceremonia distingerii a avut loc la data de 15 septembrie a.c., în catedrala mitropolitană din Timișoara.

BISERICA ORTODOXĂ ȘI UNELE MOMENTE ANIVERSARE ALE POPORULUI ROMÂN

În a doua parte a lunii septembrie a.c., preoții din Arhiepiscopia Timișoarei și Caransebeșului, întocmiți preoților din întreaga Patriarhie Română s-au întrunit în conferințe de orientare de astă dată tratînd tema „Momente aniversare din istoria poporului român (525 de ani de la înscăunarea lui Șefan cel Mare ca Domn al Moldovei și 350 de ani de la urcarea pe tronul țării Românești a lui Matei Basarab)“.

Conferințele au fost precedate la fiecare protopopiat de Te-Deum oficial în sobor, răspunsurile liturgice fiind date de către preoții prezenți.

Lucrările conferinței propriu-zise au fost deschise prin cuvîntul protopopilor și al delegaților chiriarhali. Tema conferinței a trezit un deosebit interes manifestat atît prin calitatea referatelor susținute cît și prin modul în care s-au desfășurat lucrările de cuvînt. Astfel P. C. Părinte Ioan Racoveanu — Oșelu Roșu I, protopopiatul Caransebeș, a arătat că din trecutul celor doi domnitori ne odăpăm și noi, desprinzînd de la ei dragostea de pace și nu de război, pentru că dacă eu avut războaie nu le-au pornit ei... Apoi P. C. Părinte Nicolae Nicoară — Bocșa I, protopopiatul Reșița, s-a referit la viața religioasă din acele vremi amintînd pe „mitropolitii Teoctist și Gheorghe ca figuri proeminente care în colaborare cu marele domnitor al Moldovei, au făcut să progreseze viața bisericească, mai ales în ce privește tipărirea cărților de cult și construcția de mănăstiri și biserici...”. P. C. Părinte Victor Vodă — Răchita, protopopiatul Făget, vorbind despre gloria lui Șefan cel Mare, citează pe cronicarul polon Miachowski care l-a caracterizat pe domnitorul moldovean astfel: „Bărbat glorios și victorios care ai biruit pe toți regii vecini, om fericit căruia soarta l-a hărăzit cu dărmice toate darurile, căci pe cînd altora le-a dat numai unele însușiri și anume unora prudență îmbinată cu sfințenie, altora virtuți eroice și spirit de dreptate, altora biruință contra dușmanului, numai ție ți le-a hărăzit la un loc pe toate...”.

Concluziile au arătat astfel că poporul și clerul ortodox român păstrează o vie și statornică amintire a marilor momente din istoria sa și cinstește după cuviință memoria înaintașilor care și-au dăruit viața în slujba patriei.

Participanții la conferințe s-au bucurat de prezența înalt Prea Sfințitului Mitropolit Nicolae și a Prea Sfințitului Episcop-vicar Timotei Lugojanul.

Biserica Ortodoxă Română, cultivă cinstirea vrednicilor înaintași iar clițo-ilor acestora le acordă importanța cuvenită și îngrijirea necesară.

CONFERINȚE PREOTEȘTI

În a doua parte a lunii octombrie a.c., a avut loc cea de-a doua conferință dministrativă din acest an cu tema „Viața de familie și conduita slujitorilor

bisericești, factor important în realizarea vieții sociale și spirituale a Bisericii (în lumina învățăturii și canoanelor bisericești).

Conferințele au fost precedate la fiecare protopopiat de Te-Deum oficiat în sobor, răspunsurile liturgice fiind date de toți preoții prezenți. Unul dintre preoți a rostit apoi, cateheza duminicii următoare.

Lucrările conferinței au fost deschise prin cuvîntul delegaților chiriarhali. Tema conferinței a trezit un deosebit interes, dovedit prin modul în care s-au desfășurat lucrările la cuvînt. La fiecare protopopiat au fost alese cele mai bune referate asupra temei, fiind apoi prezentate de respectivii preoți, relevînd aspecte concrete privind problemele cuprinse în temă.

Înalt Prea Sfințitul Mîitropolit Nicolae, a fost prezent în mijlocul preoților din protopopiatul Făget, arătînd acestora că adevărata familie a preotului este o mică parohie și vorbîndu-le despre importanța pe care o prezintă pentru credincioși atît viața de familie cît și conduita păstorului lor sufleteș.

Concluziile au evidențiat importanța temei tratate, importanță ce rezultă din caracterul ei practic privind familia cît și conduita preoților în realizarea vieții sociale și spirituale a Bisericii.

PENTRU ÎMBUNĂTĂȚIREA ACTIVITĂȚII PASTORAL-MISIONARE A PREOȚILOR

Activitatea pastoral-misionară se bucură în cuprinsul eparhiei de permanentă atenție. În afara măsurilor luate pe plan general la nivelul Consiliului Eparhial, toate prelucrate în consfătuirile trimestriale cu factorii de răspundere de la Centrul eparhial și protopopiate, un rol aparte este atribuit întrunirii preoților din anumite zone geografice ale eparhiei. Astfel în cursul lunii octombrie au avut loc patru asemenea întruniri: două în protopopiatul Făget în 5 octombrie la Bichigi, respectiv 12 octombrie la Răchita și două în protopopiatul Lugoj, la Nădrag și Coștei în ziua de 15 octombrie a.c. Întrunirile au fost conduse de către delegații chiriarhali, protopopi și misionarii protopopești. La cele din protopopiatul Lugoj a fost prezent Prea Sfințitul Episcop-vicar Timotei Lugojanul. În cadrul lor s-a analizat activitatea pastoral-misionară a fiecăruia dintre preoții participanți dîndu-se lămuriri asupra modului cum trebuie să-și îplinească pe viitor sarcinile care le revin. Din problemele puse în discuție amintim următoarele: propovădurea dreptei credințe prin predici și cateheze, generalizarea cîntării în comun, vizitele pastorale, comportarea preotului în familie și societate, orarul serviciilor divine etc.

De asemenea s-a procedat la analizarea amănunțită a vieții bisericești din fiecare parohie cu referire specială la cazurile în care au apărut deficiențe indicîndu-se totodată soluțiile corespunzătoare pentru înlăturarea lor.

La sfîrșit delegații chiriarhali au tras concluziile asupra analizelor arătînd importanța ce o prezintă activitatea pastoral-misionară și punînd la inimă preoților nevoia de a-și împlini cu zel și dăruire obligațiile ce le revin pe această latură.

NOUL AN ȘCOLAR LA SEMINARUL TEOLOGIC DIN CARANSEBES

Început efectiv la 15 septembrie a.c. anul școlar 1982—1983 a fost marcat festiv duminică 26 septembrie cînd, din încredințarea Înalț Prea Sfințitului Arhiepiscop și Mîitropolit Nicolae al Banatului, Prea Sfințitul Episcop-vicar dr. Timotei Lugojanul s-a aflat în mijlocul elevilor și profesorilor școlii.

Pe lîngă programul artistic prezentat de elevii instruiți de preotul prof. Nicolae Belean și alcătuit din recitări de poezii, piese corale și instrumentale, programul zilei a fost îmbogățit prin tînosirea bisericii școlii care a dobîndit pictură nouă executată în frescă de prof. Ion Sulea — Gorj.

După împlinirea rînduiei tipiconale privind sfințirea Bisericii a urmat sfînta Euharhie arhierescă oficiată de către Prea Sfinția Sa înconjurat de un sobor de preoți și diaconi alcătuit din cadrele școlii.

Cu acest prilej preotul prof. Trăilă Gherga, directorul seminaului, s-a referit în cuvîntul său la eforturile depuse pentru realizarea acestui nou lăcaș de rugăciune al școlii și obiectivele avute în vedere în noul an școlar.

Din partea Întîistătorului eparhiei pe raza căreia funcționează școala, s-a adresat elevilor și profesorilor prezenți Prea Sfințitul Episcop-vicar Timotei Lugojanul exprimînd bune urări și bogat spor în munca didactică a noului an școlar. Prezenți la această festivitate P. C. Părinți Flor Teodorescu, vicar administrativ — Arad și Ioan Răduț, consilier cultural — Craiova, au exprimat purtarea de grijă a ierarhilor pe care îi reprezentau. Festivitatea s-a încheiat printr-o agapă oferită tuturor participanților, oaspeți, părinți și elevi.

PERMANENTĂ PREOCUPARE PENTRU LĂCAȘURILE DE CULT

Dorind ca bisericile lor să se prezinte cît mai pe măsura scopului ce-l împlinesc, preoții în deplin acord cu organele parohiale din numeroase parohii ale eparhiei noastre au continuat lucrările de reparații și pictare. În unele parohii aceste lucrări se găsesc deja spre sfîrșite, în altele au început recent, iar altele sînt în faza de proiectare.

Amintim astfel în protopopiatul Timișoara parohiile Timișoara IV, Fibiș, Cărpînș, Sinnicola Mare, Valcani și mănăstirea Timișeni, în protopopiatul Lugoj parohiile Buziaș și Sinersig, în protopopiatul Caransebeș parohiile Sacu și Măru, în protopopiatul Deta parohiile Opațița și Toager și în protopopiatul Făget parohia Făget.

Menționăm faptul că pe lângă înfrumusețarea bisericilor au fost angajate multiple lucrări la casele parohiale din numeroase parohii.

Toate acestea dovedesc încă odată atașamentul credincioșilor față de credința noastră strămoșească, față de lăcașurile de cult și față de conducătorii lor suflatești.

LUCRĂRI GOSPODĂREȘTI LA CENTRUL EPARHIAL

Pe parcursul ultimelor luni în curtea reședinței mitropolitane și a sediului administrativ al Centrului eparhial s-au întreprins o seamă de lucrări cu menirea de înfrumusețare și consolidare.

Astfel, s-a făcut sistematizarea curții reședinței, sistematizare ce presupune executarea unor alei și platforme betonate precum și amenajarea a numeroase spații verzi. Concomitent cu aceste lucrări s-a refăcut complet gardul care împrejmuește reședința mitropolitană și sediul administrativ al Centrului eparhial.

În cea mai mare parte lucrările au fost terminate urmînd a fi făcute doar operațiile de finisare.

DECESE

În ziua de 28 iunie 1982 și-a dat obșteșcul sfîrșit preotul pensionar Vasile Florescu.

A văzut lumina zilei la 5 februarie 1917 în localitatea Șimian județul Mehedintzi. Aici urmează școala primară după care, răspunzînd unei tîmici și sfînte chemări interioare se înscrie la Seminarul Central din București. După absolvirea

acestuia a fost hirotonit preot păstorind parohiile Șopotu Nou, Bucovăț și Plavișevița. Cel mai mult timp însă, a fost conducătorul sufletesc al parohiei Cornereva. Cu statornică zivă duhovnicească și cu tact de adevărat păstor, a lucrat cu multă dăruire reușind să câștige încrederea, stima și dragostea credincioșilor săi. Dintre realizările sale gospodărești vom aminti pe cele înfăptuite la Cornereva: pictarea bisericii în frescă și repararea în repetate rânduri a casei parohiale.

Retrăgându-se la pensie se stabilește în Băile Herculane unde a și fost înmormântat în ziua de 1 iulie a.c.

Slujba înmormintării a fost oficiată de către un sobor de preoți în frunte cu protopopul locului. Despre viața și faptele regretatului părinte a vorbit P. C. Părinte Ieremia Ghîta preotul locului.

Trupul neînsuflețit al preotului Vasile Florescu a fost așezat în locul pregătit pentru odihna sa veșnică, fiind însoțit de lacrimile și regretele familiei, ale colegilor săi preoți și ale credincioșilor pe care i-a păstorit.

La 21 octombrie a.c. s-a stins din viață *preotul pensionar Ioan Luminos*, în vîrstă de 81 ani.

S-a născut în anul 1901 în localitatea Fădimac, județul Timiș, dintr-o familie de buni credincioși.

Școala primară a făcut-o în satul său natal, apoi liceul „Coriolan Brediceanu” la Lugoj și în fine Academia teologică. Hirotonit preot a slujit cu vrednicie în mai multe parohii și anume: Stanciova, Hodoș, Beba Veche, Bucovăț și Timișoara — Fabric.

Tot aici a fost și înmormîntat în ziua de 23 octombrie deplîns fiind de membrii familiei și de cei care l-au cunoscut și apreciat.

În ziua de 8 octombrie a.c. a trecut la cele veșnice *preotul pensionar Cornel Stan Ișlan*.

S-a născut la 11 ianuarie 1905 în Bocșa Română, județul Caraș-Severin, dintr-o familie de preoți. Școala primară a urmat-o în localitate iar gimnaziul în Caransebeș. Dorind să continue munca tatălui său și să slujească Biserica străbună a urmat cursurile Institutului teologic din Caransebeș între anii 1924—1929.

A intrat în cler fiind hirotonit pe seama parohiei Surducul Mare, parohie pe care o păstorește între anii 1930—1933. Din anul 1933 pînă la pensionare în anul 1973, a păstorit parohia sa natală Bocșa II.

Pentru meritele câștigate în lunga-i activitate de păstor sufletesc a primit din partea conducerii eparchiale numeroase distincții. Slujba înmormintării a avut loc duminică 10 octombrie a.c. în biserica parohială Bocșa II, fiind prohodit de un sobor de preoți în frunte cu preotul Vasile Petrica, protopopul Reșiței.

În asistența familiei îndurerate și a unui mare număr de credincioși a fost depus în cavoul familiei din cîmîtirul parohial.

EPISCOPIA ARADULUI ȘI HUNEDOAREI

POPAS ANIVERSAR

În ziua de 26 august 1982, preoții municipiului Arad, ostenitori de la Centrul eparhial și numeroși oaspeți au ținut să prezinte Prea Sfințitului Episcop Visarion sentimentele lor de aleasă cinstire și prețuire, materializate în gingașe buchete de flori, împărțându-se astfel de bucuria zilei care a amintit tuturor de cea nouă ani de când Prea Sfinția Sa a devenit Întâistătorul eparhiei Aradului și Hunedoarei.

În întimitatea paraclisului „Sf. Treime” de la reședința episcopală, s-a săvârșit mai întâi slujba Te-Deumului de către un sobor de preoți și diaconi. La sfârșit P.C. Pr. Măron Iercan — inspector eparhial în numele celor de față a rostit un cuvânt omagial, în care a scos în relief unele aspecte din activitatea bogată depusă de Ierarhul sărbătorit și de înfăptuirile rodnice care se văd peste tot în cuprinsul eparhiei.

A luat apoi cuvântul Prea Sfințitul Episcop Visarion care a mulțumit tuturor pentru această emoționantă sărbătoare, îndemnându-i la hărnicie și cinste, la disciplină și ascultare, la îndeplinirea cu toată responsabilitatea a îndatoririlor lor, pentru a fi prin muncă și viață devotați Bisericii noastre strămoșești, patriei și poporului român.

În încheiere, deodată cu mulțumirile exprimate, Prea Sfinția Sa a adresat tuturor arhieresti binecuvîntări.

BINECUVÎNTĂRI ȘI SFÎNȚIRI DE BISERICI

În parohia Chislaca, protopopiatul Ineu, prin stăruința enoriașilor îndrumați de harnicul preot Ioan Ciocan s-a ridicat în ultimii ani o frumoasă biserică. Lucările de împodobire a bisericii nu s-au terminat. Pentru a veni în întâmpinarea dorinței credincioșilor de a se ruga lui Dumnezeu în casa Sa, Prea Sfințitul Episcop Visarion a ținut să binecuvînteze noul locaș de cult în care să se poată sluji pînă în momentul însoțirii lui. Rînduța îndătinată s-a săvârșit în duminica din 18 iulie 1982.

Cu părintească dragoste Prea Sfințitul episcop Visarion a răspuns la 25 iulie 1982 invitației stăruitoare făcută de credincioșii parohiei Hășmaș, protopopiatul Ineu, binecuvîntînd biserică parohială, recent înveșmintată într-o frumoasă haină picturală.

După îndeplinirea rîndușilor tipiconale prevăzute pentru acest act, s-a oficiat sfînta Euharhie în timpul căreia credincioșii au dat glas bucuriei și satisfacției, mulțumind lui Dumnezeu — prin cîntarea omofonă — pentru realizarea gîndului și rugăciunilor lor.

Preotul paroh Simion Mladin, hirotosit iconom a prezentat o succintă dare de seamă privitoare la lucrările efectuate, adresînd mulțumiri respectuoase Ierarhului pentru binevoitorul ajutor material și moral acordat și pentru înălțătoarea slujbă oficiară cu puțin timp înainte. La urmă, Prea Sfințitul Episcop Visarion a adus cuvînte de laudă preoților și credincioșilor parohiei pentru abnegația, rîvna

și dărnicia manifestate față de locașul lor de rugăciune, îmbrăcat acum în veșmintul frumos al picturii în frescă. A vorbit apoi despre rostul și însemnătatea sfintelor icoane în viața credincioșilor încheind cu îndemnul ca toți să rămână cu statornicie în dreapta credință a strămoșilor noștri, urmându-le pilda de iubire a patriei și a poporului român.

La invitația stăruitoare a credincioșilor în duminică din 1 august 1982. Prea Sfințitul Episcop Visarion a descins în *parohia Mîndruloc, protopopiatul Arad*.

Îmbrăcați în haine de sărbătoare și cu inimile pline de bucurie, credincioșii, alături de soborul preoților au făcut o primire călduroasă Prea Sfinției Sale.

După ceremonialul îmbrăcării solemne și într-o atmosferă de adîncă reculegere sufletească, s-a oficiat sfînta Liturghie.

În timpul sfîntei Liturghii toți credincioșii din biserică au participat activ la cîntarea liturgică. Au donat să înalțe rugăciuni de mulțumire Părintelui Cereșesc pentru îndoită bucurie a zilei respective; pentru prezența Prea Sfinției Sale în mijlocul lor și pentru dăruirea unui nou păstor în persoana tînărului preot Teodor Baba, fiu al satului.

Atît în aleasa alocuțiune rostită la sfîrșitul slujbei cît și în discuțiile purtate cu credincioșii, Prea Sfințitul Episcop Visarion a făcut un părintesc îndemn la păstrarea credinței, la unitate, armonie, ascultare și conlucrare frățească spre binele lor și al bisericii.

A urmat o agapă la casa parohială.

La 22 august, Prea Sfințitul Episcop Visarion s-a deplasat în *parohia Vârșand, protopopiatul Arad*. În fața bisericii un sobor de preoți și numeroși credincioși au întâmpinat pe Ierarh cu bucurie și flori, P. C. Prot. Traian Gavrilă dînd glas sentimentelor de dragoste și stimă cu care cei de față primesc în mijlocul lor pe Întîistătorul eparhiei.

După ce a mulțumit pentru emoționanta primire, Prea Sfinția Sa a purces la îndeplinirea ritualului de sfințire a bisericii la care s-au efectuat importante lucrări de reparații. S-a oficiat apoi sfîntă Liturghie.

După despărțirea de credincioșii, Prea Sfințitul Episcop Visarion s-a deplasat la casa parohială amenajată recent de tînărul preot Petru Pușcas, pentru a fi sfințită. A urmat o agapă frățească oferită soborului oștenitor.

Duminică 5 septembrie 1982 a constituit pentru credincioșii *parohiei Șușani, protopopiatul Ineu* o adevărată zi de sărbătoare, avînd bucuria să primească în mijlocul lor pe Prea Sfințitul Episcop Visarion, venit pentru a-i cerceta și pentru a le sfinți biserica.

Săvîrșindu-se toate cele rînduite pentru acest eveniment, Prea Sfinția Sa a dat binecuvîntare pentru începerea sfîntei Liturghii. La sfîrșit tînărul preot paroh Alexandru Gaica a prezentat o sumară dare de seamă referitoare la viața religioasă morală din parohie, precum și la lucrările de reparații efectuate la biserică în scurta perioadă de cînd i s-a încredințat păstoria acestei parohii. A mulțumit din inimă Prea Sfinției Sale pentru distincția de sachelar, arătînd că această încredere îl obligă să activeze de acum înainte cu și mai multă rîvnă.

Prea Sfințitul Episcop Visarion a încheiat serviciul dîvîn cu un cuvînt de învățătură în care s-a referit la rostul și însemnătatea sfîntei Biserici în viața credincioșilor, povățuindu-i să rămînă fideli învățăturilor ei.

Din încredințarea Întîistătorului eparhiei, duminică 19 septembrie 1982, Prea Sfințitul Arhiepiscop Vicar Gherasim Hunedoreanu a efectuat o vizită canonică în *parohia Fîntoag, protopopiatul Deva*, cu care prilej a sfințit biserica din filia Coșești, săvîrșind apoi sfînta Liturghie. La momentul potrivit tînărul licențiat în teologie Aurel Noja a fost hirotonit întru diacon, iar preotul paroh Cornel Bucovineanu hirotesit sachelar.

După otpust Prea Sfinția Sa a făcut apel la cei de față să-și îndeplinească cu răspundere toate îndatoririle lor spre binele propriu și obștesc. Nu au lipsit nici sfaturile părintești de a fi deopotrivă și cetățeni harnici și iubitori de pace.

MISIUNI ARHIEREȘTI

Din încredințarea Prea Sfințitului Episcop Visarion, în duminica din prima zi a lunii august 1982, la invitația credincioșilor, Prea Sfințitul Arhiepiscop-vicar Gherasim Hunedoreanul s-a deplasat în *parohia Chelmac, protopopiatul Lipova*.

După primirea călduroasă, Prea Sfinția Sa a oficiat sfânta liturghie, iar credincioșii au cântat într-un glas răspunsurile liturgice.

La prînceasă, a tălăluit Evanghelia zilei P. C. Pr. Victor Bilboacă, iar preotul paroh Jidoi Ioan a exprimat — la sfîrșitul slujbei — respectuoase mulțumiri Ierarhului care a încălzit și însuflețit inimile tuturor credincioșilor prin atmosfera de evlavie sinceră și trăire profundă duhovnicească care a învăluit ca o mantie tainică întreaga suflare bisericească.

A urmat cuvîntul de învățătură și îndemn al Prea Sfințitului Arhiepiscop-vicar Gherasim ascultat cu multă atenție și viu interes.

În după amiaza aceleiași zile, Prea Sfinția Sa a săvîrșit slujba vecerniei în *parohia Sinleani — Livada, protopopiatul Arad*.

Biserica, nu de mulți ani construită și împodobită cu o frumoasă pictură în frescă, a răsunat cu putere de glasurile credincioșilor care au cântat cu multă simțire „Lumină lină” și celelalte cîntări ale slujbei de seară.

La sfîrșit, Prea Sfințitul Arhiepiscop-vicar a ținut — prin cuvinte adînci — să sădească în sufletele credincioșilor îndemnul spre realizarea virtuților creștinești în viața lor și îndeplinirea îndatoririlor față de Biserică, față de patrie, față de poporul român.

Peste o săptămînă, în duminica din 8 august 1982, Prea Sfințitul Arhiepiscop-vicar Gherasim Hunedoreanul a slujit sfînta liturghie în *parohia Arad-Bujac, protopopiatul Arad*.

În această parohie s-a ridicat în ultimii ani o frumoasă biserică prin osîrdia și jertfelnicia credincioșilor păstoriți de venerabilul preot Gheorghe Popovici. În cursul acestui an noul locaș de rugăciune a fost înzestrat cu pictură în tehnica frescă, urmînd să se execute în continuare iconostasul și tencuielile exterioare. Toate aceste realizări au fost relevate de preotul paroh în cuvîntul rostit la sfîrșitul slujbei, după care a mulțumit Prea Sfințitului Arhiepiscop-vicar Gherasim pentru grija deosebită pe care o poartă acestei parohii.

Duminică 12 septembrie 1982 Prea Sfințitul Arhiepiscop-vicar Gherasim Hunedoreanul s-a deplasat în *parohia Cînte, protopopiatul Arad*, pentru a oficia sfînta liturghie și a urmări stadiul în care au ajuns lucrările de pictură și modul cum se execută.

După terminarea serviciului divin credincioșii au ascultat cu sinceră emoție cuvîntul de învățătură și îndemn al Ierarhului.

La praznicul Adormirii Maicii Domnului, Prea Sfințitul Arhiepiscop-vicar Gherasim Hunedoreanul a luat parte la hramul bisericii din orașul Lipova.

A fost o zi de profundă bucurie și trăire duhovnicească, mai ales după alocuțiunea Prea Sfinției Sale în care s-a referit la virtuțile atât de frumoase și înalte care au împodobit viața și sufletul Maicii Domnului.

În după amiaza aceleiași zile, Prea Sfințitul Arhiepiscop-vicar, Gherasim Hunedoreanul a descins în *parohia Agrișul Mare, protopopiatul Ineu*. Cu prilejul acestei vizite canonice, Prea Sfinția Sa a săvîrșit slujba vecerniei.

După otpust s-a făcut instalarea noului păstor în persoana preotului Pavel Popa care a mulțumit pentru încrederea arătată, luîndu-și angajamentul să fie la înălțimea încrederii ce s-a pus în el.

Din încredințarea Prea Sfințitului Episcop Visarion, în ziua de 20 septembrie 1982, Prea Sfințitul Arhiepiscop-vicar Gherasim Hunedoreanul s-a deplasat la Deva, oficiînd sfînta liturghie în biserica cu hramul „Bunavestire”.

În timpul sfînteii liturghii tînărul diacon Aurel Noja a fost hirotonit întru preot pe seama parohiei Tămășasa, protopopiatul Orăștie. Cîntările au fost inter-

pretate de corul bisericii, alături de care s-au făcut auzite și glasurile credincioșilor veniți în număr impresionant la slujbă.

Predica a fost rostită de P. C. Pr. Mărcea Farca, iar după apolisul liturgic, credincioșii au ascultat cu viu interes cuvântul de învățătură și povătuirile duhovnicești ale Prea Sfințitului Arhiereu-vicear Gherasim.

În continuarea itinerarului pastoral prin parohiile protopopiatului Deva, Prea Sfințitul Arhiereu-vicear Gherasim Hunedoreanul a poposit două zile în municipiul Hunedoara. Astfel în ziua de 25 septembrie a oficiat sfânta liturghie în biserica Sf. Nicolae, hirotonind întru diacon pe tânărul licențiat în teologie Ioan Rudeanu. Înainte de împărțirea anaforei, Prea Sfinția Sa a transmis tuturor binecuvântările părintești ale Întistătătorului eparhiei, după care a stăruit în îndemnul făcut credincioșilor de a se dovedi mereu plini de dragoste și atașament față de sfânta Biserică, păstrind cu sfințenie dreapta credință și evlavie ortodoxă.

A doua zi, Prea Sfințitul Arhiereu-vicear Gherasim Hunedoreanul a oficiat sfânta liturghie în biserica „Sfinții Împărați Constantin și Elena” din aceeași localitate. Cu această ocazie diaconul Ioan Rudeanu a fost hirotonit preot pentru parohia Toplița, protopopiatul Deva. Și de această dată Prea Sfinția Sa a adresat celor prezenți la slujbă sfaturi și îndrumări duhovnicești folositoare pentru viața lor religioasă și morală.

HARAMURI MĂNĂSTIREȘTI

An de an, la sărbătoarea Adormirii Maicii Domnului, mănăstirea Hodoș-Bodrog își deschide larg porțile pentru toți credincioșii care vin la prăznuirea hramului acestui așezământ mănăstiresc a cărui vechime se pierde în negura secolelor, prima mențiune documentară aparținând anului 1177.

Ca și în anii precedenți, în ajunul hramului s-a săvârșit slujba vecerniei de către Prea Sfințitul Arhiereu-vicear Gherasim Hunedoreanul împreună cu un sobor de preoți și diaconi. A predicat P. C. Preot Traian Gavrilă, protopopul Aradului. În continuare, s-a oficiat Sf. Taină a Maslului de obște după care s-au succedat fără întrerupere slujba utreniei, acatiste, rugăciuni, cântări și predici. Prin acestea credincioșii prezenți au putut să-și umple inimile de bucurii duhovnicești și de multă mângâiere sufletească.

În ziua hramului sfânta liturghie a fost oficiată de Prea Sfințitul Episcop Visarion în paraclisul din curtea mănăstirii.

A predicat Întistătătorul eparhiei arătând temeiurile pentru care Biserica ortodoxă cinstește pe Maica Domnului. În încheiere a transmis tuturor binecuvântări arhieresti pentru osteneala și veghea unei nopți plină de mireasma sfintelor rugăciuni îndemnându-i să se întoarcă acasă întăriți în credință și mângâiați sufletește.

În cuvinte izvorite din inimă, Prea Cuv. Părinte Staret Timotei Iftimie a mulțumit Ierarhului pentru participarea la marea sărbătoare a mănăstirii, pentru sfânta slujbă și predica ce au umplut sufletele credincioșilor de lumină, nădejde și adâncă bucurie.

A urmat apoi o agapă frățască oferită de obștea mănăstirii.

Situată în imediata apropiere a Aradului, mănăstirea Arad-Gai își datorează începuturile sale fostului episcop Sinesie Jivanovici. Astăzi se află în plină renovare și consolidare prin părinteasca purtare de grijă a Prea Sfințitului Episcop Visarion.

De mai mulți ani această mănăstire își serbează hramul în ziua de 8 septembrie, la Praznicul Nașterii Maicii Domnului. După datină și anul acesta prăznuirea hramului a constituit pentru credincioșii care au poposit aici un ales prilej de înălțare sufletească și de adâncire a simțămintelor de sinceră evlavie față de Maica Domnului.

Slujba vecerniei a fost săvârșită în sobor de Prea Sfințitul Arhiereu-vicear Gherasim Hunedoreanul care a vorbit credincioșilor despre rugăciune și ascultare

dând ca pildă pe însăși Sfânta Fecioară Maria. Tot Prea Sfinția Sa, în ziua hramului, a luat parte la oficierea sfintei liturghii. La priceasnă P. C. Pr. consilier Teodor Greucean a predicat despre însemnătatea praznicului, evidențiind temeiurile pentru care creștinii preamăresc pe Maica Domnului, sprijinitoră și pcurtitoare a tuturor creștinilor.

După sfânta liturghie s-a împărțit anafora, continuându-se cu sfânta Taină a Maslului de obște săvârșit de către un sobor de preoți spre mângiere a sufletească a celor prezenți.

TINERI CANDIDAȚI HIROTONIȚI INTRU PREOȚI

Pe linia atenției preocupări a Întâistătorului eparhiei de a nu lipsi pe credincioși de împlinirea rindurilor bisericești, și duhovnicești, în ultima vreme au primit Sfânta Taină a Preoției următorii candidați:

1. *Aurel Noja*, absolvent al Institutului teologic universitar din Sibiu, hirotonit diacon la 9 septembrie și preot la 20 septembrie 1982 pe seama parohiei Tămășasa, protopopiatul Orăștie.

2. *Ioan Rudeanu*, licențiat în Teologie, hirotonit diacon la 25 septembrie și preot la 26 septembrie 1982 pentru parohia Toplița, protopopiatul Deva.

3. *Ioan Sorin Ciurlea*, licențiat în Teologie, hirotonit diacon la 2 octombrie și preot la 3 octombrie pe seama parohiei Iteu, protopopiatul Lipova.

După hirotonire, a urmat perioada de practică liturgică și omiletică la catedrala din Arad, timp în care noii slujitori ai altarelor și-au reîmprospătat cunoștințele teoretice dobândite la orele de curs și seminarii, adăpindu-se din experiența pastorală și misionară atât de bogată a preoților sub îndrumarea cărora s-au aflat. Înainte de a fi instalați în parohiile pentru care au fost hirotoniți, tinerii preoți au primit părintești și folositoare îndrumări și povățuiri din partea Prea Sfințitului Episcop Visarion.

CONFERINȚA PREOTEASCĂ

Anul acesta s-au împlinit 525 de ani de la alegerea lui Ștefan cel Mare ca domn al Moldovei și 350 de ani de la ridicarea lui Matei Basarab pe tronul Țării Românești. Aceste comemorări au prilejuit și clerului din eparhia Aradului și Hunedoarei, în cadrul conferinței de orientare din luna septembrie 1982, potrivit hotărârii Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, să-și manifeste sincer și deschis sentimentele lor de patriotism și iubire față de scumpa noastră patrie, față de toți înaintașii care au luptat pentru libertate, dreptate socială și independență.

Conferința de orientare a avut ca temă: „Momente aniversare din istoria poporului român (525 ani de la înscăunarea lui Ștefan cel Mare ca domn al Moldovei și 350 de ani de la urcarea pe tronul Țării Românești a lui Matei Basarab)”. Ea s-a desfășurat la toate cele șapte protopopiate în perioada 21—24 septembrie 1982 sub conducerea Prea Sfințitului Episcop Visarion (protopopiatul Arad) și din încredințare, a Prea Sfințitului Arhiepiscop-vicar Gherasim Hunedoreanul (protopopiatul Brad, Deva, Orăștie și Petroșani), a P.C. Preot Flor Teodorescu, vicar administrativ (protopopiatul Lipova) și a P. C. Preot Iacob Bupte, consilier administrativ economic (protopopiatul Iteu).

După săvârșirea slujbei Te-Deumului, s-a trecut în sala de ședințe unde protopopii au deschis lucrările cu un cuvânt de bun venit adresat Prea Sfințitului Episcop Visarion și delegaților chiriarhali și cu referiri introductive asupra subiectului conferinței.

Atât referatele cit și intervențiile preoților care au luat cuvîntul, au reușit să reaprendă cîndela aducerii amînte și a recunoștinței față de cei doi mari domnitori care au condus — la răsruți de timp — destinele istoriei neamului și a țării noastre.

La concluzii, Prea Sfințitul Episcop Visarion și ceilalți delegați chiriarhali, au sintetizat cele spuse în timpul conferinței, arătînd că acest popas aniversar e constituit și pentru clerul eparhiei Aradului și Hunedoarei un nou prilej de manifestare a sentimentelor de iubire față de scumpa noastră patrie și de cinșire a înaintașilor care au luptat pentru independența țării. Pornind de la aceste considerente, s-a făcut preoților îndemnul de a depune toate strădaniile în vederea sprijinirii muncii creatoare a poporului român pentru o viață cît mai bună și prosperă, adîncirea și întărirea unității poporului nostru în jurul conducătorilor lui destoinici și iubiți. De asemenea delegații chiriarhali au evidențiat grija Bisericii și statului pentru păstrarea patrimoniului cultural rămas de la înaintași.

„ACUM S-AU ODÎHNIT ȘI AU AFLAT UȘURARE MULTĂ”

— La numai 36 de ani, pe neașteptate, s-a stîns cîndela vieții preotului *Andronic Moldovan* de la parohia *Bărăștii Hațegului*, protopopiatul *Petroșani*.

Născut la 17 decembrie 1945 în satul *Peștișul Mare* de lîngă *Hunedoara*, a urmat școala elementară în satul natal. După terminarea școlii profesionale a intrat în serviciu și concomitent a început să frecventeze cursurile liceului serel. Din această perioadă de timp s-a simțit tot mai mult oțras de frumusețea vieții sacerdotale. În toamna anului 1970 a promovat examenul de admitere la Institutul teologic universitar din Sibiu. Au urmat patru ani de muncă și de studiu intens după care, în septembrie 1975, visul lui tainic a căpătat împlinire, fiind hirotonit întru preot pe seama parohiei *Hondol*, protopopiatul *Deva*. După cîteva luni a fost transferat la *Bărăștii Hațegului*. Cu nădejdea neclintită în ajutorul Părintelui *Ce-resc* și-a desfășurat cu mult curaj și rîvnă deosebită activitatea pastorală, misionară și social-obștească, cîștigînd încrederea și prețuirea credincioșilor.

A fost un bun gospodar. A reparat și înzestrat cu obiecte noi cele trei biserici din parohie. În iarna anului 1979 o furtună puternică a degradat acoperișul din tablă al bisericii din maternă. Cu sprijinul enoriașilor și prin munca personală susținută, în scurt timp a refăcut în întregime acoperișul. A readus la starea dintru început biserica monument istoric din filia *Sîmpetru*, iar în cursul anului 1982 a reușit să procure o casă parohială.

Preot de vocație și slujitor plin de dăruire față de misiunea sa, el s-a făcut pildă credincioșilor nu numai prin calitățile sale sufletești, ci și prin hănicie.

Și toate s-au sfîrșit în ziua de 24 iunie 1982, cînd inima părintelui *Andronic Moldovan* și-a oprit cursul bătailor pentru viața de aici. După săvîrșirea unei scurte slujbe în biserica din *Bărăști*, spre mîngîierea credincioșilor care au ținut și-și ia rămas bun de la păstorul lor, sicriul cu trupul lui neînsușit a fost transportat în *Peștișul Mare* și depus în biserica satului natal. Duminică 27 iunie un numeros sobor de preoți în frunte cu P. C. Preot *Octavian Pătrașcu* și în prezența unei asistențe numeroase de credincioși, a oficiat slujba înmormîntării. La momentul cîvenit, P. C. Preot *Octavian Pătrașcu* a vorbit despre sublimitatea slujirii preoțești, după care a transmis familiei cuvinte de creștinească mîngîiere și compasiune din partea Prea Sfințitului Episcop *Visarion*. Despre viața și activitatea celui decedat au mai vorbit preoții *Ioan Gherman* din *Hunedoara* și *Ioan Buzdugan* din *Hațeg*.

În ziua de 8 iulie 1982, a trecut la cele veșnice preotul pensionar *Pavel Tripa*, în vîrstă de 71 ani.

A văzut lumina zilei la 20 iulie 1911 fiind al treilea din cei șapte copii pe care Dumnezeu i-a dăruit unei familii de țărani săraci din Ipeu, oameni harnici și plini de credință și evlavie ortodoxă. A învățat la gimnaziul „Sava Brancovici” din Ipeu, la liceul „Moise Nicoară” din Arad și apoi la Facultatea de Teologie din

Cernăuți. A primit Sfânta Taină a Preoției în cursul anului 1938 pentru parohia Mășca. Din 1942 până în 1959 a servit ca preot la biserică din Ineu, după care s-a transferat la parohia Traian, pensionându-se în anul 1973.

A fost un preot blind și bun, plin de râvnă întru îndeplinirea misiunii cu care Dumnezeu l-a rânduit în viață, iubitor al zăbavei celei de folos a cititului. De la el a rămas, în manuscris, o amplă și documentară monografie a orașului și parohiei Ineu. Aceste calități sufletești, activitatea lui administrativ — gospodărească au fost evidențiate de P. C. Preot Ioan Brădean, de preoții Gheorghe Belei și Florian Tulcan la momentul rânduit din timpul săvârșirii slujbei înmormintării.

Duminică 8 august 1982, după o scurtă suferință a încetat din viață *preotul pensionar Emil Vladislav*.

S-a născut în anul 1909 în localitatea Lăvada de Cîmp județul Hunedoara. După terminarea școlii primare, și-a continuat studiile la liceul „Aurel Vlaicu” din Orăștie, liceul „Coriolan Brediceanu” din Lugoj și apoi la cel din Petroșani. Dînd curs unei tainice și irezistibile chemări, s-a consacrat studiilor teologice pentru a sluji lui Dumnezeu și semenilor.

În anul 1935 s-a căsătorit, fiind hirotonit întru preot pe seama parohiei Vilelele Bune și Rele, unde a depus serioase eforturi pentru construirea unei școli. În același timp s-a preocupat și de începerea edificării unui locaș de cult. Prin concurs, în anul 1938 a fost transferat de la parohia Subcetate pe care a păstoriț-o cu multă râvnă timp de zece ani.

Din 1950 a păstoriț parohia Simeria, manifestînd aceeași stăruință neobosită pentru sporul de credință și viață creștinească a păstoriților săi cîștigîndu-și și dragostea acestora. Tot în această vreme a sprijinit material și moral pe credincioșii din parohia Simeria-Seculești în munca lor de refacere a bisericii distrusă de incendiu.

Pentru activitatea sa plină de vrednicie și binecuvîntată cu roade dintre cele mai bogate a primit distincția bisericească de „iconom stavrofor”.

Slujba înmormintării a fost oficiată de un sobor de preoți și în asistența a numeroși credincioși, după care trupul fără de viață a părintelui Emil Vladislav a fost depus în cîmîțitul orașului Simeria.

Duminică 29 august 1982 a răposat *preotul pensionar Valerian Grosu*, în vîrstă de 72 ani.

S-a născut la 28 mai 1910. După absolvirea școlii primare, a urmat cursurile seminariale ale Facultății de teologie. În anul 1934 s-a căsătorit cu învățătoarea Iudmila Roșca, iar în anul următor a primit Sfânta Taină a Preoției. În 1941 i-a încredințat spre păstoriț parohia „Bunavestire” din Deva iar în anul 1979 a retras la pensie din motive de sănătate.

De-a lungul activității sale preoțești a arătat credință și nădejde neștrămutată în Dumnezeu sîdînd în enoriașii săi aceste podoabe ale sufletului creștinesc, articulate pe trunchiul iubirii sincere față de Părintele Ceresc și față de semenii. Din realizările sale gospodărești amintim pictarea în tehnica frescă a bisericii Bunavestire unde a slujit în ultimii ani.

După oficierea slujbei înmormintării în cadrul căreia au fost evidențiate calitățile sufletești și activitatea celui decedat, trupul lui neînsușit a fost depus în proaspătul mormînt săpat în cîmîțitul orașului Deva.

Preot prof. dr. Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, 3 volume, București, 1980—1981, 644+707+591 pp.

Ieșită recent de sub tiparul Institutului Biblic, cu binecuvîntarea Prea Periclitului Patriarh Iustin, împunătoarea lucrare a titularului catedrei de Istoria Bisericii Române de la Institutul teologic universitar din Sibiu conține și completează nu numai vechile manuale de specialitate recomandate studenților teologi, ci reprezintă în același timp și un adevărat eveniment de cultură teologică și de tehnică editorială așa cum le cer prestigiul tot mai sporit al muncii de cunoaștere și de popularizare a trecutului nostru național și bisericesc. Într-adevăr, dacă adăugăm și numeroasele referințe bibliografice de la sfîrșitul fiecăreia din cele 118 prelegeri ale volumelor care uneori cuprind chiar 3—4 pagini de titluri, cum e cazul cu descrierea activității tipografice din Transilvania în sec. XVI, ori a lucrărilor de artă bisericească din sec. XVIII—XX, apoi multele reproduceri de manuscrise, cărți rare, ori de portrete de ierarhi, de preoți, ca și de biserici și de mănăstiri ori de obiecte de artă bisericească de pe întreg cuprinsul pămîntului românesc, atunci lucrarea depășește cu mult cifra de 2000 de pagini, mai mult decît o pagină pentru fiecare veac de cînd s-a format și a evoluat viața creștină pe teritoriul patriei noastre.

Desigur că pe măsură ce poporul român și Biserica Ortodoxă Rmănească au marcat etape de dezvoltare tot mai înaintate în privința organizării, a culturii și a artei, Biserica s-a înfrățit tot mai deplin cu idealurile și nevoile poporului. De aceea și expunerea evenimentelor apare de acum tot mai bogat ilustrată după cum reiese din sursele de informare ale vremii, care se înmulțesc de acum și mai mult.

Dar de fapt autorul s-a străduit să pună în lumină acest adevăr în toate ma-

rile momente ale istoriei. De aceea a și ținut să declare încă în prefața primului volum: „Îmbinînd istoria Bisericii cu istoria patriei am urmărit ca această lucrare să fie și un mijloc de educație patriotică pentru studenții teologi, de înțărare a dragostei lor față de trecutul poporului român și al Bisericii strămoșești, precum și a atașamentului lor față de idealurile mărețe ale epocii pe care o trăim”. Și tot în același sens se exprimă — ca un simțit deziderat — în concluzia ultimei lecții din volumul III: „Slujitorii altarelor strămoșești și toți fiii Bisericii noastre vor continua și desăvîrși strădaniile marilor înaintași care au ostentat s-au jertfit pentru propășirea și fericirea Bisericii și a patriei”. Cit despre condițiile asupririi iobăgești din sec. XV—XVI, „preotul român din Transilvania oficia — afirmă autorul — duminica slujba, dar peste săptămînă el ara, secera, treera în rînd cu țărani” (vol. I, p. 386). Asuprirea s-a înăspriț și mai tare în timpul stăpînirii habsburgice, după cum citim: „Nu știu încotro să alerg mai degrabă (scria în 1734 un preot din Bihor), la biserică să fac rugăciuni și slujbe poporului ori la cîmp să-mi cîștig pîinea sau la robota domnilor să slujesc cu slăbănoagul meu trup?” (vol. II, pp. 601—602). În timpul răscoalei lui Horia, a lui Tudor, în 1848, în 1907 și 1916—1918, numărul preoților care s-au jertfit pentru libertate și independență a fost impresionant (lecțiile XX și XXI din vol. III pp. 328—368).

În general, fiecare lecție e o unitate metodică, expusă clar, documentată, obiectiv. La încheierea fiecărei prelegeri s-a scos „concluzii”. La sfîrșitul fiecărui volum se află cîteva hărți, iar la finea volumului III se publică „listele cronologice ale ierarhilor Bisericii Ortodoxe Române” (pp. 513—547) începînd de la titularii episcopilor dacoromani și pînă la ai arhiepiscopilor misionare actuale din America și din Europa centrală și apu-

seană. În fine, fiecare volum prezintă 3 feluri de indici: de nume, de locuri și de lucrări (total 117 pagini), cu ajutorul cărora cititorul poate afla repede orice caută. Nu fără semnificație, autorul a lăsat să se reproducă în culori, pe coperta fiecărui volum, câte o biserică din cele mai semnificative ale fiecărui Principat: biserica mănăstirii Argeșului pentru Țara Românească (vol. I), a Trei Ierarhilor pentru Moldova (vol. II) și a „Reîntregirii” pentru Transilvania (vol. III).

Oricum, pentru bogăția de informații și pentru expunerea clară și ușor de înțeles în care au fost redată — ca să nu mai vorbim de forma editorială deosebit de îngrijită, la care și-au câștigat merit deosebit harnicii îndrumători și ostensorii ai Institutului Biblic în frunte cu p. arhim. Bartolomeu Anania — lucrarea p. prof. Mărcea Păcurariu este o realizare din cele mai meritorii, o adevărată enciclopedie, înfățișând amănunțit etapele de dezvoltare a vieții interne și externe a Bisericii Ortodoxe Române.

Pr. prof. dr. T. Bodogae

Costin Feneșan, *Documente medievale bănățene (1440—1653)* Editura „Facla”, Timișoara, 1981, 217 pp.

La vremea recoltelor bogate (toamna trecută), editura timișoreană Facla ne-a oferit, în spațiul cultural, „titlul 500”.

Întîmpinăm cu nedismulată bucurie evenimentul cultural cu întreită semnificație: pentru editură, pentru autor și pentru cititori. Pentru editură înseamnă un inestimabil bilanț care o scoate din limitele preconceptuale ale unui provincialism minor și o înscrie, pe plan național, în puternica „mișcare editorială” din ultimii ani. Pentru autorul Costin Feneșan înseamnă încă un pas apreciabil spre consacrare, el reprezentînd cu vrednicie generația menită a prelua din mers ștabela lustrilor istorici bănățeni, care și-au asigurat un loc prestigios în istoriografia națională. Cititorilor, în fine, li se oferă o colecție de documente, „surse fundamentale, mereu actuale”, pentru cunoașterea trecutului și vechimii românilor pe ămintul Banatului.

În mai puțin de un deceniu (1972—1981), editura Facla a scos la lumină 500 de tit-

luri cu o tematică foarte variată, privind creația literară, istoria și filosofia, disciplinele lingvistice, medicale, politehnice, ș.a.

Cu demnitatea, cu integritatea unei înalte instituții de cultură, Facla timișoreană răspunde tuturor trebuințelor spirituale din peisajul etnic bănățean și editează cărți în patru limbi, sporind frumoasele tradiții locale în climatul prielnic creat în țara noastră.

„Titlul 500” conferit volumului „Documente medievale bănățene”, semnat de tinărul cercetător Costin Feneșan, credem că nu este o simplă coincidență, ci un deliberat, circumscris în procesul de valorificare a trecutului.

Culegerea de documente a lui Costin Feneșan urmează, la scurt timp, după prețiosul corpus de documente semnat de istoricul I. D. Suciu, în editura Mitropoliei Banatului, interesînd, în aceeași măsură, istoria bisericească și istoria națională, și reprezintă premise pentru elaborarea unor sinteze de istorie a Banatului la nivelul epocii noastre. Publicarea lor este un act de cultură care nu putea fi neglijat.

Referindu-ne la penuria documentelor privind istoria Banatului, vechile arhive locale fiind răvășite sau nimicite, ne dăm seama de greutatea întîmpinate de tinărul autor la decelarea și selectarea materialului documentar, cu o tematică atât de variată. Autorul ne mărturisește în prefața volumului: „În volum am reunit categoriile cele mai diferite de documente: danii regale și princiare, diplome de înobilare, sentințe judecătorești, contracte de vânzare-cumpărare, acte de zălogire, testamente, acte de înțelegere (convenții) ori de împotrivire (apeluri), fiecare dintre ele ilustrînd o părticică din viața românească a Banatului medieval, chiar dacă în unele documente sînt menționați numai niște martori români, toponimice românești ori alte referiri menite să confirme caracterul covârșitor românesc al colțului de sud-vest al țării. Am considerat oportun să însoțim textul original al fiecărui document de traducerea lui în limba română, pentru a-l face accesibil tuturor cercetătorilor, dar mai cu seamă unui număr crescînd de iubitori ai istoriei naționale” (p. 8).

Problematika textelor cuprinse în volum însă este axată mai ales pe permanențele

de viață și de organizare românească pe teritoriul Banatului medieval.

Din concluziile peremptorii, care se desprind din acest volum, formulate de autor în prefață, reținem următoarele: 1. În banatul Caransebeșului și Lugojului „marea majoritate a dregătorilor — inclusiv funcția supremă de ban — au fost deținute în perioada de timp pînă la 1658 cu preponderență de către români”. 2. În această perioadă „satele sînt toate locuite de români” (după constatarea făcută în anul 1564 de Giovan Andrea Gromo).

„Nu putem, zice autorul, să nu atragem atenția în cuprînsul acestor rînduri și asupra unei categorii deosebite de documente — testamentele, prezentînd importanță atît pentru istoricul vieții social — economice, pentru studiile de genealogie, cît și pentru istoria vieții cotidiene, pentru cunoașterea gîndurilor și aspirațiilor de fiecare zi ale oamenilor, care ne apar aici mai aproape de identitatea lor afectiv-spirituală decît în orice altă mărturie scrisă” (p.14).

Se cuvine să remarcăm de asemenea însemnătatea textelor din acest volum ca izvor pentru studiile de toponimie istorică și onomastică, la fel ca și pentru cele de heraldică și genealogie”.

Ne bucurăm că editura Facla evoluează pe coordonate viguroase, bine orientate spre valorile perene ale culturii bănățene iar de la Costin Feneșan, cunoscîndu-i talentul și zelul de cercetător, așteptăm încă mult.

Marcu Bănescu

Vasile Nemeș, *Despre satul lui Eftimie Murgu*, București, 1981, 200 pp.

Apărută în Ed. Litera, lucrarea prof. Vasile Nemeș, al cărui titlu complet trecut pe coperta interioară este „Despre satul lui Eftimie Murgu. Contribuții monografice la istoria Almăjului”, închinare a unor vechi preocupări ale autorului de cercetare a istoriei acestei localități, se înscrie printre aparițiile tot mai numeroase în ultimul timp de lucrări care tratează istoria locală.

Trebuie să subliniem încă de la început că în elaborarea acestei lucrări autorul a efectuat o întinsă și amănunțită cercetare a fondurilor de arhivă locală și a lucrărilor publicate, ceea ce conferă monografiei un caracter științific de netăgăduit.

Prezentarea trecutului așezării Eftimie Murgu se deschide cu „Galeria marilor rudăreni”, ce conține date foarte prețioase, despre personalitățile acestei așezări și care acoperă jumătate din economia lucrării. Succintele, dar relevantele medalioane, readuc în conștiința publicului cititor nume care au apărut din ce în ce mai des în reviste în ultima vreme. Sînt prezentate aci figurile unor personalități de seamă din trecutul acestei localități. Pentru început ne este prezentată familia cnezilor Gîrliște, care timp de peste patru veacuri, între năvălirea tătarilor și ocuparea Almăjului de către turci, au adus multe jertfe în apărarea pămînturilor strămoșesti și a ființei neamului românesc pe platurile Banatului de Severin și au jucat un rol militar deosebit, acordînd sprijin chiar lui Matei Basarab în ocuparea tronului Țării Românești, și întreținînd relații bune cu Doamna Chiajna, căsătorind pe frumoasa Elena, fiica Ursulei Gîrlișteanu cu Petru cel Tânăr (1559—1568). Apoi Regep Aga, român rudăren, înălțat de sultan la gradul de general și primînd comanda cetății Ada Kaleh, în care calitate a jucat un rol destul de important pe plan militar și politico-economic în perioada anilor 1790—1814. Regep are legături cu numeroși români din Banat și Oltenia, și chiar cu însuși Tudor Vladimirescu. Lui Iovan Pleșia din satul Tufări îi încredințează sume de bani pentru zidirea unei biserici în acel sat. Otitoria lui Regep a fost ridicată în 1815, iar chipul otitorului a fost pictat în pridvorul bisericii, unde s-a păstrat pînă la începutul secolului nostru. Mai este prezentat apoi Eftimie Murgu, una din marile personalități pașoptiste, care „n-a pregetat a se jertfi pentru obștească fericire a poporului și a țării”. Participînd la numeroase acțiuni revoluționare, cunoaște ani îndelungați întunecoasele închisori austriece și maghiare. Eliberat din închisoare în plină revoluție, Murgu se avîntă în vîltoarea evenimentelor, fiind ales de către a doua adunare de la Lugoj, mare căpitan al Banatului. Un contemporan relatează „De cînd e Banatul, un român, da nici singur împăratul nu a căpătat atîta onoare din partea poporului cîtă d. Murgu”. În memoria acestui strălucit fiu localitatea a primit numele de Eftimie Murgu prin Decretul nr. 245 din 11 mai 1970 al Consiliului de Stat al R.S.R.

Alți mari bărbați din satul lui Eftimie Murgu prezentați sînt generalul Traian Doda și dr. Ioan Sirbu.

Se face apoi istoricul aşezării pe baza descoperirilor arheologice, a izvoarelor documentare, publicate sau din arhive, a tradiţiei locale transmise oral sau în scris. Sint notate primele menţiuni documentare ale aşezării respective, vechile denumiri ale acesteia, mărimea aşezării în funcţie de numărul locuitorilor, evoluţia demografică, ocupaţiile de bază, etc. Autorul se opreşte asupra satului în perioada stăpînirii austriece, relatînd mai multe acţiuni ale militarilor almajeni, atît pe teritoriul Regimentului, cît şi în afara acestuia. Sint date acolo unde este posibil, şi efective de ostaşi din Rudăria participanţi la acestea, precum şi jertfele aduse pe cîmpul de luptă. Sint menţionaţi 32 de rudăreni morţi în campaniile purtate de Austria pînă la deportarea lui Napoleon în insula Sf. Elena. Desigur că numărul lor — ne precizează autorul — a fost mult mai mare deoarece înregistrările sint întimplătoare (R. 32). Sint menţionaţi şi cîţiva ofiţeri rudăreni participanţi, între care au fost şi Simu Murgu, tatăl lui Eftimie Murgu şi Traian — tatăl generalului Traian Doda.

Numeroase date se referă la aşa-numitele „comunioane”, feude militare indivizibile, pe care nu le puteau părăsi nici un membru de sex masculin. Deşi au constituit o frînă în calea dezvoltării fireşti a satului Rudăria, multe comunioane au supravieţuit pînă în secolul nostru. De exemplu, ultimul comunion din sat s-a desfiinţat în anul 1932.

Studiul plin de discernămint şi pasiune s-a extins asupra principalelor instituţii culturale: şcoala, cor, etc.; paginile dedicate acestora surprinzînd amănunţit tre-

cutul lor. Ne vom opri doar asupra şcolii generale, subtitlul celui de-al cincilea capitol, în care se analizează învăţămîntul din Rudăria între 1768—1981, aducîndu-se numeroase şi notabile contribuţii la o mai deplină cunoaştere a şcolilor din Almăj; din Rudăria. Se reproduc interesante date statistice privitoare la numărul, numele şi pregătirea cadrelor didactice, salariul acestora, numărul şcoliarilor, progresul realizat, manuale şcolare, localul şcolar, etc. Este evident că multe din cele realizate aici au fost sub oblăduirea Bisericii şi prin eforturile întregii comunităţi româneşti, a unor înimoişi fii ai satului. Nu trecem cu vederea nici pe cei stabiliţi pe aceste meleaguri, între care ţin să amintesc pe autorul lucrării recenzate, şi care a servit şcoala din Rudăria timp de 46 de ani.

În întregul său, lucrarea este plăcută la lectură, fiind întocmită într-un stil atrăgător, vîed. Este meritul autorului de a fi prezentat într-un mod vibrant această aşezare, în care a văzut lumina zilei acela care prin faptele sale pilduitoare, prin lupta şi jertfa sa şi-a încrustat numele pe răbojul istoriei noastre.

Modul în care a fost concepută şi scrisă această monografie constituie un exemplu de patriotism, de iubire a acestor meleaguri de preţuire a marilor personalităţi ale poporului nostru. Ea este totodată o modestă contribuţie la omagiul prilejuit de sărbătorirea pe plan naţional a împlinirii a 175 de ani de la naşterea lui Eftimie Murgu.

Prof. Miu Străin

POȘTA REDACȚIEI

Romulus Guțu din Agadici ne-a trimis o lungă scrisoare în legătură cu volumul „Monumente bisericești și culturale din zona Oraviței” a prof. Vasile Văcărescu apărut în editura noastră mitropolitană. Intenția sa e de a completa informațiile date de autor care, potrivit opiniei proprii, ar fi trebuit să includă în „zona Oraviței” și localitățile Brădișorul de Jos, Agadici, Jitin-Ciudanovița și Răchitova.

Pe de-asupra el consideră necesar să adauge mențiunilor din carte cu privire la unele coruri, dirijori și cîntăreți bisericești următoarele:

În Tîcvașul Mic activitatea corală a început încă în anul 1892 cînd „teologul” Aurel Gluca înființează primul cor bărbătesc.

În Mercăna credinciosul Nistor Mioc „a instruit liturghia, cor bărbătesc, de Ion Vădu și 4 dirijori în 1907”; el însuși a activat ca dirijor, cantor și compozitor, începînd cu anul 1918, dar împreună cu preotul Romulus Suciu începînd cu anul 1922 și la fel cantor și dirijor la Broșteni între 1927—1929.

În fine mai este semnalată omiterea reparării exterioare a bisericii din Tîcvașul Mic în toamna anului 1968 prin purtarea de grijă a cantorului Ionică Cătenă, după moartea preotului Romulus Suciu la 5 februarie 1968.

Intrucît corespondentul nostru s-a arătat mîhnit deoarece au fost „trecute sub tăcere” datele amintite, am socotit că-l putem satisface publicîndu-le acum sub această formă, deodată cu precizarea că editura mitropolitană a luat și va lua mereu în seamă orice solicitări de completare sau îndreptare a materialelor ce le publică, responsabilitatea exactității acestora revenind însă totdeauna exclusiv semnatarilor lor.

Mai mulți cititori care urmăresc publicațiile românești de peste hotare ne-au atras luarea aminte asupra revistei „American romanian review”, care apare la Cleveland — S. U. A., editată de dl. Theodore Andrica, originar din părțile Lipovei. Paginile ei sînt închinăte permanent trecutului și prezentului patriei noastre, culturii și tradițiilor românești, realizărilor mai de seamă ale conștraților de acasă și de peste Ocean. În nr. 4 pe iulie — septembrie 1982, p. 27 am găsit evocată figura „popii Maxa” din Radna, localitate din imediata apropiere a Lipovei. Reproducăm amintirile relatate cu multă savoare de dl. Theodore Andrica, ele referîndu-se la slujitorul uneia din parohiile Mitropoliei Banatului.

„În copilăria mea, relatează editorul publicației American romanian review, în Radna, județul Arad, fiecare copil știa să recite rugăciunea domnească Tatăl nostru, cu mult înaintea ca el sau ea să fi început a desluși buchile. Și în satele învecinate mulți prunci erau familiarizați cu această rugăciune; dar în Radna fiecare o știa.

„Principal răspunzător pentru această realizare era parohul nostru, popa Maxa. Numele lui exact era Maximilian, dar pentru oamenii din Radna el era simplu: popa Maxa. Era un om înalt, bine făcut și avea ochii albaștri, ceea ce constituia o raritate în satul nostru. Capul îi era acoperit cu păr bogat și lașă împodibită cu barbă deasă, uriașă. Cei mici credeau că seamănă cu Dumnezeu.

„Popa Maxa avea mare plăcere de a se plimba cel puțin de trei ori pe săptămînă pe drumul mare care străbătea centrul Radnei. Îndată ce împozanta lui statură era văzută părăsindu-și casa și intrînd pe drumul mare pruncii și cîier copîlandrii roiau în jurul lui salutîndu-l cu îndătinatul „sărut mina părinte”.

„Preot și copii se opreau în mijlocul drumului și popa Maxa începea dialogul. Se adresa celor mici:

- Al cui fiu ești tu?
- Eu sint Nicolae, fiul lui George Pălărieverde. Am patru ani.
- Știi tu Tatăl nostru?
- Da părinte, răspundea copilul.
- Ia să te aud, clar și răspicat, îi cerea popa Maxa.

„Micuțul Nicolae începea să recite Tatăl nostru, clar și răspicat, așa cum îi ceruse popa Maxa. După ce termina de recitat, popa Maxa îi dădea lui Nicolae doi bănuți. Și în timp ce micuțul Nicolae se repezea spre băcănie, popa Maxa repeta isprava cu un alt copil. Fiecare copil care știa rugăciunea domnească primea de la popa Maxa doi bănuți. Suma aceasta era cel mai mare stimulent de-a învăța Tatăl nostru fără nici o intervenție a dascălului sau părinților.

„Așa era pe acele vremuri situația în orașelul nostru, că fără cei doi bănuți copiii nu puteau să-și cumpere bomboane. Era simplu: fără Tatăl nostru nu erau nici bomboane.

„Iar în timp, săptămână după săptămână, an după an, toți copiii au învățat rugăciunea Tatăl nostru îndată ce au putut să meargă și să vorbească. Fiecare a profitat de generozitatea popii Maxa: Biserica, părinții, copiii și băcanul.

„Popa Maxa a trăit până pe la 94 de ani și multe generații de locuitori ai Rădnei își amintesc de metoda sa de a învăța pe copii Tatăl nostru.”

Relatarea aceasta despre popa Maxa îl arată pe dl. Theodore Andrica un talentat minutor al condeiului, calitate menită să asigure revistei ce editează circulația pe care o merită.

S O M M A I R E

Tome XXXIII, numéros 1—2

janvier—février 1983

* * * Hommage

3

ÉTUDES

* * * Les Eglises orthodoxes et la prochaine Assemblée générale du Conseil Oecuménique des Eglises. — — — — — 6

* * * „Baptême, eucharistie, ministère" (trad. par Anca Manolache). — — — 21

SERMONS ET CATÈCHÈSES

* * * Images de vie. — — — — —

58

PROBLÈMES PASTORAUX ET LITURGIQUES

Evêque Dr. VASILE COMAN: Conseils concernant le mariage des jeunes théologiens. — — — — —

76

CHRONIQUE ECCLÉSIASTIQUE

Vizites effectuées par Sa Béatitudo le Patriarche Justin à l'étranger. L'élection et l'investiture de l'archevêque orthodoxe roumain pour l'Europe Centrale et Occidentale. La vizite de l'Archevêque Olaf Sundby d'Uppsala et primat de l'Eglise luthérienne de Suède. L'Archevêque de Canterbury hôte de l'Eglise Orthodoxe Roumaine. La 2-ème Conférence panorthodoxe préconciliaire. Le dialogue théologique entre les Eglises Orthodoxes et l'Eglise Catholique Romaine. La suite du dialogue orthodoxe-anglicain. Le jubilé de l'Eglise syrienne de l'Inde — Malabar. Séminaire théologique sud-est européen. Les Eglises et le respect des droits de l'homme. — — — — —

87

ÉTAPES DANS LE DÉVELOPPEMENT DE LA PATRIE

Nouveaux produits sidérurgiques. Un robot industriel conçu en Roumanie. Micro-processeur pour les aciéries. Acier inoxydable. Moteurs navales autochtones. Fondations pour les terrains à basse résistance. Cristal ennobli. Installation pour la traite mécanisée. Microfabriques pour les fourrages combinés. Outillages en zootechnie. Une plante fourragère. Une microstation balnéaire. Corps pour l'éclairage à consommation réduite. L'installation de chauffage centrale à Timișoara connectée à la centrale téléphonique automate. — — 102

LA VIE ECCLÉSIASTIQUE DANS LA METROPOLE DU BANAT

L'Archevêché de Timișoara et Caransebeș

Visites épiscopales. Célébration des Saints-protecteurs de la cathédrale métropolitaine. Fêtes patronales des monastères. Ordinations et distinctions. L'Eglise Orthodoxe et quelques moments anniversaires du peuple roumain. Réunions des prêtres. Pour le perfectionnement de l'activité pastorale-missionnaire des prêtres. La nouvelle année scolaire au Séminaire théologique de Caransebeș. Préoccupation permanente pour les églises. Travaux d'aménagement au Centre diocésain. Décèses. — — — — — 105

L'Evêché d'Arad et Hunedoara

Anniversaire. Bénédictions et consécration d'églises. Missions épiscopales. Fêtes patronales aux monastères. Jeunes candidats ordonnés prêtres. Réunion de prêtres. Décèses. — — — — — 111

PRESENTATIONS BIBLIOGRAPHIQUES

Pr.rof. Dr. Mircea Păcurariu, *L'Histoire de l'Eglise Orthodoxe Roumaine*, 3 vol., București, 1980—1981 (Pr. Prof. Dr. T. Bodogae); Costin Feneșan, *Documents médiévaux de Banat*, Timișoara, 1981 (Marcu Bănescu); Vasile Nemiș, *Le village d'Eltimile Murgu*, București, 1981 (Prof. Miu Străin). — — — — — 118

COURRIER DE LA RÉDACTION

Cititorii din străinătate pot abona revista „Mitropolia Banatului” adresându-se la ILEXIM Departamentul Export-Import Presă, P. O. Box 136—137; Telex: 11226; București, strada 13 Decembrie, nr. 3.

the various things which are in the world, and
which are not, and which are not, and which
are not, and which are not, and which are not,
and which are not, and which are not, and which
are not, and which are not, and which are not.

THESE THINGS ARE NOT, AND WHICH ARE NOT, AND WHICH ARE NOT,

AND WHICH ARE NOT, AND WHICH ARE NOT, AND WHICH ARE NOT,

THESE THINGS ARE NOT, AND WHICH ARE NOT, AND WHICH ARE NOT,
AND WHICH ARE NOT, AND WHICH ARE NOT, AND WHICH ARE NOT,
AND WHICH ARE NOT, AND WHICH ARE NOT, AND WHICH ARE NOT,
AND WHICH ARE NOT, AND WHICH ARE NOT, AND WHICH ARE NOT,
AND WHICH ARE NOT, AND WHICH ARE NOT, AND WHICH ARE NOT,
AND WHICH ARE NOT, AND WHICH ARE NOT, AND WHICH ARE NOT,

AND WHICH ARE NOT, AND WHICH ARE NOT, AND WHICH ARE NOT,

THESE THINGS ARE NOT, AND WHICH ARE NOT, AND WHICH ARE NOT,
AND WHICH ARE NOT, AND WHICH ARE NOT, AND WHICH ARE NOT,
AND WHICH ARE NOT, AND WHICH ARE NOT, AND WHICH ARE NOT,

AND WHICH ARE NOT, AND WHICH ARE NOT, AND WHICH ARE NOT,

THESE THINGS ARE NOT, AND WHICH ARE NOT, AND WHICH ARE NOT,
AND WHICH ARE NOT, AND WHICH ARE NOT, AND WHICH ARE NOT,
AND WHICH ARE NOT, AND WHICH ARE NOT, AND WHICH ARE NOT,
AND WHICH ARE NOT, AND WHICH ARE NOT, AND WHICH ARE NOT,
AND WHICH ARE NOT, AND WHICH ARE NOT, AND WHICH ARE NOT,

AND WHICH ARE NOT, AND WHICH ARE NOT, AND WHICH ARE NOT,

52419